

**"OLIS YKS TOIVE: ETTÄ ME EI ROSKATTAIS JA
MYRKYTETTÄIS LUONTOA,
EIKÄ TAPETTAIS TURHAAN ELÄIMIÄ"**
Lasten luontosuhde ja sen paikallisuus
Anne Ala-Luoma & Petriina Otronen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2019
Opettajankoulutuslaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Ala-Luoma, A. & Otronen, P. 2018. "Olis yks toive: että me ei roskattais ja myrkytettäis luontoa, eikä tapettais turhaan eläimiä" Lasten luontosuhde ja sen paikallisuus. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 115 sivua.

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää kakkosluokkalaisten lasten luontosuhdetta ja sen paikallisuutta. Lapsen äänen kuulluksi saattaminen on tutkimuksellisesti haastavaa ja tämän vuoksi tutkimuksen yhtenä tavoitteena on kehittää lapsilähtöisyyttä tutkimusmenetelmänä.

Tutkimusaineisto kerättiin syksyllä 2017 ja keväällä 2018 Pohjois-Suomen, Keski-Suomen ja Etelä-Suomen alakoulun kakkosluokan oppilailta. Tutkimukseen osallistui yhteensä 27 lasta. Tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin kerronnallisina yksilö- ja parihaastatteluina. Lapsilähtöisen tutkimusotteen kehittämisen näkökulmasta toteutimme aineistonkeruun kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa toteutimme kaksi pilottihaastattelua ja toisessa vaiheessa keräsimme ensisijaisena käytetyn aineiston.

Tutkimuksen aineisto analysoitiin sisällön erittelyä ja sisällönanalyysiä käyttäen. Tutkimuksemme tavoitteena on saada lasten luontosuhde näkyville, ja ilmiön esittäminen objektiivisesti ja systemaattisesti on tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaista. Tulokset esitellään teemoittain aineistokatkelmien tukena.

Tutkimustulokset osoittavat, että lapset määrittelevät luonnon käsittämään luonnollisena pidettyjä elollisia ja ei-elollisia asioita. Luontokokemuspaikkoina näyttäytyvät ennen kaikkea lähiympäristön tarjoamat luontoympäristö ja rakennettu ympäristö. Tutkimuksemme mukaan joitakin alueellisia eroavaisuuksia löytyy, mutta kokonaiskuva lasten luontosuhteesta on melko yhtenäinen. Näitä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia esittelemme tarkemmin Pohdinta-luvussa.

Asiasanat: luontosuhde, luontokokemus, paikallisuus, lapsilähtöinen tutkimusote

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	LUONTOSUHTEEN RAKENTUMINEN JA SEN YKSILÖLLISYYS	8
	2.1 Luonnon määrittely	8
	2.2 Luontosuhde ja sille annetut merkitykset	8
	2.3 Luontokokemukset ja niiden vaikutus hyvinvointiin	12
3	YMPÄRISTÖN MERKITYS LUONTOSUHTEESEEN	15
	3.1 Ympäristön määrittely	15
	3.2 Ympäristösuhteen muodostuminen.....	17
	3.3 Ympäristön merkitys luontosuhteeseen.....	18
	3.4 Ympäristökasvatuksen muodostuminen ja valtakunnallisen opetussuunnitelman tarkastelu.....	21
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
	5.1 Tutkimuksen lähestymistapa	26
	5.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimuksen eteneminen.....	28
	5.3 Aineiston keruu.....	32
	5.4 Aineiston analyysi	35
	5.5 Tutkimuksen luotettavuus	37
	5.6 Tutkimuksen eettisyys	40
6	TULOKSET	43
	6.1 Lasten esittämä luonnon määrittely.....	44
	6.2 Luontokokemukset	46
	6.2.1 Luontokokemuspaikat.....	47
	6.2.2 Tekeminen luonnossa	49

6.2.3	Luontoon liittyvät tunnekokemukset.....	53
6.3	Luonnolle annetut merkitykset.....	59
6.3.1	Esteettisyys.....	59
6.3.2	Kokemuksellisuus.....	61
6.3.3	Hyvinvointi.....	64
6.3.4	Eettisyys.....	66
6.3.5	Luonnontieteellisyys.....	70
6.3.6	Taloudellisuus.....	72
6.3.7	Kulttuurisuus.....	73
6.3.8	Luonnolle annettujen merkitysten samankaltaisuudet ja eroavaisuudet.....	75
7	POHDINTA.....	78
7.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	78
7.1.1	Luonnon määrittely.....	79
7.1.2	Luontokokemukset.....	79
7.1.3	Luonnolle annetut merkitykset.....	83
7.2	Tutkimuksen arviointia.....	88
7.3	Jatkotutkimushaasteita.....	90
	LÄHTEET.....	92
	LIITTEET.....	97

1 JOHDANTO

Seisomme Konneveden tutkimuskeskuksen laiturilla ja ihailemme revontulten leikkiä yötaivaalla. Ne heijastuvat peilityynestä järvestä, johon olemme juuri pu-lahtaneet saunan jälkeen. Hengitys höyryää. Tunnemme suurta iloa tästä luonnon tarjoamasta elämyksestä ja koemme vielä hetki sitten vallalla olleen gradustressin helpottavan. Luonto tarjoaa merkityksellisiä kokemuksia ja pysähtymisen mahdollisuuksia ja se on meille molemmille tärkeä osa elämää. Koemme saavamme luonnosta paljon voimaa ja helpotusta niin tavallisessa arjessa kuin elämän kriiseissä. Luontoon mennessä voimme rauhoittua ja elämän puitteet asettuvat oikeisiin mittasuhteisiin.

Ympäristökasvatuksessa ympäristöön luetaan kuuluvaksi luonto, rakennettu ympäristö ja sosiaalinen ympäristö, joihin jokaiseen ihminen kehittää yksilöllisen suhteen (Cantell 2011, 336). Nykypäivänä, kun kaupunkiympäristössä asuminen on entistä tavallisempaa ja yhä enemmän aikaa vietetään mobiililaitteilla, herää huoli lasten luontosuhteen kehittymisen puolesta. Tulevina luokanopettajina haluamme tarjota oppilaillemme myönteisiä kokemuksia luonnosta ja kannustaa heitä kokemaan luontoa, ja siten kehittää oppilaiden luontosuhdetta ja hyvinvointia. Luonnossa olemisella on suuri merkitys yksilön hyvinvointiin kolmella eri tasolla; ensinnäkin se lisää henkistä hyvinvointia tuomalla mielihyvää ja kehittämällä kehollista ja mielellistä riippumattomuutta. Lisäksi luonnossa olominen parantaa fyysistä hyvinvointia kehittämällä yksilön kuntoa ja terveyttä, ja sosiaalisena kokemuksena luonto tarjoaa sosiaalista hyvinvointia (Paronen 2001, 105). Salonen (2010, 30) lisää luonnon vaikutuksiin myös kognitiivisten ja sosioemotionaalisten kykyjen kehityksen. Hän korostaa myös luonnon tarjoamia loputtomia mahdollisuuksia niin monipuoliseen toimintaan ja leikkiin kuin myös rauhoittumiseen ja yksin olemiseen.

Luontoympäristöllä on paljon etuja rakennettuun ympäristöön verrattuna; luonto tarjoaa monipuolisen ja vaihtelevan ympäristön, kun taas järjestetty alue sisältää enemmän rajoituksia ja kieltoja, mitkä kaventavat lapsen leikin ja olemisen mahdollisuuksia (Casey 2007, 6; Drougge 2007, 14). Samalla on mahdollisuus

harjoitella sosiaalisia taitoja, sekä uppoutua luontokokemuksiin, itsensä toteuttamiseen ja luonnosta uuden oppimiseen (Jeronen & Kaikkonen 2001; Warden 2011, 68). Nämä myönteiset vaikutukset vahvistuvat, mikäli ympäröivä yhteisö ja kulttuuri kannustavat luonnossa kokemiseen ja antavat siitä positiivista palautetta, ja mikäli yksilö kokee luonnossa olemisen myönteisenä ja saa siellä myös hyviä sosiaalisia kokemuksia (Paronen 2001, 100). Ympäröivällä kulttuurilla on siis merkittävä vaikutus luontokokemuksiin ja siten luontosuhteeseen.

Luontosuhteen kehittämisen lisäksi yksilön oman hyvinvoinnin lisäksi myös tärkeä rooli ympäristön hyvinvoinnissa; mitä syvällisempi luontosuhde yksilöllä on, sitä tärkeämmäksi hän kokee luonnonsuojelun ja ympäristöstä huolehtimisen (Palmer 1998). Tutkimuksemme ajankohtaisuus nousee esille tämän päivän ympäristökeskustelusta. Lokakuussa 2018 julkaistiin hallitusten välisen ilmastopaneelin eli IPCC:n raportti, jossa tuodaan esille globaali huoli ympäristön puolesta (Ympäristöministeriö 2018). Raportti tuo ilmi sen, että ilmastopolitiikassa täytyy tehdä kunnianhimoisia muutoksia, jotta ilmaston lämpenemistä voidaan hidastaa riittävästi ja ilmastonmuutoksen aiheuttamilta kriiseiltä voitaisiin välttyä. On tärkeää huomata, että yksittäisen ihmisen valinnoilla on merkitystä, etenkin Suomen kaltaisissa hyvinvointivaltioissa (Frilander 2017).

Yksilön luontokokemuksiin ja siten yksilön luontosuhteeseen vaikuttavat ennen kaikkea häntä ympäröivien läheisten ja kavereiden luontopuhe ja -käsitteet, sekä yksilön saamat luontokokemukset. Luonnolle annetaan hyvin erilaisia merkityksiä ympäröivästä kulttuurista, ajankohdasta ja yksilöstä riippuen (Nygren 2000; Simula 2004). Jokaisen ihmisen luontosuhde on yksilöllinen, mutta samalla se on ympäröivän kulttuurin merkityksiä heijastava (Simula 2004). Kuitenkaan yksilön aiemmilla luontokokemuksilla ei ole juurikaan vaikutusta luontoympäristön aikaansaamiin myönteisiin vaikutuksiin (Salonen 2010, 22). Luonnolle voidaan antaa esteettisyyden, kokemuksellisuuden, hyvinvoinnin, eettisyyden, luonnontieteellisuuden, taloudellisuuden ja kulttuurisuuden merkityksiä (Kotkavirta 1998; Simula 2004). Nykypäivänä luonto nähdään ennen kaikkea hyvinvointia tukevana elämyksellisenä ja kokemuksellisenä paikkana, minne mennään liikkumaan ja virkistäytymään (Simula 2004).

Tässä tutkimusraportissa esittelemme tutkimuksemme teoreettisen viitekehysten, tutkimuksen toteuttamisen, keskeisimmät tulokset sekä niiden pohjalta tehdyn pohdinnan. Luvussa kaksi esittelemme luontosuhteen, luontokokemuksen ja luontokasvatuksen käsitteet, ja seuraavassa kappaleessa määrittelemme ympäristösuhteen, ympäristökokemuksen ja ympäristökasvatuksen käsitteet. Seuraavaksi esittelemme luvussa neljä tutkimustehtävät ja tutkimuskysymykset sekä tutkimuksen lähestymistavan ja etenemisen. Esittelemme samalla aineiston analyysin ja pohdimme tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Tutkimusraportin luvussa viisi tuomme tutkimuksemme keskeiset tulokset esille alueellisesti. Viimeisessä luvussa tarkastelemme keskeisimpiä tuloksia ja esittelemme niiden pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä ja pohdintaa. Tämän jälkeen arvioimme tutkimuksemme toteutusta ja luotettavuutta ja esitämme joitakin keskeisimpiä jatkotutkimushaasteita.

2 LUONTOSUHTEEN RAKENTUMINEN JA SEN YKSILÖLLISYYS

Seuraavissa luvuissa määrittelemme luonnon, luontosuhteen sekä luontokokemuksen käsitteet. Luontosuhdetta tarkastelemme ennen kaikkea sille annettujen merkitysten kautta.

2.1 Luonnon määrittely

Luonto-käsitettä voidaan lähestyä monin eri tavoin. Simulan (2004, 225) mukaan "luontoa voidaan tarkastella historiallisesti ja kulttuurisesti määrittyvänä kielellisenä tai käsitteellisenä ilmiönä." Luonto-käsitettä pidetään yleisnimityksenä luonnollisena pidetyille elolliselle ja elottomille asioille, kuten kiville, eläimille ja kasveille (Simula 2004). Salonen (2010, 21) taas väittää, että luontoa ja ei-luontoa ei voida erottaa toisistaan, vaan luonto on kaikkialla. Myöskään Willamon (2004, 44–45) mielestä ei ole erikseen luontoalueita tai luonnonympäristöjä, vaan luonto on jossain muodossa läsnä kaikkialla. Lähteen (2001, 202) mukaan luonto tulee nähdä kaiken inhimillisen lähtökohtana, ja se voidaan määritellä vain metaforisesti. Hänen mukaansa luonto ulottuu aikaan ennen maailman syntymistä, eivätkä ihmiset voi esittää luonnon perusluonteesta kokonaisvaltaista näkemystä.

Luonto voidaan siis määritellä hyvin monella tavalla, ja myös yksilön käsitys luonnosta vaihtelee. Se rakentuu ympäröivän kulttuurin asettamien puitteiden mukaisesti, ja kulttuuri vaikuttaa myös yksilön luontosuhteen muodostumiselle (Simula 2004). Seuraavassa luvussa esittelemme luontosuhteen käsitteen. Tarkastelemme luontosuhteen muodostumista sekä sille annettuja merkityksiä.

2.2 Luontosuhde ja sille annetut merkitykset

Littusen ja Lähteen (2001, 227–228) mukaan ihminen luo ympäristöön ja luontoon inhimillisen ja yksilöllisen suhteen. He tähdentävät, että ihmisten luontosuhteet

ovat eritasoisia ja että jokainen yksilö on suhteessa vain joihinkin luonnon osiin, ei ikinä koko luontoon. Yksilön luontosuhde on monitahoinen ja se sisältää monia eri merkityksiä, lisäksi luontosuhteen olemus on dynaaminen ja aikaan sitoutunut (Nygren 2000). Jokaisen yksilön rooli, arvot, normit ja käyttäytyminen yhteiskunnassa muodostuvat häntä ympäröivän yhteisön ja ajanmukaisen kulttuurin rakentamana (Simula 2004). Näin myös ihmisen luontosuhteeseen vaikuttavat oleellisesti yksilön vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet (Nygren 2000, 80), sekä yksilön sosio-ekonominen ja kulttuurinen asema (Simula 2004, 226). Ympäröivän yhteisön rakentamat kulttuuriset silmälasit vaikuttavat siihen, miten luonto-käsite ymmärretään, ja tämä taas vaikuttaa siihen, miten yksilö näkee todellisuuden, tekee siitä havaintoja ja kielentää sitä (Simula 2004, 225). Vaikka kunkin yksilön mielen sisäinen maailma ja ajatukset ovat yksilöllisiä ja ainutkertaisia, rakentuvat ne siis kuitenkin ympäröivän yhteisön ja kulttuurin normien mukaisesti. Näin ollen jokaisella ihmisellä on oma, henkilökohtainen luontokäsitys ja -suhde, mitkä kuitenkin samalla heijastavat ympäröivän yhteisön merkityksiä. (Simula 2004, 223.)

Luontoon liittyvä vahvasti kulttuurihistoriallinen ulottuvuus ja se, miten luonto nähdään ja käsitetään nykypäivänä, on muodostunut edeltävien ajanjaksojen luontopuheen pohjalle (Simula 2004, 226, 228). Kunkin ajanjakson ihmiset sosiaalistuvat luontoon heidän aikansa mukaisesti. Luonto saa hyvin erilaisia merkityksiä riippuen siitä, nähdäänkö se esimerkiksi raaka-aineena, toimeentulon lähteenä, fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin lähteenä tai luovuuden lähteenä. (Simula 2004, 211.) Vuosikymmeniä sitten luontosuhteessa korostui tuotannollisuus, kun taas nykyisin luonnolle annetaan enemmän elämyksellisiä ja kokemuksellisia arvoja. Nykypäivän modernisoituneessa elämäntavassa luonto koetaan lähinnä vapaa-ajalla ja luontosuhteessa korostuu kokemuksellisuuden ja hyvinvoinnin näkökulma. Tämä näkyy vahvana liikunta-, ulkoilu- ja virkistäytymisen kulttuurina. (Simula 2004.) Poutan ja Sieväsen (2001) mukaan 97 % suomalaisista ulkoilee vähintään kerran vuodessa ja kolmasosa ulkoilee melkein päivittäin. Tässä tutkimuksessa ulkoiluksi nähdään myös kaupunkiympäristössä ta-

pahtuva ulkoilu. Luontoympäristö on nykyihmiselle vastapainoa arjelle ja rakennetulle ympäristölle, ja luonnossa voidaan saada sellaisia kokemuksia sekä tyydyttää sellaisia sisäisiä tarpeita, mitä arjen ympäristössä on mahdoton saada (Simula 2004). Tämän vuoksi luontoa arvostetaan ja pidetään tärkeänä. Luonnosta haetaan erityisesti rauhaa, hiljaisuutta, esteettisiä elämyksiä ja fyysisen kunnon ylläpitoa. (Simula 2004, 209–210, 229.)

Ihmiselle on luontaista suhtautua asioihin emotionaalisesti ja myös yksilön suhteella luontoon on emotionaalinen aspekti, ja luonnon eri puolet arvottuvat, priorisoituvat ja saavat huomiota niiden herättämien tunteiden mukaisesti (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 48; Ropo 2008, 43). Tunteet vaikuttavat myös oppimiseen; epämiellyttävä ympäristö vaikeuttaa oppimista, kun taas mielekäs ympäristö edesauttaa uuden tiedon omaksumista (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 48; Ropo 2008, 43). Turvallisuuden, itsensä toteuttamisen ja luovan toiminnan tarpeet vaikuttavat lasten ympäristöherkkyyteen ja luontosuhteeseen (Jeronen & Kaikkonen 2001, 29).

Luonnon esteettisyys saa aikaan myönteisiä tunteita (Ropo 2008). Esteettisten havaintojen tekeminen ja niiden merkityksellistäminen on ihmiselle ominaista (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 49; Ropo 2008, 43). Esteettisyyteen liittyy kauneuden, mielenkiintoisuuden ja mielekkyyden kokemuksia, ja esteettisenä koetut asiat voidaan jopa muistaa paremmin kuin ei-esteettisenä koetut asiat (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 49; Ropo 2008, 43). Esteettisiä tulkintoja ja kokemuksia voidaan saada eri aistien, kuten näön ja kuulon avulla, mutta myös annetut merkitykset, kuten kielen avulla välitetty sanoma, voidaan kokea esteettiseksi (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 49; Ropo 2008, 43). Esteettisiin kokemuksiin liittyy olennaisesti mielikuvituksen käyttäminen ja merkitysten antaminen, ja havaintojen tekijä luo aktiivisesti yksilöllisiä merkityksiä rakentamalla yhteyksiä tehtyjen havaintojen ja muiden asioiden välille (Haapala 2000, 71). Luonnossa tätä on esimerkiksi tehdyille havainnoille uusien merkitysten assosioiminen; puun rungolla voidaan nähdä kasvot tai maahan pudonneessa lehdessä sydän. Luonnon esteettinen havainnointi vapauttaa ajattelua ja antaa mahdollisuuden

kääntyä tarkastelemaan itseään ja ympäristöään luoden samalla uusia merkityssuhteita (Kotkavirta 1998, 117).

Ihmisellä voi olla myös eettinen suhde ympäristöönsä (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 49). Ympäristöön liittyy yksilön eettisen vakaumuksen mukaisia oikean ja väärän tuntemuksia, jotka ohjaavat yksilön toimintaa. Yksilön oma eettinen näkökulma ja toimintatapa voivat poiketa ympäröivästä kulttuurista, mikäli yksilön eettinen näkemys on riittävän voimakas. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 49.) Eettinen ajattelu on muuttunut ajan saatossa ja siten myös luontoa koskevat eettiset ajatukset ovat muokkaantuneet suuresti (Haila 2001b, 200). Haapalan (2000, 69) mukaan ihmisellä on eettinen velvollisuus suojella luonnon diversiteetin säilymistä. Samalla suojellaan esteettisesti kaunista luontoa, sillä monesti juuri luonnontilainen luonto koetaan kauniiksi (Haapala 2000, 69). Ihminen vaikuttaa elintavoillaan ja toiminnallaan huomattavan vahvasti muiden lajien ja ympäristöjen elinmahdollisuuksiin, ja sen vuoksi ihmisten tulisi suojella luonnon monimuotoisuutta ja antaa muille eliöille mahdollisuus elää (Haapala 2000, 69). Luonnonsuojeluun liittyy myös moraalinen velvollisuus tulevia sukupolvia kohtaan; myös tulevilla ihmisillä on oikeus luonnon kokemiseen (Kotkavirta 1998, 112). Luonnon eettinen merkitys ja luonnon säilyttäminen tuleville sukupolville korostuu nykypäivänä etenkin ilmastonmuutoksen pysäyttämisenä ja yksilön valintojen merkityksellisyytenä (Frilander 2017; Ympäristöministeriö 2018).

Eettistä suhdetta luontoon voidaan Kotkavirran (1998, 108) mukaan arvioida yksilön, yhteisön ja luonnon näkökulmasta. Yksilöllisellä näkökulmalla tarkoitetaan sitä, että yksilö arvottaa omien arvojensa ja maailmankuvansa kautta jonkin luontoon liittyvän näkemyksen tai toimintatavan moraalisesti arvokkaaksi ja oikeaksi. Tällöin moraalit ja etiikka kohdistuvat siihen, mikä luonnossa käy yksiin yksilön omien mieltymysten ja pyrkimysten kanssa ja mikä vastaa hänen henkilökohtaista hyvän elämän määritelmäänsä ja mikä taas on sen vastaista. (Kotkavirta 1998, 108.) Henkilökohtaisten mieltymysten, pyrkimysten ja tunteiden lisäksi voidaan vedota moraaliseen yhteisöön ja luontoon itseensä (Kotkavirta 1998, 109). Ihmiskeskeisen ajattelun mukaan yksilö ja yhteisö asetetaan

luonnon edelle, kun taas elämäkeskeinen, holistinen, näkökulma korostaa luontosuhteen laajempaa arvioimista sekä luonnon kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioon ottamista (Kotkavirta 1998, 109).

Luonto on osa jokaista kulttuuria, ja Haila (2001b, 200–201) huomauttaa, että luonnolla on myös poliittinen ulottuvuus, sillä kulttuurisesti ja poliittisesti katsottuna luonto-käsite täytyy määritellä ja samalla täytyy tehdä valintoja määritelmän ulkopuolelle jättämisestä. On tärkeää huomata, että luonnolle annetut merkitykset voivat olla myös ristiriidassa keskenään. Toisaalta ihmisen ravinnon saanti on luonnosta riippuvainen, eli luonnon taloudellinen aspekti on ihmisen olemassaolon kannalta välttämätön, mutta toisaalta ihmisellä on eettinen vastuu säilyttää luonnon monimuotoisuus ja sen suotuisuus myös muille eliölajeille (Haila 2001b, 199). Willamo (2004, 43) huomauttaakin modernin yhteiskunnan paradoksaalisuudesta; meillä on entistä enemmän tietoa luonnosta ja sitä kautta mahdollisuus syventää luontosuhdetta, mutta tietoa ei jostain syystä osata tai haluta käyttää.

Tässä tutkimuksessa lähestymme luonto-käsitettä Simulan esittämästä yleisestä määritelmästä: luonto tarkoittaa luonnollisena pidettyjä elollisia ja elottomia asioita. Tarkastelemme kuitenkin myös yksilön luonnolle antamia merkityksiä, sillä yksilön luontosuhde rakentuu niiden varaan. Lisäksi yksilön luontosuhteeseen vaikuttavat hänen saamansa luontokokemukset. Seuraavassa luvussa tarkastelemme luontokokemusta. Esittelemme luontokokemuksen eri tekijät sekä käsittelemme etenkin niiden vaikutusta yksilön hyvinvointiin.

2.3 Luontokokemukset ja niiden vaikutus hyvinvointiin

Luontosuhde rakentuu luontokokemusten varaan, ja samalla tavoin kuin luontosuhteet ovat yksilöllisiä, ovat myös luontokokemukset yksilöllisiä, eivätkä eri yksilöiden kokemukset ole koskaan yhteneviä toistensa kanssa (Simula 2004, 223). Simulan (2004, 229) mukaan yksilön luontokokemuksiin vaikuttavat vahvasti hänen elinympäristönsä, perheen ja ystävien luontopuhe ja -käsitteet, sekä

hänen luonnossa saamansa kokemukset. Sosiokulttuurinen ympäristö siis vaikuttaa yksilön kokemuksiin, mutta jokaisella on oma yksilöllinen tapa tarkastella ja kokea luontoa. Kuten edellisessä luvussa kuvasimme, luonnolle annetut merkitykset ovat hyvin yksilöllisiä ja niiden painottuminen vaikuttaa siihen, miten yksilö luonnon kokee, mihin hänen huomionsa kiinnittyy, ja millaisia elämyksiä hän saa. (Simula 2004.)

Salonen (2010, 54–58) esittelee luontokokemukselle neljä eri tekijää. Ensimmäinen tekijä on turvallisuus, joka on edellytyksenä luontokokemuksen muille tekijöille. Toiseksi luontokokemukseen liittyy hyväksytyksi tuleminen ja riittävyyden kokemus. Kolmanneksi tekijäksi Salonen nostaa kokemuksellisuuden, eli sen, että luonnossa ollessa keskitytään itse kokemukseen eikä esimerkiksi aleta tulkita sitä. Viimeisenä tekijänä on jatkuvuus, millä tarkoitetaan ykseyden kokemusta, eli yhteen kuuluvuuden tunnetta luonnon ja kaiken ympäröivän kanssa. (Salonen 2010.)

Luontoympäristöllä on yksilöön nopeita ja usein myös tiedostamattomia myönteisiä vaikutuksia (Salonen 2010, 22). Salonen (2010) väittää, ettei yksilön aiemmilla luontokokemuksilla ole näihin positiivisiin vaikutuksiin suurta merkitystä. Lukuisat eri alan tutkimukset ovat osoittaneet luonto- ja viherympäristöjen vaikuttavan yksilön terveyteen positiivisesti ja ihmiset myös kokevat itsensä terveemmiksi ja hyvinvoiviksi, mikäli heidän asuinympäristössään on tarpeeksi luontoa (Salonen 2010, 23, 25). Salonen (2010, 25) mukaan luontoympäristö parantaa yksilön terveyttä, kohentaa hänen toimintakapasiteettiaan, lisää elinikää ja vähentää kuolleisuutta. Salonen (2010, 24) kutsuu luontokokemuksen myönteistä vaikutusta elpymiseksi, ikään kuin ihminen luonnossa palautuisi ja saisi takaisin tarkkaavaisuuskynsä. Ulkoilun ja luonnossa olemisen myönteiset vaikutukset vahvistuvat, mikäli luontokokemuksiin kannustetaan, niistä annetaan positiivista palautetta, ja mikäli niihin liittyy positiivisia sosiaalisia kokemuksia ja yksilö kokee luonnossa olemisen mielekkäänä (Paronen 2001, 100).

Paronen (2001, 105) jaottelee luontokokemusten vaikutuksen hyvinvointiin kolmeen osa-alueeseen: sosiaaliseen, fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. Sosiaalista hyvinvointia tukevat luonnossa saadut sosiaaliset kokemukset (Paronen

2001). Luontokokemukset vaikuttavat kognitiivisten ja sosioemotionaalisten kykyjen kehitykseen ja kehittävät siten yksilön sosiaalisia taitoja (Salonen 2010, 30). Toiseksi luontokokemukset kohottavat kuntoa ja parantavat terveyttä (Paronen 2001) muun muassa kehittämällä kehon hallintaa ja motoriikkaa (Salonen 2010, 30). Ulkona pelaaminen ja leikkiminen tukevat lapsen itsellisyyttä, terveyttä, hyvinvointia ja kehitystä (Magraw 2011), sekä kehittävät lapsen kykyjä riskinotossa ja vaarojen välttämisessä (Drougge 2007, 13).

Luonnon vaikutukset henkiseen hyvinvointiin ovat hyvin moninaiset. Ensinnäkin luonnossa saadut elämykset ja kokemukset tuottavat mielihyvää (Paronen 2001). Pieneltäkin vaikuttavat luontotapahtumat ja niiden tarkkailu voivat tarjota lapsille tarpeellista ihmettelyä ja suuria elämyksiä (Casey 2007, 5). Luontokokemus on moniaistillinen kokemus; kuullaan luonnon ääniä, nähdään luonnon visuaalinen aspekti, haistetaan luonnon tuoksuja ja tunnetaan lämpötila ja kosteus (Haapala 2000, 73). Luonto tukee leikkien monipuolisuutta sekä tarjoaa stimulointia eläytymiskykyyn, mielikuvitukseen, keskittymiskykyyn ja luovuuteen (Drougge 2007). Luonnossa leikittäessä leikistä muodostuu tutkivaa oppimista (Drougge 2007, 14), ja lapset pystyvät oppimaan ympäristöstä ja luonnosta, kokemaan uteliaisuutta ja ihmettelyä, sekä uppoutumaan luontokokemuksiin (Warden 2011, 68). Ympäristön havainnoinnin ja reagoinnin myötä lapsi oppii myös itsestään, ja lapsi pystyy huomaamaan omiin tarkoitukseen ja kykyihin sopivia virikkeitä, joten sama ympäristö pystyy tarjoamaan eri lapsille kullekin sopivia ja mielekkäitä toiminnan mahdollisuuksia (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 53–55). Tutkimukset ovat osoittaneet myös luontokokemusten helpottavan ylivilkkaiden lasten oireita (Salonen 2010, 30).

Seuraavassa luvussa tarkastelemme ympäristön käsitettä, määrittelemme ympäristökokemuksen ja ympäristösuhteen käsitteet sekä pohdimme niiden vaikutusta luontosuhteeseen. Määrittelemme myös ympäristökasvatuksen käsitteen.

3 YMPÄRISTÖN MERKITYS LUONTOSUHTEESEEN

Seuraavissa luvuissa tarkastelemme ympäristön ja ympäristösuhteen käsitteitä. Huomioimme myös asuinympäristön vaikutuksen luontosuhteeseen, ja esittelemme paikallisuuden vaikutuksen luontosuhteen kokemisessa. Lisäksi määrittelemme ympäristökasvatuksen ja siihen liittyviä käsitteitä.

3.1 Ympäristön määrittely

Lasten luontosuhdetta lähestyttäessä on hyvä ymmärtää ympäristöä käsitteenä, sillä lasten elinympäristöön kuuluvat osa-alueet vaikuttavat luontosuhteeseen. Luontosuhde on yksi ympäristösosiologian tutkimusaiheista- ja ympäristösosiologiassa ympäristö ja luonto ovat suhteellisia, historiallisia, yhteiskunnallisesti tuotettuja ja kulttuurisesti määrittäytyneitä käsitteitä (Valkonen & Saaristo 2010, 8–10). Aikakausi ja kulttuuri muovaavat ymmärrystä siitä, miten luonnon, ympäristön ja yhteiskunnan suhteet on nähty (Valkonen & Saaristo 2010, 10–11).

Viime vuosikymmeninä ympäristöpolitiikassa luonto ja ympäristö ovat nousseet keskusteluihin ihmisten toiminnan aikaansaamien luonnonkatastrofien myötä (Haila 2001a, 9–10). Aiemmin ympäristö koettiin ja nähtiin pysyvänä ja turvallisenä ihmisestä ulkopuolisena sijaitsevana tukipisteenä. Haila (2001a, 16–17) tuo esille, että ympäristö ulottuu yhtä kauas kuin sitä määrittävät merkitykselliset kriteerit ja tämän perustelun mukaan ympäristön koko vaihtelee kriteeristön mukaan, ja myös käsitteistö muuntautuu ajan ja paikan mukaisesti. Esimerkiksi, jos ympäristö määritellään käsittämään vain elettyä ympäristöä, jätetään määritelmän ulkopuolelle koskemattomat ja asumattomat ympäristön osat. Luonnon ja ympäristön käsitteiden eroavaisuus näkyy esimerkiksi siinä, että ympäristöongelmien ratkaisut voidaan nähdä konkreettisina, mutta luonto ja siihen

liittyvät ongelmat nähdään filosofisesti (Lähde 2001, 202). Toisin sanoen ympäristö pystytään määrittelemään konkreettisesti, kun taas luonto nähdään vaikeammin määriteltävänä ja arvoituksellisena.

Kulttuuriantropologi Tim Ingold (Suomela & Tani 2004 mukaan) määrittelee ympäristön kolmella eri lähestymistavalla. Ensimmäkin ympäristö voidaan määritellä ihmisen ulkopuolella olevana kokonaisuutena, johon ihminen ei vaikuta ja tulkinnoissaan ihminen pyrkii objektiivisuuteen. (Suomela & Tani 2004, 46–47; myös Haila 2001a 15.) Toinen lähestymistapa ottaa huomioon ihmisen eletyn ympäristön, joka muodostuu ihmiselle merkitykselliseksi koettuihin ilmiöihin perustuen. Eletty ympäristö on ihmisen elämänpiiriä, ja se on aikaan ja paikkaan sidottua. Tässä yhteydessä ajatellaan, että ympäristö ei ole ihmisen kokemusmaailmasta ulkopuolinen, vaan ympäristö muodostuu jokaiselle henkilökohtaisten kokemusten, tunteiden, ajatusten ja toiminnan kautta. Ympäristökasvatuksessa tällaisen yksilökeskeisen ympäristökäsityksen avulla on voitu nostaa esille ihmisen henkilökohtainen suhde ympäristöön. (Suomela & Tani 2004, 46–48.) Kolmannessa lähestymistavassa ympäristö muodostuu kokonaisuudeksi yhteiskunnallisesti tai sosiaalisesti tuotettuna. (Suomela & Tani 2004, 51). Ympäristökasvatuksessa kuitenkin näillä jokaisella erilaisella ympäristökäsityksellä on paikkansa tavoiteltaessa kestävä elämäntapaa, vastuullista toimintaa ympäristön puolesta tai henkilökohtaisen ympäristöherkkyyden kehittymistä myönteiseksi (Suomela & Tani 2004, 56–57).

Ympäristö-käsite on monipuolinen ja luonnonympäristön lisäksi on tärkeää huomioida kulttuurinen, sosiaalinen, taloudellinen, esteettinen ja eettinen ympäristö (Cantell 2004, 13). Ympäristökasvatuksessa on pyritty monipuolisella ja laajalla ympäristö-käsitteen lähestymistavalla hälventämään kritisointia suppeasta lähestymisestä, joka on keskittynyt ainoastaan luontoon (Cantell 2004, 13). Seuraavassa luvussa kuvaamme ympäristösuhteen muodostumista.

3.2 Ympäristösuhteen muodostuminen

Ympäristöön liittyvissä tutkimuksissa lasten ja ympäristön vuorovaikutuksesta on keskitytty fyysiseen tai tulkittuun ympäristöön, ja sosiaalisen toiminnan ja ympäristön vuorovaikutus on jäänyt tutkimuksissa taka-alalle (Raittila 2008, 11). Ympäristö, joka voidaan nähdä hyvin neutraalina tilana, saa subjektiivisena merkityksen ihmisten havaintojen, tulkinnan ja nimeämisen kautta. Ympäristöön liitetään tunteita, arvoja, muistoja ja toiveita, ja näin tilasta tulee henkilökohtainen ja merkityksellinen. (Raittila 2008; Haila 2001a.)

Ympäristösuhde voidaan jakaa ympäristöherkkyyteen ja ympäristötietoisuuteen. Ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan yksilön tunnepitoista suhdetta ympäristöön, eli yksilön kykyä ja halua tuntea empatiaa. (Puolamäki 2008, 63.) Ympäristöherkkyys voidaan havaita ilon, surun ja huolen tunteina luontoa kohtaan. Ympäristötietoisuus tarkoittaa tietoisuutta ympäristöasioista ja se muodostuu ympäristöstä saaduista tiedoista, kokemuksista, elämyksistä ja havainnoista (Jeronen & Kaikkonen 2001, 29). Ympäristöasioista keskustelu ja ympäristössä yhdessä toimiminen tukevat ympäristötietoisuuden kehittymistä. (Jeronen & Kaikkonen 2001, 29; Järvikoski 2001.)

Ympäristösuhde on jokaisen yksilön henkilökohtaiseen kokemukseen perustuva ja esimerkiksi koulussaan oppimistilanteissa lapsi saa kokemuksia, jotka voivat johtaa tunnepitoiseen suhteeseen ympäristön kanssa (Puolamäki 2008, 63). Lapset ovat erityisen herkkiä luonnon kokemiselle ja lasten luontoherkkyys näkyy etenkin luontoon liittyvinä tunteina; eliöt ja niiden toiminta luonnossa herättävät iloa, kun taas luonnon tärveltyminen kuten roskaaminen, saastuminen ja lajien tappaminen aiheuttavat surua ja huolta (Casey 2007; Jeronen & Kaikkonen 2001, 29). Luontotietoisuuden kehittymiseen vaikuttaa luonnossa kulkeminen, joka koetaan tärkeäksi sekä sosiaalisesti että psyykkisesti (Simula 2004, 210). Jokaisen omat henkilökohtaiset luontokokemukset ovat Palmerin (1998, 133) tutkimuksen mukaan tärkein tekijä yksilön ympäristöajattelun ja ympäristötietoisuuden kehittämisessä.

Hyvä ympäristösuhde on ympäristökasvatuksessa yhtenä tärkeimpänä tavoitteena (Cantell 2011, 338). Ympäristö- ja luontosuhteen myönteiseen rakentamiseen vaikuttavat ympäristöä koskevien tietojen ja taitojen laajentaminen, sekä ympäristöarvojen kehittyminen myönteisiksi. Nämä seikat edesauttavat ihmisen kokemusta omaan ympäristöön kuulumisesta. Hyvä luonto- ja ympäristösuhde ovat lähtökohtia kestäväälle ja vastuulliselle ympäristöstä huolehtivalle elämäntavalle. (Cantell 2011, 338.) Cantell (2011, 336) selkeyttää ympäristön käsittämään luonnon ohella rakennettua ja sosiaalista ympäristöä. Näihin kaikkiin ihminen luo henkilökohtaisen suhteensa; toisille luonto tarjoaa yhteenkuuluvuuden tunteita, kun taas toisille tärkeitä ovat rakennetun ympäristön erikoispiirteet. (Cantell 2011, 336.)

Seuraavassa luvussa tuomme esille ympäristön merkitystä luontosuhteeseen. Lisäksi vertailemme kaupunki- ja luontoympäristöjen vaikutusta yksilön hyvinvointiin.

3.3 Ympäristön merkitys luontosuhteeseen

Nykyään erot sukupolvien välillä ympäristöön liittyvissä arvioinnissa ovat suuret, mutta jokaisen ympäristökokemus on subjektiivinen, eikä yksikään ole toista oikeampi (Allas 2001, 107). Lapsilla ja nuorilla on monesti avoimempi suhtautumistapa omaan lähiympäristöönsä ja lapset saattavatkin löytää aikuisia useammin ympäristöstään positiivisia piirteitä, ja oma mielipaikka voi löytyä kodin läheltä (Allas 2001, 107). Raittila (2008) tuo esille, että yksilöllä on henkilökohtainen tulkintansa ympäristöstä ja myös lapset tulkitsevat ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa omalla tavallaan.

Kaupunki- ja luontoympäristöt asettavat erilaisia mahdollisuuksia ja rajoitteita ympäristössä toimimiselle ja ympäristösuhteen muodostumiselle. Kaupungeissa luonnonvaraisiksi jätetyt lähimaastot tarjoavat lapsille mieluisia paikkoja liikkua ja leikkiä (Allas 2001, 106). Raittilan (2008) tutkimus selvitti, miten lapset ja kaupunkiympäristö kohtaavat, ja tutkimuksen lähtökohtana oli tarkastella las-

ten ja ympäristön vuorovaikutusta. Kyseisessä tutkimuksessa havaittiin kaupunkiympäristön muodostuvan sosiaalisista, fyysisistä, kulttuurisista ja yhteiskunnallisista puitteista. Kun noihin puitteisiin lisätään ympäristöä käyttävien lasten toiminta ja heidän tekemänsä tulkinnat, voidaan ympäristöä kutsua eleyksi paikaksi (Raittila 2008). Kaupunkiympäristön muotoutuminen on kiinteästi yhteydessä kulttuuriin, politiikkaan ja taloudelliseen järjestelmään ja näihin tekijöihin vaikuttavat yhteisö, inhimillisyys ja yhteiskunnan toiminta. Kaupunkiympäristö heijastaa niitä kulttuurin arvoja, jotka näkyvät julkisessa keskustelussa ja käytännön tasolla. (Raittila 2008.) Lapset ovat aktiivisia toimijoita omassa ympäristössään ja ympäristökulttuurin määrittelyssä. (Raittila 2008.)

Luontoympäristössä toimiminen on lapsille tärkeää, ja luonto koetaan syvästi miellyttäväksi ympäristöksi (White 2011, 46). Luonto mahdollistaa tärkeitä kokemuksia, jotka ovat merkityksellisiä terveydelle ja tarjoavat erilaisia tapoja käyttäytyä, samaistua ja olla vuorovaikutuksessa. Usein tällaiset kokemukset syventävät motivaatiota toimia luonnossa. (White 2011, 46.) Luontoympäristöllä on monipuolisia etuja verrattuna rakennettuun ympäristöön. Luonnon tarjoamat mahdollisuudet ja virikkeet ovat loputtomat ja moninaiset. Metsässä lapsella on mahdollisuuksia toimintaan, luovuuteen, yhteisiin leikkeihin, mutta myös yksin olemiseen ja rauhoittumiseen (Salonen 2010, 30; White 2011). Luonnossa lapsella on rajattomat mahdollisuudet kehittää mielikuvitustaan leikin kautta, ja mielikuvitus vahvistaa ja kehittää lapsen käsitystä todellisuudesta (Casey 2007; Drougge 2007, 13). Järjestetyt leikkipaikat sisältävät usein enemmän rajoitteita ja kieltoja, jotka sitovat lapsen mielikuvituksen valmiiseen malliin ja rajoittavat leikkiä, kun taas luonnon alueiden monipuolisuus tarjoaa virikkeitä ja lukemattomia mahdollisuuksia vaihteleville leikeille ja eläytymiselle (Casey 2007, 6; Drougge 2007, 14). Eläytymiskyky tukee uuden oppimista (Drougge 2007, 13). Luonnossa toimimisen kokemuksellisuus ja aktiivisuus ovat lapsille merkityksellistä (White 2011, 45)

Luontosuhteen paikallisuutta on tutkittu Robertsonin (Kaivola & Rikkinen 2003 mukaan) 1990-luvulla aloitettussa tutkimusprojektissa, johon osallistui

myös Suomen edustajia. Suomen tutkimuksen toteuttivat Suomessa Taina Kaivola ja Hannele Rikkinen. Tutkimuksessa kerättiin aineistoa kulttuurisesti erilaisilta maantieteellisiltä alueilta. Tällöin tavoitteena oli selvittää millaisia merkityksiä nuoret antavat elinympäristönsä paikoille ja vapaa-ajan toimintoja. Suomessa aineisto kerättiin vuosina 1998–1999 Etelä-Suomen ja Pohjois-Suomen oppilailta ja tutkittavat olivat noin 12- ja 15-vuotiaat oppilaat. Tutkimuksen mukaan mielipaikat olivat lapsille ja nuorille tärkeitä asuinpaikasta riippumatta. Mielipaikat sijaitsivat usein rantamaisemissa, metsissä tai lähellä kesämökkiä. Mielipaikat kuvattiin rauhallisiksi ja hiljaisiksi, lisäksi pojilla mielipaikkoihin liittyi aktiivisuus, kuten kalastaminen, rakentelu ja moottoriajoneuvoilla ajaminen. Nuoret ja lapset kokivat luonnon turvalliseksi paikaksi, jossa voi selvittää ajatuksiaan. Luonto saatettiin kokea jopa mystiseksi, pyhäksi paikaksi. Nuoret ja lapset arvostivat luontoympäristön tarjoamia virikkeitä, toiminnan mahdollisuuksia sekä kulttuuriimme kuuluvaa vuodenaikojen vaihtelua. (Kaivola & Rikkinen 2003.)

Robertsonin tutkimusprojektin paikkakohtaisissa tutkimustuloksissa Pohjois-Suomessa 12-vuotiaat oppilaat arvostivat hiljaisuutta ja rauhaa omassa mielipaikassaan (Kaivola & Rikkinen 2003, 183). Luonto koettiin tärkeänä paikkana ja mielipaikat sijaitsivat useimmiten luonnossa lähellä mökkiä, mummola tai kotia, mutta myös oma huone koettiin merkitykselliseksi paikkana, jossa saa olla itsekseen tai kavereiden kanssa. Tuloksista ilmeni myös kaipuuta kaupunkiympäristöön tai ulkomaille. Etelä-Suomessa nuorten ja lasten mielipaikat sijaitsivat useammin sisätiloissa tai kaukana omasta kotipaikkakunnasta. Luontoon liittyvät kuvaukset olivat Pohjois-Suomea vähäisempiä, ja yleisin mielipaikka oli kotona tai koulun tietokonehuoneessa, kaupunkiympäristöstä mainittiin huvipuistot ja pikaruokaravintolat. Tutkimuksessa nousi esille lasten ja nuorten kokemusmaailman olevan yhteistä asuinpaikasta riippumatta, ja elinympäristöllä on merkitys luonnon koettuun tärkeyteen. Siellä, missä luonto on lähellä, se myös koetaan tärkeäksi. (Kaivola & Rikkinen 2003.)

Seuraavassa luvussa avaamme ympäristökasvatuksen käsitettä ja tarkastelemme kasvatuksen rakentumista ympäristökasvatuksessa. Esittelemme ympäristökasvatuksen muodostumista eri lähestymistapojen avulla. Lisäksi tarkastelemme luontosuhdetta ja ekososiaalisuutta opetushallituksen laatiman perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Esittelemme opetussuunnitelman asettamat tavoitteet luontokasvatuksen toteuttamiselle.

3.4 Ympäristökasvatuksen muodostuminen ja valtakunnallisen opetussuunnitelman tarkastelu

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014) perusopetuksen arvopohjaksi asetetaan luonnon arvostaminen ja sen välttämättömyyden ymmärtäminen: ihminen on osa luontoa ja riippuvainen ympäröivästä luonnosta ja biodiversiteetistä. On tärkeää oppia ymmärtämään ilmastonmuutoksen vakavuus sekä kestävän kehityksen ja ekososiaalisuuden tärkeys ja välttämättömyys. Ekososiaalisen sivistyksen tarkoituksena on "luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudella" (Opetushallitus 2014, 16). Koulun tulee kasvattaa kestävään elämäntapaan näyttämällä mallia. Ympäristön suojeleminen ja kestävän kehityksen toteuttaminen rakentuvat yhdessä toimimisen, ympäristön havainnoimisen, luonnossa liikkumisen ja ennen kaikkea henkilökohtaisen luontosuhteen kautta (Opetushallitus 2014, 24).

Opetussuunnitelmassa (2014) luontokäsitys rakentuu moninaisten merkitysten varaan. Yhtäältä ympäristöä ja luontoa käsitellään luonnontieteellisestä näkökulmasta, toisaalta siihen tuodaan inhimillisiä merkityksiä, kuten luonnon herättämää uteliaisuutta ja iloa, sekä ympäristöstä kiinnostumisen syvenemistä. Myös terveydellisiä ja hyvinvoinnillisia näkökulmia tuodaan esille, ja opetussuunnitelmassa korostetaan myös ihmisen eettistä vastuuta ja omien valintojen vaikutusta elämälle ja ympäristölle sekä välittömästi että myös tulevaisuudessa.

Opetussuunnitelman mukaan oppilailta on myös globaali yli sukupolvien ylittävä vastuu. (Opetushallitus 2014.)

Opetussuunnitelman mukaan opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti luontoa eri oppiaineiden opetuksessa, ja lisäksi käytetään esimerkiksi luontokeskuksia oppimisympäristöinä (Opetushallitus 2014, 29). Elämäkatsomustiedossa tutustutaan erilaisiin luontokäsityksiin, sekä tutkitaan ihmisen ja luonnon tulevaisuutta, sekä pohditaan kestävästä kehityksestä (Opetushallitus 2014, 255). Vahvimmin luonnosta ja oppilaan suhteesta luontoon opetussuunnitelmassa puhutaan ympäristöopin ja biologian osuuksissa. Ympäristöopin arvoperustana on luonnon kunnioittaminen (Opetushallitus 2014, 131). Siinä yhdistyy sekä luonnontieteellinen että inhimillinen näkökulma, ja oppilaat käsitellään osaksi ympärillä olevaa ympäristöä. Opetuksen avulla pyritään herättämään oppilaiden kiinnostus ympäristöopin eri osa-alueita kohtaan, sekä ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan. Yksilön kiinnostusta ympäröivään maailmaan pyritään lisäämään ympäristökasvatuksella.

Cantellin (2011, 336) mukaan ympäristökasvatuksen tavoitteena on kannustaa elinikäiseen oppimiseen ja vahvistaa yksilön luonto- ja ympäristösuhdetta. Ympäristökasvatus on merkittävässä roolissa ihmisen ja ympäristön suhteen muodostumisessa. Koulussa tapahtuvassa ympäristökasvatuksessa oppilaisiin vaikuttaa koulun lähiympäristö, johon kuuluu luonto, rakennettu ympäristö ja yhteiskunta. (Puolamäki 2008, 61.) Wolffin (2004) mukaan ympäristökasvatuksen tavoitteena on antaa ihmisille tietoja ja taitoja toimia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Ympäristökasvatuksen yhtenä tehtävänä on tuoda esille ympäristön laaja-alaisuus ja monipuolisuus (Palmer 1998). Ympäristö on aina muutoksessa ja siten myös ympäristöön vaikuttavat aiheet muuttuvat. Ympäristökasvatuksen haasteena on päätösten ja toiminnan pysyvien ja lopullisten ympäristövaikutusten ymmärtäminen. (Palmer 1998, 267.)

Ympäristökasvatuksen päämäärät voidaan Cantellin (2011, 336) mukaan jakaa kolmeen toisiaan tukevaan osaan. Yhtenä tavoitteena pidetään tiedon antamista yksilön elinympäristöstä ja laajemmin maapallosta, mikä tukee kestävän

suhteen luomista ympäristöön. Toisena tavoitteena on tarjota yksilölle kokemuksia ympäristöstä. Kolmas tavoite on ohjata ihmistä toimimaan ympäristöä tukien ja tekemään arkipäiväisiä valintoja ympäristön puolesta. (Cantell 2011, 336.) Al-laksen (2001, 106) mukaan ympäristökasvatus on ollut 1990-luvulta lähtien yhteinen projekti vanhempien, koulun sekä lasten ja nuorten keskuudessa.

Ympäristökasvatuksen rinnalla kulkee käsite kestävän kehityksen kasvatus (Puolamäki 2008, 62). Sillä tarkennetaan ympäristökasvatuksen tavoitteita niin, että ympäristökasvatuksen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat pohjautuvat kestäväan kehitykseen. Tämän tulisi näkyä niin yksilön kuin yhteisön arjessa. (Puolamäki 2008, 62.) Opetuksessa ja kasvatuksessa pyritään antamaan lapsille myönteinen suhde sekä kaupunkiluontoon, rakennettuun ympäristöön että sosiaaliiseen ja kulttuuriseen ympäristöön. Tämä kaikki rakentuu kestävän kehityksen ajatukselle (Cantell 2011, 336). Luonnossa toimiessaan lapset kasvavat aikuisiksi, jotka ottavat kantaa luonnon- ja ympäristönsuojeluun ja täten vaikuttavat elinympäristöönsä (Kaivola & Rikkinen 2003, 235; Drougge 2007, 19). Vastuullinen asenne, taidot, ymmärrys ja sitoutuminen luontoon eivät voi syntyä hetkessä, vaan lapselle tulee mahdollistaa osallistuminen ympäristökasvatukseen (Kaivola & Rikkinen 2003, 235; Drougge 2007, 19).

Ympäristökasvatus on saanut kritiikkiä toteutustavasta, jossa yksilö oppii tuntemaan luontoa vain kokemalla ja aistimalla (Suomela & Tani 2004, 56–57). Tässä lähestymistavassa unohdetaan ihmiselle luonnollinen tapa toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa, jolloin ympäristökasvatus korostaa liiaksi ihmisen yksilöllistä toimintaa ja kokemusta. Suomelan ja Tanin (2004, 56–57) mukaan ympäristökasvatuksen tulee huomioida kaikki luontoon ja ympäristöön vaikuttavat tekijät. Tällöin ympäristö nähdään kokonaisuutena, jonka jokainen kokee henkilökohtaisesti.

Willamo (2004) kannustaa korostamaan etenkin lasten kanssa sitä, että luontoa löytyy kaikkialta ympäriltä, sillä luonnon ja ihmisympäristön erillisyyttä korostava lähestymistapa voi vahvistaa oppilaan luontoon kuulumattomuuden tunnetta. Ympäristökasvatuksen kannalta olisi tärkeää, että lapset oppisivat kokemaan itsensä osana luontoa ja siten näkemään oman riippuvuutensa luonnosta

ja ottamaan vastuuta luonnon hyvinvoinnista. Tällainen holistinen luontonäkemys tukee myös lapsen yhteyttä luontoon ja siten hänen hyvinvointiaan. (Willamo 2004, 45.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa lasten luontosuhteesta ja sen paikallisuudesta. Lähestymme lapsen luontosuhdetta tarkastelemalla luonnolle annettuja merkityksiä, joita ovat esteettisyys, eettisyys, terveys, hyvinvointi, tuottavuus, luonnontieteellisyys ja kulttuurisuus (Simula 2004; Kronqvist & Kumpulainen 2011; Ropo 2008). Lisäksi haluamme kehittää tutkimusmenetelmää lapsen äänen kuuluville saattamiseksi. Lähestymme lapsen luontosuhdetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Mitä lapsi kokee luonnoksi?
2. Millaisia luontokokemuksia lapsella on?
 - a. Missä hän saa luontokokemuksia?
 - b. Mitä lapsi tekee luonnossa?
 - c. Mitä tunteita hän kokee luonnossa?
3. Mitä merkityksiä lapsi antaa luonnolle?

Lisäksi lähestymme edellä mainittuja tutkimuskysymyksiä paikallisuuden aspektista ja tarkastelemme mitä samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia niistä maantieteellisesti löytyy.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Tutkimuksemme kohteena on lasten luontosuhde, jota lähestymme kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusotteella. Tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa laadullisessa tutkimuksessa se, millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään, millainen on tutkittavan yksilön käsitys ilmiöstä ja millaisia merkityksiä tutkimuksessa olevalle ilmiölle annetaan. Tehdyt havainnot pohjautuvat teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 20). Olemme rajanneet tutkimuskohteen ja käsitteistön tieteelliseen teoriaan sekä aiemmista tutkimuksista saatuun tietoon. Tämä teoreettinen viitekehys on esitelty aiemmissa kappaleissa. Määrittelemme tutkimuksessamme luontosuhteen henkilökohtaiseksi ja kokemusten varaan rakentuvaksi. Lähestymme tätä kerronnallisella eli narratiivisella lähestymistavalla. Tällöin saamme tutkimusaineistoksi lasten kertomia tarinoita ja kokemuksia. Näistä saamme selville lasten luonnon määrittelyä, luontokokemuksia sekä heidän luonnolle antamia merkityksiä. Tarkastelemme myös lasten luontosuhteen paikallisia samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, mitkä tuomme esille tulosten esittelyssä ja pohdinnassa.

Laadullinen tutkimus näkyy tutkimuksessamme aineistonkeruussa, aineistolähtöisessä analyysissä, sekä tutkijoiden tekemissä tutkimuksellisissa valinnoissa. Laadullisessa tutkimusotteessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, jolloin tutkimuskohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157). Tämä näkyy tutkimuksessamme ennen kaikkea lapsilähtöisessä tutkimusotteessa. Tutkimustehtävä ja -kysymykset ovat muotoutuneet tutkimuksen edetessä. Tutkimuksessamme tämä tarkoittaa sitä, että olemme säilyttäneet laajan ja kokonaisvaltaisen lähestymisen tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Olemme esimerkiksi ottaneet analyysiin mukaan myös sellaisia aineistosta nousseita teemoja, joita teoriassa ei tullut esille. Tutkimuksen metodeina olemme suosineet ihmislähtöisiä lähestymistapoja, jolloin tutkittavan ääni

pääsee kuuluviin. Aineiston analyysissä tavoitteena on tarkastella aineistoa yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti (Hirsjärvi ym 2008, 160). Laadullisella tutkimusotteella saamme tietoa, miten lasten luontosuhde näyttäytyy kakkosluokkalaisten luontopuheessa. Laadullinen tutkimusote tarjoaa mahdollisuuden lasten luontosuhteen kuvailuun, ymmärtämiseen ja tulkintojen tekemiseen.

Lapsilähtöisen tutkimuksen kehittäminen ohjaa meitä tutkijoina huomioimaan lasten tavan esittää asioita kerronnallisesti. Narratiivisuus tutkimuksessa viittaa lähestymistapaan, joka kohdistaa huomionsa kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana (Heikkinen, 2001, 116; Bennett 2008). Narratiivisessa lähestymisessä ihmistä pidetään oman elämänsä asiantuntijana, joka tuottaa kertomuksia kokemuksistaan (Heikkinen 2001, 116; Bennett 2008). Tutkimuksessamme narratiivinen lähestymistapa ilmiötä kohtaan näkyy aineiston keruussa, analyysissä ja tulkinnassa. Narratiivisessa tutkimuksessa huomio kohdistuu siihen, millä tavalla yksilöt antavat merkityksiä asioille tarinoillaan. Narratiivinen tutkimus ei pyri objektiiviseen tai yleistettävään tietoon, vaan paikalliseen, henkilökohtaiseen ja subjektiiviseen tietoon. (Heikkinen 2001, 129–13; Bennett 2008.)

Fenomenologinen tutkimusote tarkoittaa kokemuksen tutkimusta. Tässä tutkimuksessa lähestymme lasten luontosuhdetta heidän kertomiensa kokemusten avulla. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan fenomenologisen merkitysteorian perusta on se, että ihmisen suhde todellisuuteen on merkityksillä ladattua. Kokemuksen tutkimuksessa kaikki ilmiöt ovat yksilölle merkittäviä ja kokemus muotoutuu ihmisen rakentamien merkitysten mukaan (Hirsjärvi & Hurme 2001). Lasten luontosuhdetta tutkimme tarkastelemalla lasten luonnolle antamia merkityksiä. Ihmisen suhde todellisuuteen on merkityksillä ladattua ja annetut merkitykset eivät ole synnynnäisiä, vaan niiden lähteenä on yksilöä ympäröivä yhteisö. Merkityksiä tutkimalla saamme kuvaa ja tietoa yksilöä ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteisöistä. (Hirsjärvi & Hurme 2001; Tuomi & Sarajärvi 2018.) Yhtenä tutkimuksemme mielenkiinnon kohteena onkin tarkastella, kuuluuko lasten luontopuheessa ympäröivän yhteisön ja kulttuurin merkitys. Tutkimme myös, mitä paikallisia yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia lasten luontosuhteessa

on. Lapsilähtöinen lähestyminen aineiston keruussa suuntaa tutkijan roolia luontokokemusten kerronnassa ja esiin tuomisessa. Tulkinnallinen lähestyminen aineistoon edistää lasten luonnosta nousevaan kokemuksen läpinäkyväksi tekemistä.

5.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimuksen eteneminen

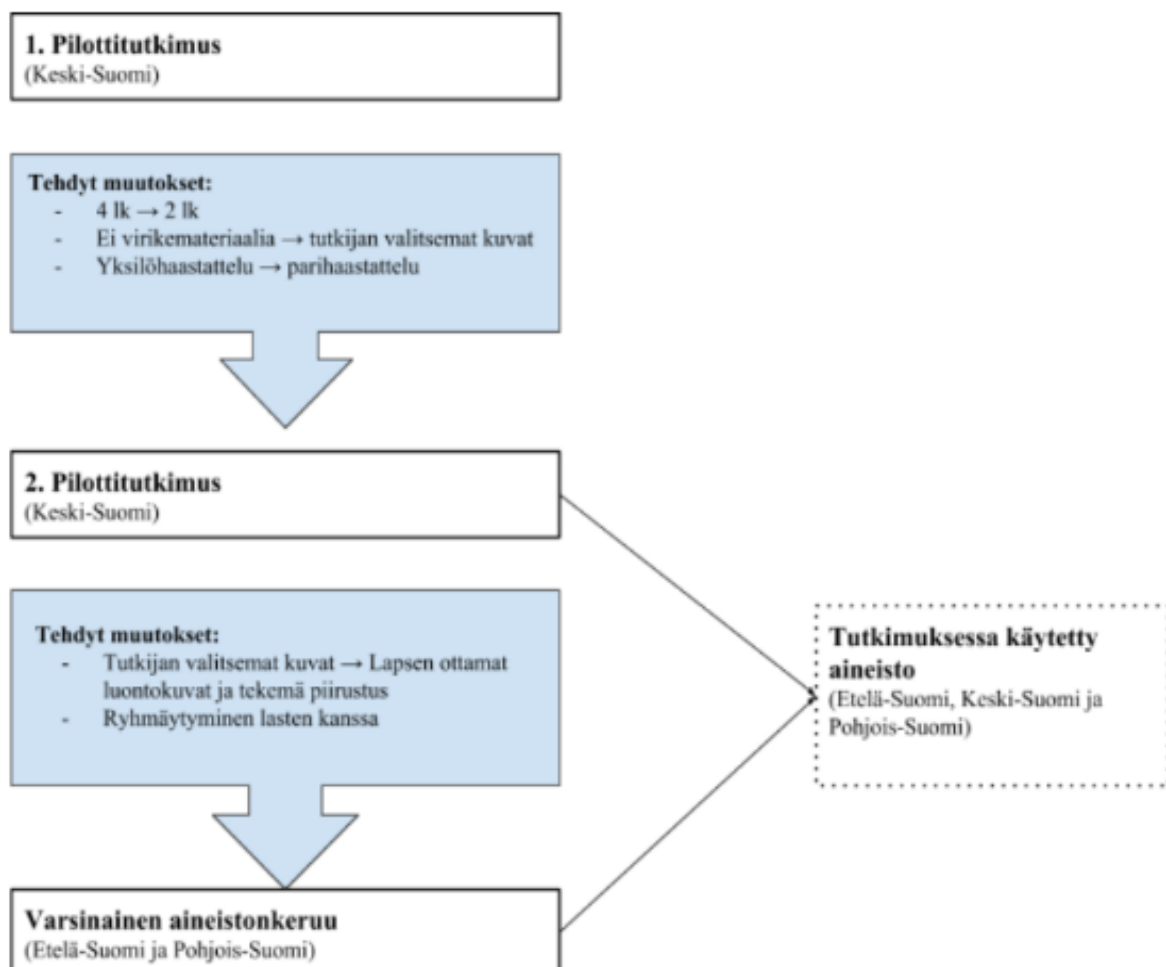
Tähän tutkimukseen osallistui kolme kakkosluokkaa eri puolilta Suomea. Lähestyimme kouluja sähköpostitse ja tiedustelimme halukkuudesta osallistua tutkimukseemme. Tutkimukseen ensimmäisenä suostuneet koulut, joilta löytyi riittävä määrä oppilaita, valikoituivat mukaan. Yksi kouluista oli suuresta kaupungista Etelä-Suomesta (väestötiheys yli 500/km²), yksi keskikokoisesta kaupungista Keski-Suomesta (väestötiheys 100-150/km²) ja yksi haja-asutusseudulta Pohjois-Suomesta (väestötiheys alle 1/km²). Tutkimukseen osallistui yhteensä 27 lasta, Etelä-Suomesta kymmenen, Keski-Suomesta neljä ja Pohjois-Suomesta kolmetoista.

Aineiston keruu oli kolmiosainen ja eteni seuraavien osavaiheiden kautta. Ennen varsinaista aineistonkeruuta toteutimme eräällä Keski-Suomen koululla kaksi pilottihaastattelua, joiden avulla muokkasimme aineistonkeruuta lapsilähtöisemmäksi. Tutkimukseen osallistuminen oli lapsille vapaaehtoista ja tutkimusluvut oli pyydetty lasten vanhemmilta etukäteen. Haastattelut toteutimme kertomushaastatteluina, jolloin haastateltavilla oli aktiivinen ja merkityksiä luova rooli, ja haastattelutilanne eteni paljolti tutkittavan kertomien asioiden perusteella. Ensimmäisessä pilotissa haastattelimme neljää neljännen luokan oppilasta yksitellen. Tässä haastattelussa ei päästy haluttuun kerronnallisuuteen, joten päätimme kehittää aineistonkeruuta lapsilähtöisemmäksi tuomalla haastattelutilanteisiin virikemateriaalia, järjestämällä haastattelutilanteet lähtökohtaisesti pareittain sekä kiinnittämällä paremmin huomiota lapsilähtöisten kysymysten esittämiseen ja etenkin lapsen omaan kerrontaan rohkaisemiseen.

Toisen pilottihaastattelun toteutimme kakkosluokkalaisten kanssa parihaastatteluina niin, että tilanteessa oli kaksi oppilasta ja yksi haastattelija. Huomasimme toisen lapsen läsnäolon helpottavan vuorovaikutusta ja siten parihaastattelun olevan yksilöhaastattelua luontevampaa. Parihaastattelussa lapset tukivat toisiaan ja innostuivat keskustelemaan aiheesta myös keskenään, joten parihaastattelu tuki kerronnallista haastattelua. Visuaalisten ja kielellisten virikemateriaalien yhdistäminen haastatteluun saattaa helpottaa kerronnan etenemistä (Hyvärinen 2017, 176; Esteban-Guitart 2012). Tutkimuksen lapsilähtöisyyden lisäämiseksi päätimme ensimmäisen pilotoinnin jälkeen lisätä kertomushaastatteluun valokuvien tarkastelun ja niiden avulla kertomisen. Toisessa pilottihaastattelussa lapsille annettiin luontoaiheisia kuvia, joiden tavoitteena oli tukea lasten kerronnallisuutta. Virikemateriaalit helpottivat lasten kerrontaa, mutta päätimme kuitenkin varsinaiseen aineistonkeruuseen muokata virikemateriaalit lasten itsensä tuottamiksi. Näin pystyimme lisäämään lapsilähtöisyyttä ja lapsille itselleen merkityksellisten asioiden käsittelyä. Toinen pilottihaastattelu suuntasi tutkimuksemme rajauksen kakkosluokkalaisten luontosuhteeseen, sillä tutkittavan ikä soveltuu kerronnallisuuteen. Päätimme myös käyttää toisen pilottihaastattelun tuottamaa aineistoa tutkimukseemme, sillä niissä päästiin jo haluttuun kerronnallisuuteen ja lapsilähtöisyyteen. Näin saimme otettua myös Keski-Suomen mukaan tutkimukseemme ja laajennettua tutkimuksen paikallista aspektia.

Varsinaista aineistonkeruuta varten haimme tutkimusluvut molemmilta tutkimukseen osallistuneilta kouluilta (Liite 1) sekä lasten vanhemmilta (Liite 2). Etelä-Suomesta tutkimusluvan saimme kymmeneltä lapselta ja Pohjois-Suomesta kolmeltatoista. Ennen varsinaista aineistonkeruuta muokkasimme haastatteluasetelmaa korvaamalla valmiiksi valitut kuvat lasten ottamilla luontokuvilla. Tällöin pystyimme valokuvien kautta lähestymään luontoaihetta lasten omasta näkökulmasta. Luontokuvien ottamiseen lähetimme opettajille etukäteen ohjeistuksen, jonka he antoivat lapsille viikko ennen haastattelua (Liite 3). Lisäksi ennen haastatteluja järjestimme lasten kanssa ryhmäytymistä leikkien ja pelien kautta, sekä pidimme kuvaamataidon tunnin, missä lasten tehtävänä oli piirtää

oma unelmaluontonsa. Myös noita piirustuksia käytettiin haastattelussa lapsilähtöisyyden lisäämiseksi ja pyysimme haastattelun aluksi lapsia kertomaan omasta unelmaluonnostaan. Päätimme rajata lasten tekemät piirustukset sekä heidän ottamansa valokuvat pois analysoitavasta aineistosta, sillä koimme vajaan kahdenkymmenen lapsen haastatteluaineiston riittävän tutkimukseemme. Lisäksi niin laajan aineiston kuva-analyysi olisi vienyt suuresti aikaa. Seuraavassa kuviossa (ks. Kuvio 1) esittelemme tutkimusmetodin ja lapsilähtöisyyden kehittämisen.

KUVIO 1. Tutkimusmetodin ja lapsilähtöisyyden kehittäminen

Koulu on instituutio ja sen tilat mahdollistavat käytännöllisen ja kätevän tilan toteuttaa lapsitutkimusta (Strandell 2010). Institutionaalinen ympäristö luo kuitenkin haasteen lasten vapaaehtoiselle osallistumiselle ja täytyy varoa, ettei ym-

päristö pakota lapsia osallistumaan tai miettimään vastauksissaan oikeaa tai väärää (Strandell 2010). Pyysimme kouluilta haastattelun toteuttamiseen rauhallisen tilan, jossa olisi mahdollisimman vähän häiriötekijöitä. Haastattelujen etenemisessä pyrimme lapsilähtöisyyteen siten, että lapset saivat kertoa itselleen merkityksellisiä asioita. Parihaastattelu mahdollisti sen, että toisinaan tutkija sai jättäytyä kuuntelijan rooliin. Osa haastattelusta toteutettiin yksilöhaastatteluina ja perusteluina yksilöhaastatteluille käytimme lapsen omaa toivetta yksilöhaastattelusta tai opettajan oppilaan tuntemusta, mikäli hänen mielestään joku lapsista oli niin puhelias ja reipas, että pystyisi tuomaan itseään ilmi paremmin yksilö- kuin parihaastattelussa.

Haastattelijan tehtävä on toimia haastattelutilanteessa keskustelun vetäjänä, ohjata keskustelua ilmiön sisällä sekä luoda turvallinen ympäristö, jossa lapsen on helppo kertoa kokemuksistaan (Valtonen 2005, 232–234). Ennen haastattelua kerroimme lapsille nauhoittavamme haastattelut, jotta pystymme muistamaan, mistä olemme puhuneet ja jotta pystymme palaamaan niihin myöhemmin. Kerroimme myös, ettei nauhoituksia kuule muut kuin me tutkijat. Lapsille kerrottiin myös, että haastattelu voidaan keskeyttää, jos he sitä toivovat. Osa haastatteluista lopetettiin lasten pyynnöstä tai mikäli tutkija huomasi lapsen tuntevan olonsa epämiellyttäväksi ja tiedusteli tältä, haluaako lapsi jo lopettaa.

Haastatteluja toteutimme yhteensä 17, joista yksilöhaastatteluja oli kuusi ja parihaastatteluja 11. Yksi lapsista oli unohtanut ottaa valokuvat mukaansa ensimmäiseen haastatteluun ja halusi tulla yksilöhaastattelun jälkeen vielä parihaastatteluun esittelemään ottamiaan kuvia. Haastatteluiden toteuttamisen jälkeen kirjoitimme haastattelut puhtaaksi. Puhtaaksi kirjoittaminen on tärkeää, koska se tarjoaa tarkempaa materiaalia kuin muistin varassa oleminen, mutta tutkijan tehtävä on valita litteroinnin tarkkuus tutkimuksensa analysoinnin tarpeen mukaan (Hirsjärvi ym. 2008, 217). Litterointi on hyvä tehdä mahdollisimman pian ja myös liittää haastattelutilanteesta tehtyjä havaintoja esimerkiksi lasten toiminnasta ja kehonkielestä, sillä ne saattavat osoittautua merkityksellisiksi (Raittila, Vuorisalo & Rutanen 2017; Josselsson 2013, 175). Valitettavasti muuttu-

neiden aineistonkeruun aikataulujen vuoksi vain osa litteroinneista pystyttiin tekemään heti haastattelun jälkeen. Litterointia tehtäessä selvensimme puhetta poistamalla toistamista, haastattelijan kommentteja ja kesken jääneitä lauseita. Takasimme lasten anonymiteetin antamalla lapsille pseudonyymit jo litterointivaiheessa ja poistamalla mainitut tunnisteet, kuten lasten puheessa esille tulleet paikat ja läheisten nimet.

5.3 Aineiston keruu

Ihmisiä tutkittaessa on tarkoituksenmukaista kysyä tutkittavalta itseltään hänen näkemyksiään ja kokemuksiaan asiasta (Hirsjärvi ym. 2008, 199). Lasten tutkimuksessa haastattelu on vakiintunut oleelliseksi aineistonkeruun menetelmäksi (Raittila ym. 2017). Lapsuudentutkimuksessa keskeistä on lapsen oman äänen kuuluminen ja se, että lapsen kykyihin oman elämänsä kuvaajana luotetaan ja että hänelle annetaan aktiivinen rooli tutkimuksen toteutuksessa (Raittila ym. 2017). Käytämme tutkimusmenetelmänä kertomushaastattelua juuri sen lapsilähtöisyyden vuoksi.

Narratiivisessa tutkimuksessa tutkittavien kertomat kertomukset välittävät tietoa tutkittavan omista kokemuksista ja ajatuksista. (Hyvärinen 2017, 174). Narratiivinen lähestymistapa on oivallinen etenkin lapsuuden tutkimukseen, sillä narratiivisten metodien avulla pystytään lähestymään ongelmallisiakin asioita tarpeeksi leikkisästi (Bennett 2008, 16). Lisäksi kertomusten esittäminen ja tulkitseminen ovat osa ihmisen olemista ja elämää, ja jo pienet lapset osaavat esittää kertomuksia (Hyvärinen 2017, 174). Kertomushaastattelun avulla tutkimusaineistoksi saadaan kertomuksia. Haastateltavan omat kokemukset ovat keskiössä ja tarvittaessa voidaan keskittyä jonkin osa-alueen kokemuksiin. Tämän vuoksi kertomushaastattelu on hyvä aineistonkeruumenetelmä kokemusten tutkimuksessa. (Hyvärinen 2017, 174, 179.) Tutkimuksemme kohdistuu lasten kokemuksiin, sillä lähestymme lasten luontosuhdetta heidän luontokokemustensa kautta.

Kertomukset ovat aina subjektiivisia ja niissä näkyy yksilön omat arvot (Hyvärinen 2017). Niihin liittyy kertojalle tärkeiden ja merkityksellisten, tavallisesta poikkeavien, asioiden ja tapahtumien korostus. Tärkeää ovat yksilön omat kokemukset; se, miltä esille tuotujen tapahtumien kokeminen tuntui. On hyvä huomioida, että kertominen on aina sosiaalista ja siihen vaikuttavat tilanne ja sen asettamat ehdot. Tämä tulee ottaa huomioon kertomusten tulkinnassa, eikä tilanteisuuden ja sosiaalisuuden vuoksi kertomista tule esittää kontekstista erillään. (Hyvärinen 2017, 174, 178–179.)

Kertomushaastattelussa keskustelu etenee kertojan ehdoilla ja tutkijan tulee välttää liiallista kysymysten esittämistä, jotteivat hänen poliittiset, kulttuuriset ja teoreettiset näkemyksensä vaikuta haastateltavan kertomukseen ja kertoja siirry pois omasta kokemusmaailmastaan (Hyvärinen 2017, 175, 159). Lisäksi monimutkaiset kysymyssarjat saattavat hämmentää lasta, joten on parempi tarttua lapsen esille nostamiin teemoihin ja antaa lapsen johdattaa tarinaa (Bennett 2008, 18). Tutkijalla on kuitenkin aktiivinen rooli ja hänen on hyvä tiivistää kuulemaansa ja peilata kertojan esittämää kertomusta. Tutkijan on hyvä pyytää esimerkkejä ja täsmennyksiä, sillä tämä vie usein kertomusta eteenpäin. Tabea Beckerinkin (Hyvärisen 2017, 177 mukaan) mukaan ”lapset oppivat kertomaan omasta kokemuksestaan nimenomaan vuorovaikutuksellisesti tuettuina, kun vanhemmat tai toiset lapset kysyvät lisää, mikäli kertomus ei heidän mielestään ole vielä riittävä.”

Raittila, Vuorisalo ja Rutasen (2017) mukaan lapsia haastatellessa tulisi puhua pikemminkin lasten ja tutkijan välisestä keskustelusta (myös Helavirta 2007, 633). Keskustelun käsite korostaa sitä, että tutkija ja lapsi luovat aineiston yhdessä. Tutkija pyrkii saamaan tutkimuksen kannalta oleellista aineistoa niin, että lapsen kokemukset ja ajatukset tulevat esille lapsen omasta aloitteesta ja hänen omalla kielellään. (Raittila ym. 2017.) Tutkimusmenetelmät muokataan lasten kehitystasolle sopivaksi ja otetaan huomioon esimerkiksi lasten kielellinen ja kognitiivinen kehitystaso (Raittila ym. 2017). Kertomushaastattelun lähtökohtana on se, että lapselle esitettävät kerrontapyynnöt ja kysymykset tulee olla lapsen kielellä (Raittila ym. 2017). Haastatteluaineiston laatu on usein yhteydessä siihen,

miten toimivaa vuorovaikutusta tutkija on pystynyt rakentamaan itsensä ja lapsensa välille (Danby, Ewing & Thorpe 2010, 75). Tilanne saattaa vaatia heittäytymistä ja eläytymistä lapsen kertomuksiin (Helavirta 2007, 634). Myös avoimet kysymykset ovat tärkeitä, kun halutaan rohkaista lasta omaan ilmaisuun ja tulkinnaan. (Helavirta 2007, 634.)

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2008, 201) nostavat esille myös haastattelun haittoja. Ensinnäkin suunnittelu, mahdolliset pilottihaastattelut ja itse haastattelutilanteet, vievät suhteellisen paljon aikaa. Lisäksi tutkijan olisi hyvä kouluttaa haastattelijan rooliin. Myös haastattelutilanteeseen liittyy puutteita ja haasteita; se voi tuntua haastateltavasta epämiellyttävältä ja jopa pelottavalta. Haastateltava voi myös puhua eri tavalla kuin tavallisesti puhuisi tai hän saattaa pyrkiä antamaan sosiaalisesti suotavia vastauksia. Näiden puutteiden vuoksi tulosten yleistämistä ei tule liioitella. (Hirsjärvi ym. 2008, 201–202). Toisaalta laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei olekaan tulosten yleistäminen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 74).

Lasta haastateltaessa voi olla tarkoituksenmukaista järjestää pari- tai ryhmätilanteita, sillä tällöin haastattelutilanne voi olla lapsille luonnollisempi ja miellyttävämpi kuin kahdenkeskinen keskustelu tutkijan kanssa (Helavirta 2007, 631). On tärkeää huomioida se, että lasten temperamentit ja kokemukset aikuisten kanssa toimimisesta vaikuttavat haastattelutilanteessa toimimiseen. Ujoille lapsille etenkin kahdenkeskinen tilanne saattaa olla vaikea, mutta niin voi olla myös ryhmätilanne. Toisaalta ryhmätilanteessa ujompien ja hiljaisempien lasten ääni ei välttämättä pääse kuuluville (Helavirta 2007, 631–632). Ensimmäisessä pilottihaastattelussa teimme yksilöhaastatteluja, ja totesimme sen olevan lapsille tilanteena haastava. Tämän vuoksi päädyimme kehittämään aineistonkeruuta niin, että loput haastatteluista toteutimme parihaastatteluina, ja huomasimme sen olevan asetelmana luontevampi ja lasten helpottavan toistensa vuorovaikutusta.

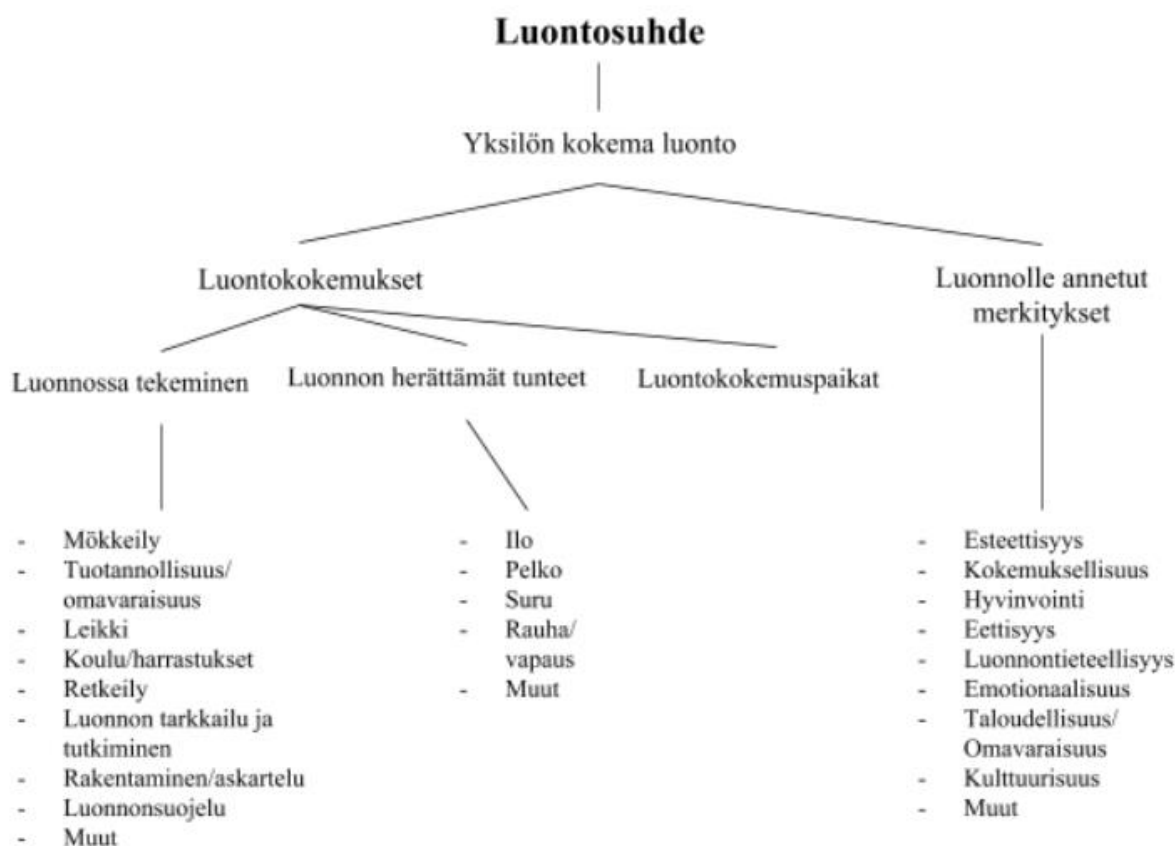
5.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysissä sovellamme sisällönanalyysiä sen soveltuvuuden vuoksi huolimatta aineiston kerronnallisesta tuottamistavasta. Sisällönanalyysissä kerätty aineisto analysoidaan systemaattisesti ja objektiivisesti, ja tutkitusta ilmiöstä saatu tieto voidaan esittää tiiviissä ja yleistetyssä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2018). Käytämme teorialähtöistä sisällönanalyysiä, sillä muodostimme analyysin teemoittelun kategoriat sekä aikaisemman teoratiedon, että tutkimuksen pohjalta (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tuomi ja Sarajärven (2018) mukaan teorialähtöisessä analyysissä analyysirunko muodostetaan aikaisemman teorian pohjalta, mutta aineistosta nousevista, analyysirunkoon kuulumattomista, asioista voidaan muodostaa uusia kategorioita.

Aineistonkeruun jälkeen litteroimme haastattelut, minkä jälkeen teimme litteraateista sisällön erittelyn teemoittelemalla aineiston. Puhumme tutkimuksemme kohdalla teemoittelusta, koska sillä tarkoitetaan sitä, että aineisto jaotellaan sen mukaan, mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2018). Loimme luetun kirjallisuuden ja tutkimuksen perusteella ylä- ja alakategoriat, joihin lajittelimme haastatteluaineiston. Luontosuhdetta lähestymme seuraavien yläkategorioiden kautta: *luonnon määrittely, luontokokemukset* sekä *luonnolle annetut merkitykset*. Luontokokemukset jaottelimme edelleen *tekemiseen luonnossa, luontokokemuspaikkoihin* sekä *luonnon herättämiin tunteisiin* (Simula 2004; Kotkavirta 1998; Kronqvist & Kumpulainen 2011 sekä Ropo 2008 mukaan). Kävimme jokaisen litteraatin läpi ja jaottelimme sen edellä mainittujen kategorioiden mukaisesti taulukoihin. Esimerkki aineiston jaottelusta löytyy liitteestä 4. Pidimme paikallisesti kerätyt aineistot erillään, sillä halusimme myös tarkastella, löytyykö Suomen eri alueiden välillä eroavaisuuksia.

Tämän jälkeen luokittelimme aineiston edelleen luetun teorian ja aineistosta nousseiden teemojen perusteella luotuihin alakategorioihin. Luonnon määrittelyn alakategoriat ovat *luonto, ei-luonto, kotipihan luonto* ja *kouluympäristön luonto*. Tekemisen luonnossa jaottelemme *mökkeilyn, tuotannollisuuden, leikin, kou-*

lun, liikunnan, retkeilyn, luonnon tarkkailun ja tutkimisen, luonnonsuojelun sekä rakentamisen ja askartelun alakategorioihin. Luonnon herättämät tunteet jaotimme iloon, pelkoon, suruun sekä rauhaan ja vapauteen. Luonnon merkitysten alakategoriat ovat esteettisyys, kokemuksellisuus, hyvinvointi, eettisyys, luonnontieteellisyys, emotionaalisuus, taloudellisuus/omavaraisuus ja kulttuurisuus (Simula 2004; Kronqvist & Kumpulainen 2011; Ropo 2008 mukaan). Seuraavassa kuvassa (ks. Kuvio 2) esittelemme luontosuhteelle luodut alakategoriat, joita käytimme aineiston analyysissä.

KUVIO 2. Laadullinen sisällönanalyysi ja aineiston teemoittelun kategoriat

Luonnon emotionaalinen merkitys tulee esille sekä luontokokemuksen tunteita koskevassa alakategoriassa, että luonnolle annettujen merkitysten hyvinvoinnin kategoriassa. Hyvinvoinnin jaotimme Parosta (2001) mukailleen sosiaaliseen, fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. Lisäksi loimme muut-alkategorioita, mihin lajittelimme oleelliseksi kokemamme, mutta muihin kategorioihin kuulumattomat asiat. Myös alakategorioissa halusimme pitää alueellisesti kerätyt aineistot

erillään. Sisällön erittelyn jälkeen vertailimme paikallisia vastauksia ja etsimme yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, sekä kirjoitimme kustakin kategoriasta yhteenvedon. Saadut tulokset esittelemme Tulokset-luvussa ja niiden pohjalta tekemämme yhteenvedot Pohdinta-luvussa. On hyvä huomata, että aineisto-otteiden kategoriat eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan sama aineisto-ote voidaan luokitella useampaan kategoriaan. Aineiston kategorisointi on kuitenkin oleellista analyysin johdonmukaisuuden ja selkeyden vuoksi.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittaaminen on haasteellista, eikä siihen löydy yksiselitteistä vastausta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140). Luotettavuuden mittaamisessa tutkijoiden tulee arvioida työtään kokonaisuutena ja muodostaa tutkimukseen sisäinen johdonmukaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140). Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta parannetaan tarkalla tutkimuksen etenemisen kuvaamisella ja auki kirjoittamisella (Hirsjärvi ym. 2008, 227). Tutkimuksemme kunnioittaa laadullisen tutkimuksen rakenteita, ja perustelemme tutkimuksessa tehdyt valinnat mahdollisimman selkeästi.

Tutkija on laadullisessa tutkimuksen keskeisimpiä tutkimusvälineitä, joten luotettavuuden yksi mittari on tutkija itse. Tutkimuksen etenemisen kuvaaminen on tutkijan henkilökohtaisia pohdintoja sisältävää (Eskola & Suoranta 2008, 210). Simulan (2004, 225) mukaan arvioimme tarkastelussa olevaa kohdetta aina omassa maailmakatsomuksellisessa viitekehyksessä arvopohjaamme tukeutuen, mikä tuo esille objektiivisuuden näennäisyyden. Omat arvomme, sekä henkilökohtainen ja ammatillinen kiinnostuksemme aiheesta ohjaavat meitä tutkijoina tutkimuksen valinnoissa. Luonto ja luonnon tuottama hyvinvointi kiinnostaa meitä, joten tutkijoina aiheeseen tutustuminen ja oman ymmärryksen laajentaminen aiheeseen liittyvällä kirjallisuudella on luontevaa. Tutkimuksen aikana meidän tulee kiinnittää huomiota siihen, ettemme anna omien arvojen ja ennakko-odotusten vaikuttaa tulosten tulkintaan.

Tutkijan tulee määritellä itselleen tutkittavan aiheen käsitteet ja ilmiöt voidakseen tuottaa luotettavaa tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140–141). Tutkijan tulee olla sitoutunut omaan aiheeseensa, jolloin sen merkitys on hänelle tärkeä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140–141.) Tämän tutkielman alussa olemme esitelleet ja avanneet tutkimuksen kannalta tärkeimmät käsitteet. Tutkimuksessamme halusimme nostaa esille myös lasten luontosuhteen paikallisuuden. Tutkimukseen voidaan lisätä varmuutta tutkijan omien ennakko-oletusten huomioon ottamisella. (Eskola & Suoranta 2008, 211–212.) Ennen tutkimuksen aloittamista hypotesimme oli, että luontosuhde eroaisi alueellisesti. Tutkimuksen vahvistuvuus lisääntyy vertaamalla tutkittavasta ilmiöstä saatuja tuloksia aiemmin ilmiöstä saatuihin tuloksiin (Eskola & Suoranta 2008, 211–212).

Tutkimuksen aineisto kerättiin narratiivisella tutkimusmenetelmällä, joka tukee lapsilähtöistä tutkimusta. Luotettavuutta voidaan lisätä kysymysten asetelulla niin, etteivät ne johdattelisi vastaajaa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134–136; Simula 2004, 225). Kertomushaastatteluja toteuttaessamme pyrimme välttämään suoria kysymyksiä ja käyttämään niiden sijasta kerrontapyyntöjä. Aineistonkeruuta kehittelemme toteutimme kaksi pilottihaastattelua, jotka ohjasivat aineistonkeruun menetelmien valinnassa ja joiden avulla muokkasimme haastattelusetelmaa tarkoituksenmukaisemmaksi. Kerronnallisuutta ja siten myös lapsilähtöisyyttä lisäsivät pilottihaastattelujen pohjalta tehdyt muutokset tutkimateriaalien ottamisessa haastattelutilanteeseen sekä ikäryhmän ja parihaastattelun valinnassa. Haastattelutilanteet luovat monia haasteita tutkijalle, ja pilotoinnit auttoivat meitä tutkijoina rakentamaan haastattelijan roolia sekä paransivat haastattelutilanteen luontevuutta. Pilottihaastattelut on esitelty tarkemmin Osallistujat ja tutkimuksen eteneminen -luvussa.

Luotettavuuden parantamiseksi aineistonkeruussa voidaan huomioida tutkimustilanteen ympäristö pyrkimällä turvalliseen vuorovaikutukseen (Tuomi & Sarajärvi 2013 140–141). Ennen haastattelua toteutimme luokan kanssa ryhmäytymisleikkejä, jossa lapset saivat tutustua meihin. Kertoessamme lapsille tutkimuksestamme pyrimme välttämään sanaa tutkija, sillä se olisi saattanut ohjata lasten ajattelua. Haastattelut toteutettiin tutkittavien koulujen sisätiloissa, jolloin

ympäristö oli lapsille ennestään tuttu ja turvallinen. Haastattelutilanteissa häiriötekijöitä olivat esimerkiksi kellojen soimiset, kuulutukset, viereisen huoneen äänet tai käytäviltä kuuluneet äänet. Lisäksi lapset saattoivat olla väsyneitä tai haastattelutilanteessa arkoja, tai he olivat saattaneet unohtaa valokuvat.

Aineiston analyysissä sovelsimme sisällönanalyysiä, mikä on perusteltu tarkemmin Aineiston analyysi -luvussa. Analyysin selkeyttämisen ja loogisen etenemisen takaamiseksi teemoittelimme aineiston aiemman teorian pohjalta. Pohdimme eri analyysimenetelmien käyttöä, mutta ilmiön monimuotoisuus ohjasi valintaamme käyttämään sisällön erittelyä ja sisällönanalyysiä. Kokonaisuuden hahmottaminen ei vaadi tutkimuksessa metodologista triangelisuutta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 147). Tutkimuksessamme luodut ylä- ja alakategoriat muodostuivat aiemmista tutkimuksista, luetusta kirjallisuudesta sekä kerätystä aineistosta. Tutkimuksen toistettavuus on yksi luotettavuuden mittari, ja tällöin luokittelu- ja tulkintasäännöt esitetään tutkimuksessa yksiselitteisesti (Eskola & Suoranta 2008, 216). Esimerkki tekemästämme aineiston erittelystä löytyy liitteestä 4.

Tutkimuksen tulokset esitämme tulos-luvussa, jossa tulokset esitetään analyysissä tehdyn teemoittelun mukaisesti. Tulkintojen esittämisessä lukijaa voidaan auttaa aineistosta saaduilla suorilla haastatteluotteilla (Hirsjärvi ym. 2008, 228). Tulokset esittelemme lasten kanssa käydyistä keskusteluista saaduilla aineistokatkelmilla. Käytämme niistä nimitystä haastatteludialogi, sillä niissä esiintyy myös haastattelijan esittämiä apukysymyksiä. Pohdinta-osiossa esittelemme tuloksista nousseita tulkintoja, ja samalla vertaamme aiemmista tutkimuksista saatuja tuloksia omiin tuloksiimme. Vahvistettavuutta tutkimukseen saadaan vertaamalla toisten tutkimustuloksia tästä tutkimuksesta saatuihin tuloksiin (Eskola & Suoranta 2008, 212). Olemme toteuttaneet tutkimuksen alusta loppuun kahdestaan. Kahden tutkijan keskusteleva ja kyseenalaistava lähestyminen tutkimuksen toteuttamiseen on mahdollistanut monipuolisen näkökulmien vertailun, minkä kautta olemme parantaneet tutkimuksemme luotettavuutta teorian rakentamisessa, metodologisissa valinnoissa ja tutkimuksen tulosten esittämisessä.

5.6 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkimuksen tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaista. Tutkimustyön, tulosten tallentamisen ja esittämisen, sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnin tulee noudattaa rehellisyyttä, puolueettomuutta, avoimuutta, huolellisuutta ja tarkkuutta. Lisäksi tehtyjen valintojen tulee olla eettisesti kestäviä, saatuja tuloksia tulee tarkastella kriittisesti ja muiden tekemää työtä tulee kunnioittaa. (Hirsjärvi ym. 2008, 23–24; Kuula 2006, 30, 34–35; Tuomi & Sarajärvi 2013, 126.) Tässä tutkimuksessa kollegiaalista kunnioittamista toteutetaan antamalla muiden tutkijoiden tekemälle työlle niille kuuluva arvostus ja merkitys asianmukaisine lähdeviitteineen.

Valitsimme ensimmäiseksi tutkimustehtäväksi saada tietoa oppilaiden luontosuhteesta ja sen paikallisuudesta, sillä luontosuhteella on vahva merkitys sekä yksilön että ympäristön hyvinvointiin. Toinen tutkimustehtävämme on testata ja etsiä tutkimusmenetelmiä, joiden avulla saisimme lasten äänen mahdollisimman hyvin kuuluviin. Tutkimuksen metodit ja työtavat tulee valita niin, että tutkittavien ääni pääsee mahdollisimman hyvin esille (Tuomi & Sarajärvi 2013, 125). Etenkin lasten tutkimuksessa tulee pohtia tutkimuksen metodien valintaa tarkkaan, jotta lasten ääni saataisiin kuuluviin mahdollisimman autenttisesti ja hyvin.

Jo lasten valikoituminen tutkimuskohteeksi on eettinen valinta, sillä myös lasten tutkiminen on tärkeää ja lapsilla on oikeus saada mahdollisuus tulla kuuluksi ja kertoa asioista omasta näkökulmastaan (Helavirta 2007, 629; Kuula 2006, 147–148). Lasten oikeuksien tärkeyden tunnustaminen on johtanut siihen, että lasten oman elämysmaailman huolet, näkökulmat ja ymmärrys otetaan tutkimuksen lähtökohdaksi (Danby ym. 2010, 74–75). Lisäksi tutkimusaiheen valinta on eettinen päätös (Hirsjärvi ym. 2008; Tuomi & Sarajärvi 2013).

Ammatinharjoituksen edistäminen on yksi tutkimuksen eettisistä tavoitteista (Kuula 2006, 30) ja tulevana opettajina meille on tärkeää tukea lasten hyvinvointia ja kasvattaa lapsia toimimaan luonnossa sekä heidän oman että heidän

ympäristönsä hyvinvointia ajatellen. Nykytutkimus osoittaa, että luonnolla on tärkeä merkitys yksilön hyvinvoinnille ja hyvä luontosuhde tukee niin henkistä kuin fyysistä hyvinvointia, parantaa luovuutta ja terveyttä (Drougge 2007).

Tutkittavien kohdalla tulisi täytyä odotus kypsästä päätöksenteosta, mikä lasten kohdalla ei täyty (Hirsjärvi ym. 2008, 25). Lapsia tutkittaessa ei heillä voida olettaa olevan kykyä kypsään päätöksentekoon, vaan tutkimukseen osallistujien huoltajilta tulee pyytää lupa. (Hirsjärvi ym. 2008, 25; Kuula 2006, 147–148). Tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhemmilta pyydettiin tutkimusluvat. Tutkittavien tulee saada riittävästi tietoa tutkimuksen toteutuksesta (Kuula 2006, 61–62) ja tutkittavilla tulee olla oikeus päättää tutkimukseen osallistumisesta. Meidän tutkimukseemme osallistuvat lapset olivat vapaaehtoisia. Itsemääräämisoikeutta on myös mahdollisuus jättää vastaamatta kysymykseen tai lopettaa haastattelu kesken (Kuula 2006, 61–62, 108; Hirsjärvi 2001, 85; Tuomi & Sarajärvi 2013, 131).

Aineisto tulee kerätä mahdollisimman luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 125). Muokkasimme haastatteluasemaamme yksilöhaastattelusta parihaastatteluun, sillä pari- ja ryhmähaastatteluissa pystytään vähentämään haastattelutilanteen pelottavuutta ja epämiellyttävyyttä tarjoamalla lapsille luonnollisempi tilanne ja vertaistoverien seuraa (Helavirta 2007, 631–632). Toisaalta useamman haastateltavan samanaikainen haastattelu voi johtaa siihen, että jonkun ujomman ja hiljaisemman ääni jää kuulumatta rohkeampien ja puheliaampien lasten dominoidessa tilannetta. (Helavirta 2007, 631–632.) Tutkimusasetelma on aina ongelmallinen, koska tutkijalla on aina valta valita kysyttävät kysymykset, vastausten tulkinnat ja hallita haastattelutilannetta. Lisäksi lasten haastattelussa vaikuttaa aikuisen ylivalta lapsen yli. (Helavirta 2007, 631.) Kertomushaastattelu pyrkii välttämään tutkijan ylivallan, ja siinä lapsille annetaan tilaisuus tuoda esille heille itselleen tärkeitä asioita ja annetaan tilaa myös yllättäville, ennalta-arvaamattomille vastauksille (Helavirta 2007, 633; Danby ym. 2010, 74–75). Tutkijan tulisi haastatella lasta lapsen näkökulmasta ja ottaa lapsen sanomiset tosissaan, eikä pyrkiä saamaan lasta vastaamaan tutkijan perspektiivistä. (Danby ym. 2010, 74–75.)

Ensimmäisessä pilotoinnissa kertomushaastattelu typistyi tavalliseksi haastatteluksi, mutta toisella haastattelukerralla onnistuimme paremmin saavuttamaan keskustelunomaisen kertomushaastattelun ja lapset saivat kertoa itselleen tärkeitä asioita. On tärkeää huolehtia osallistujien hyvinvoinnista ja sen tulee mennä tutkimuksen toteuttamisen edelle (Tuomi & Sarajärvi 2013, 131). Tutkijan on hyvä rohkaista lasta vuorovaikutukseen ja pyrkiä vahvistamaan lapsen itsetuntoa (Danby ym. 2010, 75). Lapsen tulee itse määrittellä osallistumisensa määrä ja se miten hän osallistuu. Lapsen ajatuksia tulee kunnioittaa ja tukea lämminkienhenkisesti. (Danby ym. 2010, 74–75.) Haastattelussa tuimme lapsilta nousseita asioita aiheesta, jolloin lapsi koki olevansa aiheen asiantuntija. Keskeytimme haastattelun, jos lapsi sitä itse toivoi.

Tutkimuksessa tulee kunnioittaa ja suojella tutkimukseen osallistujien yksityisyyttä ja tutkimustulosten tulee olla luottamuksellisia. Tässä tutkimuksessa pidämme huolta yksityisyydensuojasta huolehtimalla siitä, ettei tutkittavia pysty tunnistamaan tutkimustekstistä. (Kuula 2006, 64, 108; Tuomi & Sarajärvi 2013, 131.) Haastateltujen lasten nimiä ei kirjoitettu edes litterointeihin, vaan annoimme lapsille pseudonyymit. Lisäksi tulosten esittämisessä ja raportoinnissa tulee olla johdonmukainen, eikä niitä tule kaunistella tai liiaksi yleistää (Hirsjärvi ym. 2008, 26). Laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan edes pyritä yleistämiseen.

6 TULOKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa lasten luontosuhteesta ja sen paikallisuudesta. Lähestymme tutkimustehtävää kolmen tarkentavan tutkimuskysymyksen avulla. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla haluamme selvittää, mitä lapsi kokee luonnoksi, eli miten hän määrittelee luonnon ja ei-luonnon. Toiseksi haluamme tutkia lapsen luontokokemuksia; sitä, missä hän saa luontokokemuksia, mitä hän luonnossa tekee ja mitä tunteita hän luonnossa kokee. Kolmanneksi olemme kiinnostuneita siitä, mitä merkityksiä lapsi antaa luonnolle. Lisäksi tutkimme sitä, eroavatko eri alueiden lasten luontosuhteet toisistaan, ja jos eroavat, niin miten.

Tutkimuksemme aineistona toimii kolmelta eri koululta Pohjois-Suomesta, Keski-Suomesta ja Etelä-Suomesta kerätyt kertomushaastattelut. Keski-Suomessa haastatteluasetelma oli erilainen sillä tavalla, että lapset eivät tuoneet ottamiaan kuvia haastattelutilanteeseen, toisin kuin Etelä- ja Pohjois-Suomessa, vaan he saivat katsella tutkijan tuomia kuvia ja lähteä niiden kautta kertomaan luonnosta. Käytetyt aineistokatkelmät ovat suoria lainauksia aineistostamme, mutta niitä on muokattu selkeämmäksi poistamalla toistoa, täytesanoja sekä päällekkäin puhumista. Lisäksi olemme yhdistäneet saman lapsen useampia puheenvuoroja yhtenäiseksi kertomukseksi, jotta tulokset pystytään esittämään tiiviimmin ja selkeämmin. Käytetyt litteraatiomerkinnot löytyvät liitteestä 5. Seuraavaksi esittelemme tutkimustulokset kategoriamuodostuksen mukaisesti paikallisuuden säilyttäen. Lisää aineistokatkelmia kategorioiden mukaan jaoteltuna löytyy liitteestä 7.

Esittelemme tutkimustulokset tutkimuskysymysten mukaan jaoteltuna. Tarkastelemme tuloksia aineistosta saaduilla lasten luontokertomuksilla. Erittelemme lasten luontopuheen asuinpaikan mukaisesti ja kunkin luvun lopussa teemme koonnin alueiden samankaltaisuuksista ja eroavaisuuksista.

6.1 Lasten esittämä luonnon määrittely

Seuraavaksi esittelemme lasten puheessa esille tullutta luonnon määrittelyä paikallista näkökulmaa korostaen. Tulosten esittelyssä olemme valinneet aineistosta nousevan paikallisen tyyppiään edustamaan paikallisuutta. Korostamme sitä lihavoitettulla fontilla.

Pohjois-Suomi: "Kyl siellä on elämää aika paljon." Pohjois-Suomessa lasten puheessa luontoon kuuluvaksi mainitaan peruselementtejä (taivas, vesi, maa), vesistöjä (meri, joki, järvi), erilaisia luontoympäristöjä (metsä, tunturi, suo), eliöitä (puut, kasvit, marjat, eläimet, hyönteiset) sekä eläinten jälkiä, lunta ja jäätä. Näiden lisäksi lapset kertovat eläintarhassa saamistaan luontokokemuksista, ja myös esimerkiksi sisäkasvi tai akvaariokalat voidaan kokea kuuluvan luontoon. Luontoon kuulumattomaksi mainitaan rakennukset, roskat, rauta ja puiden kaataminen. Luonnon määritelmään saatetaan liittää rajattomuus ja vapaus, ja siksi esimerkiksi rajatun välituntialueen luonnoksi määrittelemisen saattaa epäilyttää lapsia. Eräät lapset määrittelevät luonnon koskemaan elämää. Lasten luontopuheessa kuuluu lähiympäristön luonnon määrittely: kotipihan luonnosta puhutaan paljon ja lisäksi eräs lapsista määrittelee tarkemmin juuri pohjoista luontoa. Luonnon määrittely tai kuvailu saattaa myös olla vaikeaa. Seuraavan haastatteludialogin avulla haluamme valottaa luonnon määrittelyä Pohjois-Suomen näkökulmasta.

Leena: *[Esittelee luontokuviaan.]* .Mun oli pakko ottaa tosta maasta kuva, koska meillä on tosi monta taloa. Me ollaan niinku talojen keskellä.

H: Joo, ja mitä varten sie halusit ottaa ne rakennukset sit pois siitä kuvasta?

Leena: No kato kun rakennuksethan ei kuulu vaan luontoon jotenkin. Niin mie otan (kuvan) vaan niistä, mitkä kuuluu luontoon. Eläimethän kuuluu.

H: Mitä muuta luontoon kuuluu?

Leena: Puita hirveästi ja ja kauniita maisemia, mutta roskat ei ainakaan kuulu... Ja sitten sinne ei varmaan kuulu yhtään, että kaajetaan puita, että niinku kirveellä hakataan ne puut, koska se vaan tuhoaa luontoa.

H: Miltä teidän mielestä luonnossa oleminen tuntuu?

Joonatan: Vapauttavalta.

Antti: Niin totta.

H: Millä tavalla se tuntuu vapauttavalta?

Joonatan: Koska ei ole seiniä.

Antti: No kun saa juoksennella missä sattuu.

H: Miten usein te käytte luonnossa?

Joonatan: Joka päivä välkällä. *[Osoittaa ikkunasta ulos pihan välituntialueelle.]* Eikun välkkä (alueella) on seinät, koska on rajat, joiden ulkopuolelle ei saa mennä. Se (raja) menee tuossa, missä on toi nurkka.

H: Joo eli tuntuuko siltä, että luonnossa on vaan sillon, kun ei oo mitään niinku rajoja?

Joonatan: Joo.

H: Joo, no mitäs luonto teidän mielestä on?

Mika: No elämää.

H: Elämää?

Miro: No kyl siellä on elämää aika paljon.

Severi: Meidän takapihalla ja sivupihaalla ja kummillakin, melkein koko piha on täynnä luontoa. (Siellä on) puita koska meidän toisella sivulla ja toisella sivulla ja takapihalla on ihan vitsin paljon luontoa.

Miro: No yleensä pohjoinen tuli mieleen, koska me ollaan pohjoisessa. Ja joet (ja) jäät tuli mieleen, kun me ollaan pohjoisessa. Pohjoisessa on jäätä ja lunta.

Keski-Suomi: "Rakennetussa maisemassa on aina niinku asfalttii ja taloja, niin sitten se luonto lähtee siitä pois." Keski-Suomessa lapset tekevät eroa rakennetun ympäristön ja luonnon välille. Luontoon kuuluvaksi lapset mainitsivat erilaisia luontoympäristöjä (metsät), luonnon elementtejä (kivet), eliöitä (sienet, kalat) sekä kansallispuistoja. Luontoon liitetään hiljaisuus, rauhallisuus ja erilainen äänimaisema kaupunkiympäristöön verrattuna. Luonto nähdään etenkin lähiympäristön kautta, kotipihaan ja koulun pihaan luontoa eritellään tarkemmin. Lisäksi luonto voidaan nähdä aktiivisena tekijänä ja kaiken alkulähteenä, ja lapsilla saattaa olla ymmärrystä siitä, miten kaikki raaka-aineet ovat luonnon tuottamia. Luontoa voidaan nähdä olevan kaikkialla. Seuraavilla aineisto-otteilla esitämme Keski-Suomen lapsilta noussutta luonnon määrittelyä.

Jetro: (Luonnossa) on mukavampi olla, kun on rauhallista ja mukavia ääniä. Sitten kun täällä jossain keskustassa, niin siellä kuuluu ihmisten ääniä, ei kuulu lintujen ääniä eikä näy metsiä. Esimerkiksi jos katoo koulun pihaa, niin siellä ei oo niin paljoo metsää. Ja sitten siellä (luonnossa) ei oo rakennettua maisemaa.

H: Joo ja sit kun siellä ei oo sitä rakennettua maisemaa, niin onko siellä jotenkin erilaista sitten se oleminen?

Jetro: Joo, kun rakennetussa maisemassa on aina niinku asfalttii ja muita taloja, niin sitten se luonto lähtee siitä pois... Jos joka paikassa ois rakennusta tai asfalttii, nii ei ois sitä yhtään luontoa.

Margaret: Luonto on tärkeä, koska luonto tekee kaiken. No tosi useen asiaan, esim luonto tekee meidän ruuan suurimmaksi osaksi. Ne tekee niinku raaka-aineet, mist me voidaan muunnella meille hyvää ruokaa.

Riku: Niin, periaatteessa raaka-aineita on myös siellä kaikki alkuaineet ja pii.

Margaret: No tänkin [osoittaa pöytää] raaka-aineet on luonnosta

H: No mitä muuta se luonto tekee?

Margaret: Se rakentaa myös paljon. Se pitää sen yllä.

Riku: Ja sitten se antaa vihreyttä, ettei oo ihan betonia ja semmosta harmaata.

Etelä-Suomi: "Siellä on paljon luonnonvaraisia juttuja, mitä luonnossa on." Etelä-Suomessa lapset mainitsivat luontoon kuuluvaksi erilaisia ympäristöjä (metsä, ranta, luontopolku, kallio), vesistöjä (meri, puro), eliöitä (kasvit, eläimet, hyönteiset, sienet) sekä taivaan. Luontoon kuulumattomaksi määritellään roskat ja tavarat. Luonnoksi voidaan kokea myös kaupunkiympäristössä olevia

paikkoja, kuten pikaruokaravintoloita. Lapset puhuvat etenkin oman lähiympäristönsä luonnosta, kuten kotipihasta ja lähimetsistä, sekä luontopoluista. Kotipihasta saatetaan kuitenkin erotella luonnonvaraisena nähdyt asiat. Lasten luonnon määritelmässä korostuu luonnon ja eläinten suhde. Seuraavilla aineistokatkelmilla tuomme esille Etelä-Suomessa esille noussutta luonnon määrittelyä.

H: No mikä teidän mielestä on luontoa?

Nelli: No kivet, puut ja tommoset puskat. Mut jos heittää esimerkiksi luontoon tavaroita, niin silleenhän ei saisi yleensä tehdä, mutta joku kyl tekee viel.

Veikko: Joo sitten mulla oli muitakin luontokuvia jossakin täällä kauempana, jos muistan oikein. On mulla. Me ollaan Hesburgerissa ja sitten me ollaan syömässä jossakin paikassa [*esittelee valokuvia*].

H: Mikä teidän mielestä on luonto?

Minna: Eläimien paikka.

Siiri: Kun mä olin ulkona mun pikkusiskon kanssa, niin mä löysin tän kuvan. Tää on niinku yläpihalta otettu. Meillä on semmonen kallio meidän pihalla. Siellä ollaan yleensä joka kerta, kun me mennään ulos. Me tykätään leikkiä siellä. Mä otin tän kuvan sen takia, kun siellä on paljon luonnonvaraisia juttuja, mitä luonnossa on. Siellä on puita ja heiniä, kiviä, jossa on sammalta, ja sitten täällä on kanervii.

Eroavaisuudet ja samankaltaisuudet. Paikallisesti kaikilla alueilla luonnon määrittelyssä nousee esille luonnonvaraisena pidettyjä asioita, kuten erilaisia luontoympäristöjä, eliöitä ja luontoon liitettyjä elementtejä. Lapsen oman lähiympäristön luonto kuuluu luonnon määritelmässä ja etenkin kodin ja koulun ympäristöä kuvaillaan. Kaikilla alueilla luontoon liitetään eläimet, mutta etenkin Etelä-Suomessa luonto nähdään juuri eläinten ympäristönä. Roskat määritellään luontoon kuulumattomiksi paikallisuudesta riippumatta, ja lisäksi sekä Pohjois-Suomessa että Keski-Suomessa rakennukset rajataan pois luonnon määritelmästä, kun taas Etelä-Suomessa myös kaupunkiympäristöä saatetaan kokea luonnoksi. Pohjois-Suomessa luontoon liitetään rajattomuus ja vapaus. Pohjois-Suomessa myös puiden liiallinen kaataminen nähdään luontoon kuulumattomaksi.

6.2 Luontokokemukset

Toinen tutkimuskysymyksemme on selvittää, millaisia luontokokemuksia lapsella on. Lasten luontokokemuksia lähestymme tarkastelemalla sitä, missä lapset

saavat luontokokemuksia, mitä lapset tekevät luonnossa ja mitä tunteita lapsi kokee luonnossa.

6.2.1 Luontokokemuspaikat

Pohjois-Suomi: *“Mie tykkään mennä ainakin semmisiin metsään, mistä ei ole kaadettu puita tai mitenkään käsitelty sitä.”* Pohjois-Suomessa lasten kertomuksissa esille tulevia luontokokemuspaikkoja on sekä luontoympäristössä että rakennetussa ympäristössä. Luontokokemuspaikkoina lasten vastauksissa esiintyy myös sisätilat. Luontokokemuspaikkoja ovat erilaiset luontoympäristöt mukaan luettuna metsä ja vesistöt. Lapset kertovat matkoistaan ja kuvaavat näiden matkojen kohteita. Koulumatka ja koulun retket ovat mukana lasten kertomuksissa. Näissä kuvataan sekä luontoympäristöä että rakennettua ympäristöä. Seuraavat haastatteludialogit esittelevät Pohjois-Suomen luontokokemuspaikat.

Antti: No kyl me aika paljon jänkhällä (eli suolla) käyään.

H: Onko jänkä siis joku paikka vai?

Antti: No me joskus käydään metsässä siellä avarassa tilassa, mikä lie vapaa paikka olikaan.

Leena: Joskus käyn tuolla pellolla tai sitten joskus käyn sitten siellä ojassa, missä on metsää. Niinku semmonen, missä on ennen menny kelkkailureitti, niin siitä voi mennä metsään kävelemään.

Katri: Mie tykkään mennä ainakin semmisiin metsään, mistä ei ole niinku kaadettu puita tai mitenkään käsitelty sitä.

Mirka: Me matkataan Etelä-Suomeen meidän mökille, ja se on semmosessa saarella. Se on Vesilahdessa, niin meidän pitää mennä vettä pitkin siihen mökill. Sitten siellä on takana peikkometsä. No kun me mennään kesällä sinne me saadaan uima-allas sinne taakse.

Keski-Suomi: *“Mulle tulee tästä kuvasta mieleen, kun me käydään sen yhen meijän koiran kanssa yleensä metsässä.”* Keski-Suomessa lapset kertovat luontokokemuspaikoiksi luontoympäristöä ja rakennettua ympäristöä. Keski-Suomessa lapset kertovat matkoistaan, jotka ovat suuntautuneet Etelä-Suomeen ja Suomen kansallispuistoihin. Lapset mainitsevat myös koulun retket ja koulumatkat. Näillä matkoilla kuvataan sekä luontoympäristöä, että rakennettua ympäristöä. Seuraavan haastatteludialogin avulla tuomme esille Keski-Suomen luontokokemuspaikkoja.

Jetro: Koulun retkiä tulee (mieleen) ja eskariretkiä ja muita.

H: Joo osaatko kertoa niistä jotain lisää?

Jetro: En muuta, kun (että) on ollu tosi mukavaa liikkua luonnossa. (Koska) siellä ei (oo) sellasta kovaa eikä se oo sitten niin pehmeäkään ja sitte siellä nytten voi tehdä lähes kaikkee.

H: Mitä siellä retkellä sit tapahtuu?

Jetro: No käveltiin ja katottiin maisemia ja luontoa.

Margaret: Me oltiin tän vuoden kesälomalla Bengtskärin majakalla, niin me lähettiin sieltä Helsingistä ja sitten me mentiin lautalla sinne. Me oltiin siellä kaks tuntii, mä sain siellä jätskii ja sit me käytiin siellä jonkun ihme pommisuojan. Siel oli tosi märkää ja oli hirveen pimeetä. Sitten sen jälkeen me lähettiin Hankoon ja sit me mentiin teltailemaan. Siellä mä näin kauheesti kaatuneita puita ja monessa oli jotain sammalta.

Etelä-Suomi: "Oltiin silloin tämmösessä ihme, mikä tää nyt onkaan, maatila tai joku." Etelä-Suomessa lapset kertovat luontokokemuspaikoiksi luontoympäristöä ja rakennettua ympäristöä. Lasten kertomuksissa kokemuspaikkana toimivat myös sisätilat, josta käsin on tarkasteltu luontoa. Etelä-Suomessa lasten luontokuvissa tai yleisemmin kertomuksissa nousee luontokokemuspaikoiksi etenkin kodin ja koulun lähiympäristöä. Myös koulun retkillä koetaan luontoa. Etelä-Suomessa nousee esille myös kaupunkiympäristöön kuuluvia kohteita. Seuraavilla aineisto-otteilla havainnollistamme Etelä-Suomen luontokokemuspaiikkoja.

H: Mitäs siellä kesämökillä?

Veikko: No se on tuolla jossakin pellolla, koska siellä on vähän peltoja ja metsiä ja jokia.

H: Oliko siinä järvinä, jossa käynte kalassa vai käynteks te siinä joella kalassa?

Veikko: Joo, heti siinä vieressä on joki ja järvi.

Kalevi: Tää (kuva) taitaa olla siitä Alepan edestä.

H: Joo ja missä te käynte jos te käynte luonnossa?

Oskari: No ehkä jossain aika lähellä (kotia) tai sitten ihan vaan.

Veikko: Ja sitten tulee mieleen yks paikka tuolla: Jokiniemen luontopolku, jossa on pitkospuut sellaisessa vetisessä paikassa, että voi vähän niinku upota, mutta ei ihan kokonaan, ettei kuitenkaan kengät kastu. Pitkospuut on rakennettu sinne.

Samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Yhteneväisyyksiä luontokokemuspaiikoissa ovat luonnonympäristöstä metsä ja vesistöt ja rakennetusta ympäristöstä mökki, koulun piha ja kotipiha. Jokaisella alueella metsää kuvataan tarkemmin, mutta erityisesti Pohjois-Suomessa luontoympäristön kuvaaminen on usealla lapsella yksityiskohtaista. Myös koulun järjestämät retket ja koulun piha nousevat esille jokaisella alueella. Yleensä luontokokemuspaiikat sijaitsevat kodin tai koulun lähellä. Etelä-Suomen ja Keski-Suomen lasten puheessa kerrotaan ihmisen muokkaamista luontoympäristöistä, kuten kansallispuistoista ja luonto-

poluista, kun taas Pohjois-Suomessa lapset kertovat retkistään metsään tai tuntureille. Etelä-Suomessa lapset saavat luontokokemuksia myös kaupunkiympäristössä, kuten kaupan pihassa ja pikaruokaravintolan pihassa. Pohjois-Suomessa ja Etelä-Suomessa lapset viettävät aikaa myös luonnossa sijaitsevilla maajoissa.

6.2.2 Tekeminen luonnossa

Pohjois-Suomi: *“Jos on tosi tylsää, ettei oo mitään kivaa tekemistä, niin mene vaan luontoon kättelemään niitä puita ja eläimiä hirveästi, jos näkyy edes.”*

Pohjois-Suomessa luonnossa tehdään monipuolisia asioita. Luonnossa leikitään, harrastetaan liikuntaa, mökkeillään, retkeillään, tarkkaillaan ja tutkitaan luontoa. Lisäksi ruokitaan eläimiä, suojellaan luontoa ja rakennetaan. Lisäksi Pohjois-Suomessa toteutetaan jokamiehenoikeuksia: harjoitetaan omavaraisuutta, kuljetaan ja liikutaan luonnossa erilaisia kulkuneuvoja käyttäen. Myös koulun retket ja muu kerhotoiminta voidaan laskea luonnossa tekemiseksi. Luontoon voidaan mennä myös vain olemaan ja rauhoittumaan. Seuraavilla aineisto-otteilla haluamme valottaa Pohjois-Suomen lasten esille tuomaa luonnossa tekemistä.

H: Osaat sie ampua ite?

Pertti: Osaan.

H: Miten pitkään sie oot niinku harrastanu metsästystä?

Pertti: Mie oon aika pienestä asti oisinko joskus viisivuotiaasta alottanu. Sillon mä oon kulkenu vaan matkassa.

Antti: Me tehään eri asioita, kuten Nuutin kaa me vedetään crossia siellä pyörillä. Polku-pyörillä kaahattiin ja yhen kerran menin sillä pöpelikköön.

H: Missä te käytte retkellä?

Katri: Yleensä kaikilla tuntureilla ja metsissä. Me otetaan siellä aina semmosia hienoja luontokuvia.

Sitten me aina tehään luontoon koska me tykätään katella luontoo.

Selma: Tossa on mejän polku, tuolla on mejän vuori mutta mie en ottanu siitä kuvaa. Semmonen iso vuori, jossa on mejän maja.

H: Okei onks se niinku lumivuori vai?

Selma: Joo.

H: Te ootte sinne tehny majan?

Selma: Joo ja sitten se on semmonen puoli, jossa voi myös istua ja sit me leikitään. Kun se yks puu niin heiluu aina, kun se heiluttaa niin sillan on hätätapaus ja pitää lähteä pois.

Keski-Suomi: *“Mä yleensä käyn aina iltaisin kattomassa auringonlaskua.”* Keski-Suomen aineistosta nousee esiin omavaraisuuden harjoittaminen, leikkiminen, fyysinen harrastaminen. Lisäksi luontoa tarkkaillaan ja luonnossa

retkeillään sekä koulun että perheen tai kavereiden kanssa. Luonnossa toimitaan myös partiossa. Eräs lapsista kertoo haaveestaan päästä käymään kaikissa Suomen kansallispuistoissa. Seuraavat aineisto-otteet valottavat Keski-Suomessa esille tullutta luonnossa tekemistä.

H: Mitä kaikkee luonnossa voi tehdä?

Lilli: Leikkiä ja retkeillä.

Jetro: Suunnistaa. Kävellään, mennään eri polkuja ja katotaan ääniä ja kukkia ja muita.

Riku: Mä kävin mummon kanssa sienestämässä. Me saatiin paljon sieniä. Ainakin mummo tekee jouluna niin meille sienisalaatin.

H: Käyttöks te luonnossa niinku tavallisina päivinäkin?

Riku: Käyn mä välillä.

Margaret: Mä käyn joka päivä.

Riku: Partiossa niin, jos on partioretkiä.

Riku: Tästä (kuvasta) tulee mieleen ruskaretki. Me oltiin siellä Hossassa. Me aiotaan käydä ihan kaikissa koko Suomen kansallispuistoissa. Meil on ollu pitkäaikainen haave käydä Lemmenjoella.

Etelä-Suomi: "Kyllä mä käyn joskus tuolla metsässä vähän niinkun pokemon hanttaulla. Kun mulla on toi pokemon go, niin mä voin kävellä tuolla metsässä". Etelä-Suomessa luonnossa tekemisestä nousee esille omavaraisuuden harjoittaminen, fyysinen tekeminen luonnossa, leikkiminen ja rakentaminen. Lapset kertovat myös tarkkailevansa, ja tutkivansa ja suojelevansa luontoa sekä käyttävänsä älypuhelinia. Luonnossa toimitaan myös koulun retkillä ja teema- viikoilla, sekä taloyhtiön talkoissa. Alla olevan haastatteludialogin avulla haluamme tuoda esille luonnossa toimimista Etelä-Suomen näkökulmasta.

Veikko: Kyllä mä käyn joskus tuolla metsässä vähän niinkun pokemon hanttaulla. Kun mulla on toi Pokémon Go, niin mä voin kävellä tuolla metsässä. Joskus, kun mun kännykkä lagaa, niin sitten mä joskus vaan kävelen jossakin siellä metsässä.

Saku: No (luonnossa tulee) leikittyä kavereiden kanssa kirkkistä tai olla niinku kaikenlaista leikkiä.

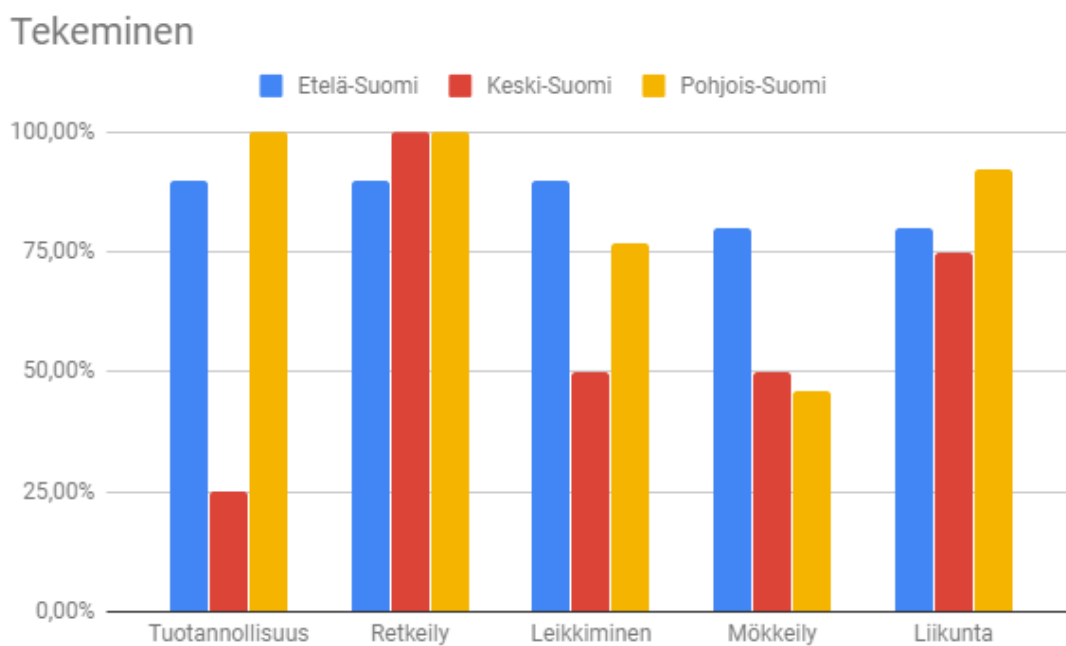
Nelli: Kavereiden kanssa leikitään kirkkistä ja piilosta hippaa ja kaikkea.

Veikko: Niin sitten syksyllä vielä on ne talkoot, niin siellä on kivaa. Semmoset, että grillataan vaikka makkaraa töitten jälkeen, jaetaa kaikki lehdet pois ja kierrätetään kaikki.

Samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Luonnossa tehdään samoja asioita paikallisuudesta riippumatta; leikitään, retkeillään, harjoitetaan omavaraisuutta sekä liikutaan fyysisesti. Myös luonnon tarkkailu ja luonnossa rauhoittuminen esiintyy jokaisella alueella, joskin Pohjois-Suomessa luonnossa oleminen on muita alueita yleisempää. Luonnonsuojelu korostuu etenkin Pohjois- ja Etelä-Suomessa, ja yleisimmin tämä näkyi roskien keräämisinä. Pohjois- ja Etelä-Suomessa luonnolle annetaan leikeissä aktiivinen, vuorovaikuttava rooli niin, että

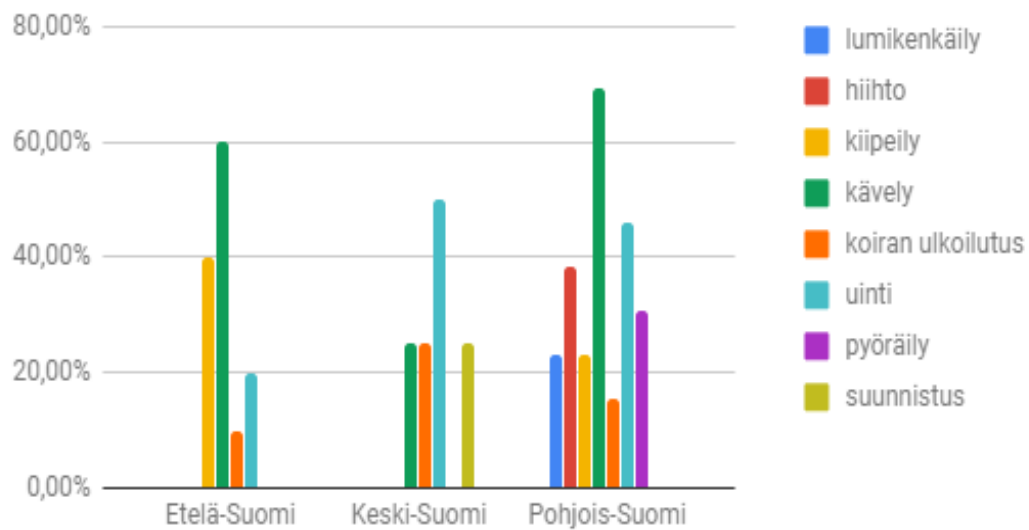
luonto vaikuttaa leikkeihin. Luonto saatetaan ottaa leikkikaveriksi, mikäli muita leikkikavereita ei ole. Etelä-Suomessa luontoon saatetaan mennä ennen kaikkea älylaitteen kanssa, esimerkiksi älypuhelimella pelaten. Eläimistä huolehtiminen on Pohjois-Suomessa muita alueita yleisempää. Pohjois-Suomessa esille nousee muista alueista poiketen metsästys ja myös kalastus on muita alueita yleisempää. Pohjois-Suomessa myös fyysisten aktiviteettien määrä on suurempi kuin muualla ja esille tulee muita alueita enemmän talviurheilulajeja. Pohjois-Suomessa esille nousee myös moottoriajoneuvoilla ajaminen sekä poronhoito.

Seuraavassa kaaviossa (ks. Kuvio 3) tuomme esille olennaisimmat tulokset luonnossa tekemisestä. Seuraavissa kahdessa kuvassa esittelemme tarkemmin liikunnan luonnossa (ks. Kuvio 4) sekä tuotannollisuuden (ks. Kuvio 5), sillä niissä näkyi vahvasti paikallisuus.

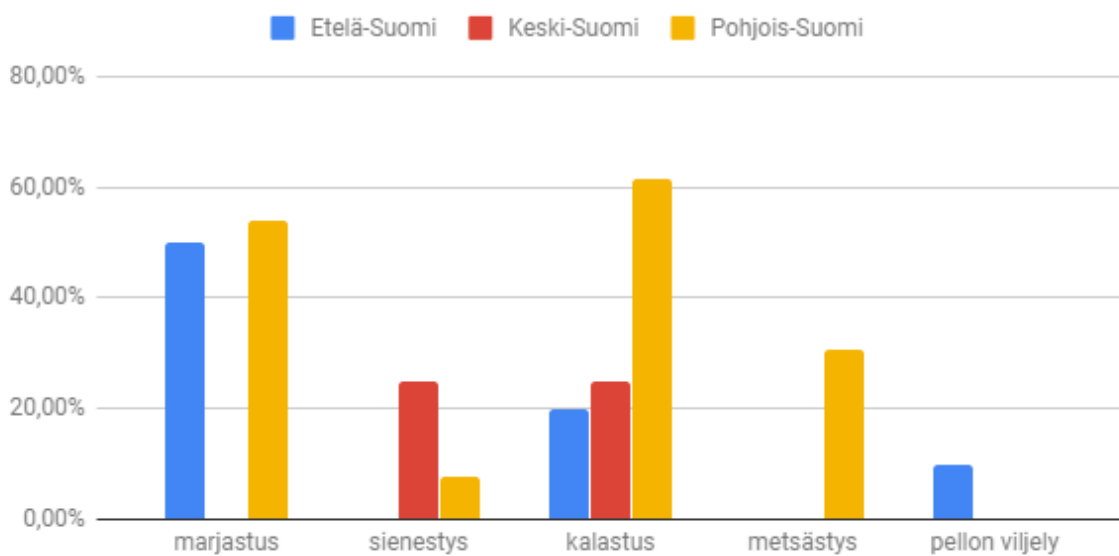
KUVIO 3. Tekeminen luonnossa

Liikunta luonnossa

KUVIO 4. Liikunta luonnossa

Tuotannollisuus

KUVIO 5. Tuotannollisuus luonnossa

Jätimme Kuvan 3 ulkopuolelle luonnonsuojelun, koulun kerhot ja rakentamisen/askartelun, sillä ne nousivat aineistossa esille huomattavasti vähemmän kuin kaaviossa esitetyt kategoriat. Lisäksi jätimme pois luonnon tarkkailun, koska se kuului lasten puheessa ennen kaikkea luonnon valokuvaamisena, ja se

oli osa haastatteluasetelmaamme Etelä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa, mutta ei Keski-Suomessa.

6.2.3 Luontoon liittyvät tunnekokemukset

Seuraavaksi tarkastelemme luontoon liittyviä tunteita. Olemme jaotelleet tunteet positiivisiin tunteisiin, kuten ilo, rauha ja vapaus, sekä negatiivisiin tunteisiin, kuten pelko, huoli ja suru.

Positiiviset tunteet, Pohjois-Suomi: "Miun mielestä mukavalta tuntuu luonnossa se, että saa olla yksin". Pohjois-Suomessa jokainen lapsi mainitsee vähintään kerran jonkin asian luonnosta, mikä tuottaa iloa tai herättää positiivisia tunteita. Tällaisiksi asioiksi koetaan etenkin esteettiset seikat, eläimet ja niistä huolehtiminen, luonnossa tekeminen, raikas ilma sekä luonnon valo. Luonnon kauneus tuo lapsille iloa, ja etenkin luonnon valo tuntuu tärkeältä; auringon valo ja auringonlaskut koetaan merkityksellisinä. Luonnon koetaan myös antavan vapautta ja rauhaa. Pelkästään luonnossa oleskelu on mieluisaa, ja osa lapsista menee luontoon olemaan itsekseen ja ilman häiriötekijöitä. Keskusteluissa nousee esille myös luonnon arvo hauskanpidon, tekemisen ja elämysten saamisen näkökulmasta, ja esimerkiksi majojen rakentaminen ja luonnossa seikkailu koetaan hauskaksi. Myös eri vuodenaikojen miellyttävyys saatetaan kokea tekemisen kautta. Eläimet tuovat iloa monilla tavoilla; niitä tarkkaillaan, niistä huolehditaan ja niitä myös metsästetään. Lasten luontopuheessa nousee esille luonnon puhtauden ja roskattomuuden tuovan heille iloa. Myös luonnossa raikas ilma ja hapen tuottaminen koetaan merkitykselliseksi. Seuraavilla aineisto-otteilla tuomme esille Pohjois-Suomessa esiintyneitä luontoon liittyviä positiivisia tunnekokemuksia.

Leena: No siellä (metsässä) on se kivaa, kun siellä on tosi rauhallista, eikä edes kukaan, edes koira tai mikään voi tulla häiritsemään. Jos on tosi tylsää, ettei oo mitään kivaa tekemistä, niin mene vaan luontoon kättelemään niitä puita ja eläimiä hirveästi, jos näkyy edes.

Severi: Miun mielestä mukavalta tuntuu luonnossa se, että saa olla yksin.

Katri: Mulla siellä (luonnossa) tuntuu niinku, että olis vapaa niinku maailmasta, ettei niinku tarviis koko ajan tehdä töitä.

H: Mistä se tulee sit se vapaa olo?

Katri: Koska siellä ei ole rakennuksia, siellä on vain se luonto ja luonnon valoa.

Antti: Mä tykkään olla metsässä, kun siellä on niin jännittävää ja hauskaa. Siellä on hyvä leikkiä ja sitten voi seikkailla ja silleen. Yleensä mie vaan kävelen siellä metsissä ja olen kavereitten kaa ja esimerkikiksi joku leikki ja silleen.

H: Mikä on mieluisin vuodenaika?

Matti: No talvi ja kevät. Talvella voi tehdä aika paljon juttuja ja keväällä voipi olla mettässä ajaa pyörällä. Kelkalla ajaa talvella ja mönkijöillä ja yleensä käydä lumikenkäilemässä ja hiihtämässä ja koiria ulkoiluttamassa lumikengillä. (Kesällä) voipi käydä tekemässä kaikkea, ja kun tulee tulva, voipi käydä mukavasti pyöräilemässä ja se on mukavaa, kun rapa lentää. Ja sitten purolla ajetaan ja kisataan

H: Mikä luonnossa on teidän mielestä parasta?

Katri: Eläimet.

Selma: Minustakin on eläimet. Aina kun me käyään mummin luona, me laitetaan kauriilekin ruokaa. Joo ja linnuille ja oraville. Ja mä oon nähny ikkunasta, kun kauriit on syöny, ja kun punatulkku on käyny syömässä siinä, ja oravakin on syöny niitä siemeniä. Ja mä tykkään siitä, kun mä saan kaataa ne siemenet siihen sellaseen, jo(n)ka eno on rakentanu, niin mä otan sen katon ja kaajan aina siihen ja mummo levittää ne (siemenet).

Positiiviset tunteet, Keski-Suomi: "Siellä on mukava olla, ja sitten siellä voi rauhottuu hyvin, kun kukaan ei tuu häiritsee". Keski-Suomessa jokainen tutkittavista lapsista nostaa esille iloa tuovia asioita luonnosta. Lapsia ilostuttavat etenkin luonnon esteettisyys, saastuttamattomuus, vuodenajat sekä luonnossa tekeminen, oleminen ja rauhoittuminen. Jokaisen Keski-Suomen lapsen luontopuheessa kuuluu luonnossa rauhoittumisen merkitys; luontoon mennään rauhoittumaan ja luonnon äänimaisema koetaan miellyttävänä ja rauhoittavana. Luonnon miellyttävyyteen saattaa kuitenkin vaikuttaa sää, sekä esimerkiksi naavan määrä, millä saatetaan viitata ilman puhtauteen. Luonnossa tekemisestä esille nousee etenkin leikkiminen, retkeily ja sienestäminen. Luontoa pidetään tärkeänä osana myös rakennettua ympäristöä, sillä luonnon koetaan tuovan viihtyvyyttä. Seuraavan haastatteludialogin avulla haluamme tuoda esille Keski-Suomen luontoon liittyviä positiivisia tunteita.

H: No, minkä takia te meette luontoon?

Jetto: Siellä on mukava olla, ja sitten siellä voi rauhottuu hyvin, kun kukaan ei tuu häiritsee.

Lilli: No, siellä on tosi rauhallista, kun täällä on tosi paljon ihmisiä ja niin.

H: No entäs mikä siellä on sit semmosta mikä tuo iloa?

Jetto: No leikkiminen, ja kun kattoo kaikkia puita ja muita.

Lilli: No siellä on niin kaunista, kaikki puut ja eläimet ja kasvit.

H: Miltä luonnossa tuntuu?

Riku: Luonnossa tuntuu kivalle, rauhoittavalle.

Margaret: Riippuu säästä, riippuu ilmasta ja riippuu

Riku: Naavan määrästä! Ja riippuu naavan määrästä, riippuu ilmasta, riippuu säästä.

Margaret: Esim jos on aurinkoista, niin on kiva olla, vaan jos on sateista, (niin) ei oo niin kiva. Mutta jos on metsässä, on ihan kivaa, mutta mä en niin paljon tykkää syksystä paitsi, et sillon voi mennä lehtikasoihin ja poimia sieniä. Mut talvesta ja kesästä tykkään kaikkein eniten ja kevätkin on tosi kiva. Mä tykkään talvessa siitä, koska on lunta ja talvella on niinku pimeetä. Mä en vaan tiiä, miks mä tykkään pimeydestä, mut on siis aurinkokin kivaa.

Riku: Mäkin tykkään pimeydestä.

Positiiviset tunteet, Etelä-Suomi: "Luonto on mulle ihan tosi rauhallinen paikka. Se auttaa mua, jos mä oon esimerkiks jotenkin stressaantunu". Etelä-Suomessa jokainen lapsista mainitsee luontoon liittyen myönteisiä tunteita. Esille tulee etenkin luonnon esteettisyys, eläimet ja niiden hyvinvointi, luonnossa tekeminen, luonnon rauha sekä sosiaalisuus. Luonnon kauneus nousee esille myönteisten tunteiden herättäjänä. Luonnossa olemisen sosiaalinen aspekti kuuluu lasten puheessa merkityksellisenä ja tärkeänä, perheen ja kavereiden seura koetaan mukavaksi ja miellyttäväksi, ja keskusteluissa tulee ilmi myös se, että luonnossa toisten kanssa oleminen koetaan erilaiseksi ja esimerkiksi rauhallisemmaksi kuin muualla oleminen. Lapset puhuvat luonnossa rauhoittumisen mielekkyydestä. Luonnon hyvinvointi, ilman puhtaus ja roskattomuus herättää lapsissa positiivisia tunteita, ja etenkin puihin ja metsiin liitetään myönteisiä tunteita. Myös oman toiminnan merkitys luonnon roskattomuudessa tuo iloa. Alla olevien aineistokatkelmien avulla tuomme esille Etelä-Suomen luontoon liittyviä positiivisia tunteita.

H: Joo, millaista muuta luonnossa?

Saku: No, leikittyä kavereiden kanssa kirkkistä tai olla niinku leikkiä kaikenlaista leikkiä. Nelli: Se niinku jotenkin vain tuntuu kivalta olla ulkona luonnossa, kun siellä on hyvä ilma ja kaikkea tommosta. Siellä ei yhtään tunnu ikävältä. Siellä on vain jotenkin, kun siellä on puita ja ne antaa varjoa ja aurinkokin on ja luonto on kiva paikka.

Nelli: Se niinku jotenkin vain tuntuu kivalta olla ulkona luonnossa, kun siellä on hyvä ilma ja kaikkea tommosta. Siellä ei yhtään tunnu ikävältä. Siellä on vain jotenkin, kun siellä on puita, ja ne antaa varjoa, ja aurinkokin on ja luonto on kiva paikka.

Saku: Me ollaan käyty, olikohan se nyt viime vuonna, koulun kanssa tuolla Nuuksiossa ja sitten eskarin kanssa käytiin Nuuksiossa, ja sai ottaa eväät mukaan, niin se oli mukavaa ja hyvä kokemus.

H: Joo, miksi se oli hyvä kokemus?

Saku: No semmonen hyvä ilma ja semmonen rauhallisuus.

H: No, sit jos miettii, et mikä luonnossa on parasta, niin mitä teille tulee mieleen?

Kalevi: No, se itse luonto siinä. Silleen et se on tosi kaunista ja silleen tosi rauhallista.

Jalmari: Mulla on niinku metsät ja järvet tarkasti sanoen. Se kauneus ja luonto on mulle ihan tosi rauhallinen paikka. (Se) auttaa mua jos mä oon esimerkiks jotenkin stressaantunu, niin mä vietän muutenkin aika paljon aikaa luonnossa

H: Joo, millä tavalla se sit auttaa rauhoittuu?

Jalmari: No, vaikee sanoo. Sillä on vaan jotenkin semmonen vaikutus ainakin mun kohalla.

Kalevi: Joo, mulla on sama juttu, että se jotenkin rauhoittaa silleen.

H: No, millaisia kokemuksia luonnosta teillä on?

Nelli: No, onnellinen, kun siellä vuorella ei yleensä ole mitään roskattu, vaan kerätty aina omat roskat ja muidenkin roskat, jos joku on jättänyt. Tai me ollaan ainakin tehty, et kai joku muutkin tekee niin. Se tekee onnelliseksi, jos joku ottaa oikeen lasin tai muovin ja sitten eläimet on siellä luonnossa niin ne saattaa syödä niitä ja sitten ne haavoittuu siitä.

Samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Jokainen tutkimukseen osallistunut lapsi mainitsee puheessaan luontoon liittyviä positiivisia tunteita ja iloa tuottaa

luonnon esteettisyys, luonnossa tekeminen sekä luonnon rauha. Luonnossa rauhoittuminen ja luonnon tarjoama vapaus koetaan merkityksellisenä. Pohjois-Suomessa etenkin poikien puheessa korostuu luonnossa tekemisen tärkeys, mutta myös muualla puhutaan luonnossa tekemisen tuovan iloa. Sekä Pohjois-Suomessa että Etelä-Suomessa luonnon hyvinvointi ja eläimet tuovat iloa.

Negatiiviset tunteet, Pohjois-Suomi: "Aina mie en uskalla mennä kauheen syviin metsiin, kun siellä on yleensä niitä karhuja". Pohjois-Suomessa pelkoja luonnossa herättää etenkin eläimet, ja lisäksi luonnossa saatetaan pelätä pimeää, tapaturmien tapahtumista, tauteja sekä luonnon saastumista tai tuhoutumista. Osa lapsista ei koe pelkäävänsä mitään luonnossa. Eläinten pelko tulee haastatteluissa useimmiten ilmi. Erästä lasta pelottavat lukemattomat eläimet, ja hän mainitsee sudet, muurahaiset, käärmeet, ötökät (ampiaiset, paarmat, kärpäset), rauskut, ravut, hait, sudet, meduusat ja yleisesti kaikki vaaralliset eläimet. Myös muut lapset mainitsevat eläimet peloista puhuttaessa, ja useimmiten mainitaan pedot, kuten karhut ja sudet, sekä hyönteiset (ampiaiset, etanat). Luonnossa pelkoja aiheuttavat myös tapaturmien ja vaarallisten tilanteiden pelko, sekä erilaiset taudit, kuten myyräkuume. Luonnon roskaantuminen ja puiden kuoleminen aiheuttavat surua ja voivat myös aikaansaada pelkoja. Osasyynä tähän pelkoon on se, että kuolleet puut voivat näyttää pelottavalta. Luonnon hyvinvoinnin vaarantuminen, roskaaminen ja saastuminen, aiheuttavat surua. Myös eläinten metsästäminen saa aikaan surua, samalla saatetaan kokea huolta liikametsästyksen merkityksestä ruoan saantiin. Luonnossa pimeys ja varjot saattavat saada aikaan pelkoja. Toisinaan pelkoihin liittyy mielikuvitus ja sen avulla kuvitellut kauhut. Seuraavan haastatteludialogin avulla haluamme valottaa luontoon liittyviä negatiivisia tunteita Pohjois-Suomen näkökulmasta.

Leena: Nuo villipedot voi ehkä vähän olla pelottavia myös, kuten karhut. Nehän syöpi lihaa. Ne voi olla vähän pelottavia myös.

H: Onko muita villipetoja mitkä voi olla pelottavia?

Leena: Ainakin irtokoirat, ne on vähän mulle pelottavia, mutta jos on tosi pieniä, niin mie vaan otan harjan ja sanon hus hus niin se lähtee takasin.

H: Onks sulla ollu jotain muuta, mikä luonnossa jotakin saattaa vaikka pelottaa?

Joonatan: Karhut.

Antti: Joo, sudet ja karhut.

Joonatan: Ketut, ilvekset, vaikka niitä mä en oo koskaan nähny elävänä, paitsi hirven.

H: Okei, joo. No miks ne eläimet pelottaa?

Joonatan: Koska ne voi syyä meijät.

Antti: Ne voi tehdä näin. *[Miimistä syömistä]*

Leena: Yhtenä päivänä kun myö oltiin sisällä niin me nähtiin poro. Joku oli metsästä-mässä sitä raukkaa. Se juoksi sieltä rannalta tulemaan ja lähti sinne tielle päin. Se minusta vähän tuntu siltä, että jos niitä eläimiä ei metsästettäis niin hirveästi, kuten poroja, niin sillonghan olis vielä hirveästi näitä eläimiä tässä maailmassa.

H: Niin. Oisko se sitten hyvä asia?

Leena: Niin. Sillä tavalla, että jos jonain päivänä joku metsästä ne kaikki eläimet, niin siten ei ole enää mitään ruokaa enää maailmassa. Pittäähän eläimiäkin säästää.

H: Onko joku asia pelottanu, vaikka joskus, kun ootte ollu pienempiä?

Katri: No pimeä. Kun luonnossa tulee pimeä, niin sitten minua pelottaa.

Mika: Se on tärkeetä, ettei roskita mettää. Se satuttaa. Roskittaminen metsässä satuttaa mettää ja niitä. Se on ihmeellistä tääl, et niin moni ylästelainen tai lukiolainen, jotka ovat murrosikäisiä, niin ne roskittavat erittäin paljon metsää, semmosta metsää, jota ei ole lähellä koulua. Esimerkiksi sitä metsää, jossa ope on, siellä on paljon roskia. Se tarvi kumi-hanskat jos se kerää niitä siitä tulee kipeäksi jos ei ole kumihanskoja, kun kerää luon-nosta.

H: Joo, millaiselta se tuntuu, kun roskataan?

Mika: Tyhmältä ja satuttavalta, kun meidän metsässä on roskattu erittäin paljon, niin se satuttaa mua erittäin paljon.

Negatiiviset tunteet, Keski-Suomi. Keski-Suomessa kaksi neljästä haastateltavasta eivät keksi mitään, mitä pelkäsivät. Toiset kaksi haastateltavaa puhuvat luonnonkatastrofien pelosta, pistävien hyönteisten sekä myrkyllisten sienien ja sumun pelosta. Alla olevilla aineisto-otteilla tuomme esille luontoon liittyviä negatiivisia tunteita Keski-Suomen näkökulmasta.

H: No onko luonnossa jotakin, mikä on pelottavaa?

Jetro: Ei.

Lilli: Ei.

H: Eli ei oo ikinä pelottanu luonnossa?

Jetro: Ei.

Lilli: Ei.

H: Mikä luonnossa on pelottavaa tai voi olla pelottavaa?

Riku: No luonnonkatastrofit.

H: Haluutko sanoa niistä luonnonkatastrofeista?

Riku: En mä ihan hirveesti tiedä.

Margaret: Ennen, kun mä olin noin seittämän, niin mä pelkäsin sieniä, koska jotkuthan on myrkyllisiä, niin mä en oikeen tahtonu koskee mihinkään sieneen.

Negatiiviset tunteet, Etelä-Suomi: "Siin oli sellanen kiva metsä takana, mut sitte sinne tuli se kalkkikaivos siihen". Etelä-Suomessa pelkoja aiheuttavat turvallisuusriskit, eläimet, hyönteiset ja roskaaminen. Lasten puheessa nousee esille pelko oman ja muiden terveyden ja turvallisuuden puolesta. Lapset pelkäävät niin tapaturmia luonnossa, kidnapatuksi tulemista kuin myrkyllisiin kasveihin kuolemista. Kidnapatuksi tulemisen pelko ymmärretään kuitenkin epäto-dennäköiseksi. Tietoa myrkyllisistä kasveista ja traagisista uutisista saatetaan saada internetistä. Osa lapsista kertoo, ettei heitä pelota mikään. Surua aiheuttavat lähiympäristön turmeltuminen ja eläinten tappaminen. Eläinten hyvinvoin-

nin puolesta pelätään, ja eläinten tappaminen ja niiden syöminen aiheuttavat paha mieltä, vaikka samalla saatetaan olla sitä mieltä, että liha on hyvää. Lähiluonnon turmeltuminen aiheuttaa surua, esimerkiksi silloin, kun mökin lähelle tullut kaivos tuhoaa tieltään metsän. Seuraavaksi esittelemme aineisto-otteita tuodaksemme esille luontoon liittyviä negatiivisia tunteita Etelä-Suomen näkökulmasta.

Jalmari: No mulla on semmonen kerrottava, että mä aika usein kuitenkin käyn tuolla mejjän koulun metsäalueella, (niin) siellä on semmosella punasella nauhalla tai merkkitarroilla rajattu alue, (niin) mä haluaisin, et sitä vähän laajennettais, että pääsis vähän pidemmälle metsään, et se ois mulle tota hyvä asia.

Kalevi: Joo, mäkin mietin sitä samaa, koska sitten siel pääsis. Sitten on niitä kukkia ja muita siellä rajan ulkopuolella, ja siitä sitten on semmonen korkea kallio niin sieltä näkee.

H: Ootteko te kysyny, että voisko sitä laajentaa?

Jalmari: No ei oikeestaan olla, mut siinä saattaa sit olla vähän turvallisuusriskejä, kun aika jyrkkä kallio tulee sitten. Sit sinne pitäis koko ajan välkävalvojan nähä se koko alue.

H: Onko luonnossa jotain pelottavaa?

Nelli: Jos joskus on yksin luonnossa, niin jos siellä on joku, joka koittaa napata.

Saku: Kidnapata.

Nelli: Ei mulle ole käynyt niin, enkä uskokaan, et käykään. Et siinä mielessä luonnossa ei ole mitään pelottavaa.

Siiri: Ja sitten mökillä kasvaa sellaisia myrkyllisiä kukkia. Mä tiedän, mikä se on. Se on jättiputki. Niillä on paksu runko ja ne on todella isoja. Mä oikeesti pelkään niitä, kun ne näyttää tosi ällöttäviä. Mä oon kuullu myrkkukoisosta. Se on yks Suomen myrkyllisin kukka ja se voi tappaa ihmisen 15 minuutissa, koska sen juuret on myrkylliset. Mä katoin googlen uutisista, et Tuula oli luullut valmistavansa mukulaselleristä ruokaa, mutta se olikin myrkkukoisoo. Koska se leviää tosi paljon, ja sen myrkyllisin (osa) on ne juuret ja ennen vanhaan lapset on luullut, et niitä voi syödä, mutta ne onkin ollut myrkyllisiä. Ja karjaakin on kuollut niihin.

H: Onko luonnossa joku, joka voisi pelottaa tai olla pelottava?

Siiri: No mua ei varsinaisesti pelota eläimet tai mitkään muutkaan, mut mua pelottaa se, kun me oltiin kallioilla, (ja) siellä oli lasinsiruja ja roskia, niin mua pelottaa se, et eläimille sattuu jotain.

Kalevi: Mullakin on mökki, mut sitte sinne taakse tuli suunnilleen oisko viidenkymmenen metrin päähän joku kalkkikaivos.

H: Ai tuli. No muuttuks se sitten?

Kalevi: No ei se nyt enää niin kiva oo. Siin oli sellanen kiva metsä takana, mut sitte sinne tuli sit se kalkkikaivos siihen. Siin on siis vielä jotain viiskyt metrii sitä metsää mutta.

H: Joo, no harmittiko se?

Kalevi: No vähän.

Samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Pohjois-Suomessa pelkoja aiheuttavat etenkin petoeläimet, kuten karhut ja sudet, kun taas Keski-Suomessa ja Etelä-Suomessa pelkoja aiheuttavat lähinnä pistävät hyönteiset ja käärmeet. Luonnon hyvinvoinnin vaarantuminen saa aikaan surua jokaisella alueella, mutta etenkin Pohjois-Suomessa puhuttiin luonnon saastumisen ja roskaantumisen surettavan. Harmia Etelä-Suomessa aiheuttaa esimerkiksi lähiluonnon tuhoutuminen kaivoksen tieltä. Keski-Suomessa esille tulee luonnonkatastrofien pelko. Sekä Keski-Suomessa että Etelä-Suomessa lapset saattavat pelätä myös myrkyllisiä kasveja

tai sieniä. Etelä-Suomessa pelkoja aiheuttavat myös turvallisuusriskit, kuten korkealta putoaminen sekä kidnapatuksi tuleminen, mutta myös Pohjois-Suomessa saatetaan pelätä tapaturmia.

6.3 Luonnolle annetut merkitykset

Kolmanneksi lasten luontosuhteen tutkimuksessa olemme kiinnostuneita siitä, mitä merkityksiä lapsi antaa luonnolle. Luonnolle annetut merkitykset jaoimme esteettisyyteen, kokemuksellisuuteen, hyvinvointiin, eettisyyteen, luonnontieteellisuuteen, taloudellisuuteen ja kulttuurisuuteen.

6.3.1 Esteettisyys

Pohjois-Suomi: "Siellä oli ihania puita ja ihanan näköstä, eikä siellä ole hirveesti taloja yhtään". Pohjois-Suomessa lähes jokaisen lapsen luontopuheessa nousee esille luonnon esteettinen ulottuvuus ja luontoon saatetaan mennä nauttimaan juuri sen kauneudesta. Kauniina pidetään luonnonvaraisuutta, luonnonvaloa ja erilaisia luontoympäristöjä, kuten metsiä, soita, ja tuntureita. Myös eläinten kauneutta arvostetaan. Erilaisuus koetaan luonnossa ja luonnosta saatetaan etsiä inhimillisyyttä ja erilaisia kuvioita, esimerkiksi tykkylumipuut saattavat näyttää ihmishahmoilta tai puun lehdet sydämeltä. Nähtyyn voi siis sekoittua luovuutta ja mielikuvitusta. Luontokuvissa ja oppilaiden puheessa kuuluu myös lähiaikuisten vaikutus siihen, mitä lapset pitävät kauniina ja mihin he kiinnittävät huomionsa. Seuraavalla aineistodialogilla haluamme valottaa luonnon esteettisyyden merkitystä Pohjois-Suomen näkökulmasta.

Miro: Mut tekee iloiseksi kauniit paikat. Aurinkoisia paikkoja, semmosia avometsiä, jossa on semmosia pieniä kiviä ja sit sinne loistaa hyvin valoa.

Katri: Mökiltä saa hyviä kuvia. Siellä on niin paljon puita, siellä ei sieltä metsästä ole edes kaajettu yhtäkään puuta. Se mökkikin on tehty silleen, ettei siinä ole koskaan kaaattu yhtään puuta siitä. Siinä (missä mökki on) ei ole ollukaan puita. Siellä on hyvä maisema.

Leena: Kerran, kun me oltiin mökillä mun toisen isän vanhempien kanssa, ja sit äidin ja veljen, niin siellä oli tosi ihana luonto. Siellä oli myös meri, (ja) se mökki ja siellä on tosi nätti luonto. Siellä oli ihania puita ja ihanan näköstä, (eikä) siellä ole hirveesti taloja yhtään.

Katri: Mie tykkään olla Metsämäellä. Sielläkin on paljon puroja ja sielläkin on lähde, mistä me aina haetaan vettä, ja sitten siellä voi kävellä paljon ja sitten sieltä löytyy kaikkia hienoja juttuja ja vesiputouksia, ja sitten sieltä kerrankin löyty semmonen tosi hieno puu,

mihin se ne lehdet oli jotenkin muodostanu semmosen sydämen. Ja sitten kun Mäki-
mailla on paljon metsää, ja sitten myö otettiin siellä paljon kuvia niistä puroista ja muu-
ten.

Marjukka: Mä otin (valokuvan) tosta vinosta puusta, kun me otettiin tuolla (valokuvia),
niin ope sanoi, et se tykkää tämmösistä vinoista puista.

Keski-Suomi: "Mä tykkään siitä, et siellä on paljon värejä". Keski-Suo-
men lasten puheessa korostuvat etenkin luonnon värit, mutta esille tulevat myös
erilaiset eliöt, kuten hyönteiset, eläimet, sienet ja kasvit, ja niiden kauneus. Luon-
non esteettisyys koetaan tärkeäksi rakennetussa ympäristössä, sillä sen koetaan
tuovan viihtyisyyttä. Alla olevilla aineistokatkelmilla tuomme esille Keski-Suo-
messa luonnolle annettua esteettistä merkitystä.

H: No mitä muuta se luonto tekee?

Riku: Ja sitten se antaa vihreyttä, ettei oo ihan betonia ja semmosta harmaata.

Margaret: Ja se antaa myös värejä.

H: Tuleeko mieleen jotakin sellasta, mikä teijän mielestä on luonnossa jotenkin hieno
asia?

Jetto: Kukkia.

Lilli: Perhoset.

Jetto: Linnut ja sienet.

Lilli: Lehdet on syksyllä aika hienon värisiä.

Jetto: Siinä on ihan kirkkaanpunasia.

Etelä-Suomi: "Se oli aika huimaava paikka ja aika hieno näkymä". Etelä-
Suomessa luonnon esteettisyys nousee esille monen lapsen puheessa ja kau-
neutta pidetään tärkeänä. Luonnossa kauniina pidetään etenkin vettä, metsiä ja
taivasta. Usea lapsi puhuu korkeista paikoista ja niille kiipeämisestä. Yhtenä tär-
keänä syynä korkeille paikoille kiipeämiseen on se, että sieltä näkee kauniita mai-
semia ja voi nähdä kauas. Eri vuodenaikoina pidetään eri asioita kauniina. Luon-
toa esittäviä esineitä, kuten muovista tekojoutsenta, saatetaan pitää kauniina,
mutta samalla mainitaan myös aidon luonnon olevan kaunis. Seuraavalla haas-
tatteludialogilla haluamme tuoda esille Etelä-Suomen luonnolle antamaa esteet-
tistä merkitystä.

H: Jos miettii, et mikä luonnossa on parasta, niin mitä teille tulee mieleen?

Kalevi: No se itse luonto siinä, kun silleen et se on tosi kaunista ja silleen tosi rauhallista.

Jalmari: Mulla on niinku metsät ja järvet tarkasti sanoen. Se kauneus, ja se luonto on
mulle ihan tosi rauhallinen paikka.

H: Mikä sulla tulis mieleen lempipaikka luonnossa?

Terttu: No en mä silleen oikeen tiedä. Ehkä metsät ja semmoset. Kun siellä jos niinku
vaikka paistaa aurinko (ja) jos on vaikka koivu, niin sit siit tulee niitten lehtien läpi sitä
aurinkoa, niin se näyttää aika kivalta. Ja sit kun se samalla vähän samalla varjostaa sitä
aurinkoa, et se ei oo yhtäkkiä.

H: Mikä kerta (luonnossa) ois sellanen, joka on jääny mieleen jotenkin?

Veikko: Sellanen, että käytiin isolle kalliolle. Oikeestaan jonkun kaksinkertaisesti koulun tiputuksen putoaminen tuonne jonnekin veteen. Niin sieltä näki tonne meidän lippulavalle sieltä. Tuolta niin korkeelle, että noita veneitäkin näky siellä. Se oli aika huimaava paikka ja aika hieno näkymä.

Liisa: Talvella on yleensä aina lunta ja jäätä, ja sit se näyttää kauniille, ja sit niinku kesällä taas paistaa aurinko ja on ihan. Ja syksyllä taas on irtonaisii lehtii ja keväällä taas kukat alkaa niinku tulla.

H: No mikä keväässä tai kesässä on?

Liisa: No mun mielest siellä kaikki alkaa kukkii ja vihreetä tulla, niin sit se näyttää erilaiselta.

Siiri: Ja sit me mennään välillä tonne rantaan järvelle uimaan ja siellä on semmonen muovijoutsen. Se on kaunis, mutta me ollaan nähty, kun siellä kauempana ui oikeekin joutsen ja se on kaunis.

6.3.2 Kokemuksellisuus

Pohjois-Suomi: Luonnossa saadaan moninaisia ja moniaistillisiä kokemuksia, sekä yhdessä että yksin. Luontoon saatetaan mennä hakemaan virikkeitä ja apua tylsyyteen. Lasten puheessa kuuluu, että pelkästään luonnon hiljaisuuden kokeminen ja yksin oleminen voi tarjota lapselle merkityksellisen kokemuksen. Lapset liikkuvat luonnossa tutkien ja luontoa tarkkaillen, ja luonnosta tehdyt havainnot ja löydöt ovat lapsille kiinnostavia. Lapset saavat luonnossa kokeilla omaa osaamistaan ja itse tekemistä, ja sitä kautta heillä on mahdollisuus saada onnistumisen kokemuksia ja minäpystyvyykokemuksia. Etenkin omavaraisuudesta puhuttaessa lapset saattavat innostua puhumaan saavutuksistaan. Luonnossa saatetaan kokea seikkailuja, epäonnistumisia, eksymisiä, ja luonnossa pärjäämisen kokemuksia. Jotkut lapsista saattavat eläytyä ja samaistua luontoon vahvasti. Seuraavien haastatteludialogien avulla esittelemme Pohjois-Suomen luonnolle antamaa kokemuksellisuuden merkitystä.

Selma: Mie ja isi ollaan käyty myös kahestaankin retkellä ja nukuttiin teltassa, ja sitten siinä oli vanha mökki, joka oli lukossa ja siellä oli järvi ja mä löysin pullon ja me tehtiin isin kanssa pullopostia... Ja sitten mä löysin sieltä sellasen ruohon, joka oli paksu ja sydämen muotoinen ja vihreä ja sitten mä heitin sen järveen ja sitten mä löysin etanan, millä oli kotelo ja isi laittoi sen sellaseen koteloon. Ja sitten, kun mä näin sen ruohonpalasen, niin mä koitin ottaa sitä, mutta se vesi oli syvä. Kun mie ja miun perhe käytiin asuntovaunuretkellä, niin me lähettiin kävelylle, sitten me oltiin jo kävelty paljon, (niin) me eksyttiin. Niin sitten me nähtiin järven ja siellä oli pikku vesiputous ja niin isi nosti minun siihen ja sitten me jatkettiin matkaa ja me löyettiin asuntovaunulle. Se tuntu aika jännittäväälle ja sitten se oli kiva, kun me löydettiin myös semmosia kiviä, mistä isi lupas tehdä meille korut ja sitten se oli kiva, kun me saatiin olla vesiputouksen päällä.

Katri: Ja mie tykkään, kun metsistä kerrankin löyty sellanen puro, missä oli paljon vesiputouksia. Ja siellä oli se, mistä voi juoda. Lähde.

H: Joitteks te siitä?

Katri: Joo, koska meillä loppu vesi ja silloin oli kaksnyt astetta lämmintä... Mie tykkään olla Metsämäellä. Sielläkin on paljon puroja ja sielläkin on lähde, mistä me aina haetaan vettä ja sitten siellä voi kävellä paljon ja sitten sieltä löytyy kaikkia hienoja juttuja ja vesiputouksia. Sieltä kerrankin löyty semmonen tosi hieno puu, mihin se ne lehdet oli jotenkin muodostanu semmosen sydämen.

Matti: Miä kalastan eniten ja kesälläkin. Kesällä me saatiin äitin kanssa 58 haukea viikonlopun aikana.

H: Vau, mikä on ollut isoin kala?

Matti: 15 kiloa. Sain sen sillalta, kun se meni sillan alla ja otin sen haavilla vedestä. Kun käytiin tuolla vanhojenkodilla, niin se oli mukavaa, kun se jäi pohjaan, niin miä jouduin aina käydä kahlaamassa.

Katri: Me jäätiin noilla suksilla lumihankeen. Iskä käveli niillä lumikengillä, niin sitten se lähti mökille takasin ja haki kelkan ja sitten se ei löytäny meitä. Sitten se kuitenkin löysi meijät, mut me ei kaikki mahuttu siihen kelkkaan, niin äitin piti mennä suksilla. Niinku piittää niistä sauvoista kiinni, kun se siitä piti vetää.

H: Ai siinä kelkan perässä?

Katri: Niin. Niin sen takia se oli kivaa, kun me oltiin jänkällä niin sinne jäi helposti kiinni.

Katri: Mie olen ismän kanssa ajanu vesiskootterilla, ja me ollaan kaajuttu sillä, kun iskä ajo vähän liian lujaa. Meillä oli liivit, niin mie kävin veden alla, ja sitten mie jäin siihen kellumaan selälleni. Tai itse asiassa mie tipuin, iskä ei kyllä tippunu siitä, kun se pietti siitä rartista kiinni. Ja sitten iskä haki miut, ja sitten iskä aina vetää kesäsin meitä siellä joella. Vesiskootteriin laittaa kiinni semmosen vesipatjan, niin myö pidetään käsillä, niin mut se oli semmonen patja, missä on semmoset kuopat, mihin mennään istumaan ja sitten sillä mennään, ja sitten, jos sillä kaatuu, niin sitten siihen pääsee takasin. Ja sitten, kun iskä ajaa, niin se ei ite huomaa, kun me mennään tälleen täältä päin, niin ne tulee ne aallot, niin sit se meijän uimapatja tekee näin, ja me ollaan kaajettu silläkin.

H: Joo onks teillä sittenkin liivit vai?

Katri: On. Jos ei olis liivejä, niin mehän hukuttais. Mie osaan uida, mut en mie niinku, jos mie tipun jostain, niin en mie silleen kun ei osaa varautua siihen. Jos mie tahallaan hypään, niin kyllä mie sitten osaan siihen niinku uida. Ja sitten aina kun mie tipun, vaikka jostain, niin mie kyllä huomaan sen ennen sitä ja osaan piittää hengitystä.

Mirka: Jos mä oisin puu silloin, kun tulee talvi (ja niihin tulee lunta), se olis varmaan hauskaa, ku kesällä on kauheen kuuma ja talvella liian kylmä. Kesällä ne on silloin vähissä vaatteissa ja sit lumi (on) niille vähä niinku peitto.

H: Millaista luonto on ja miltä se tuntuu?

Marjukka: Noo se tuntuu siltä, että puut halais. Niin ja sitten, jos ne on vänkäriä, (niin) ne on silleen(, että ne) haluaa vieläkin halia, mutta kun mä halaan (niin) sitten naama menee silleen. *[Esittää ilmeen.]*

Keski-Suomi. Keski-Suomessa merkitykselliseksi koetaan se, että luonnossa on valinnanvaraa. Lasten luontopuheesta tulee esille, että eri aisteilla saadut kokemukset ovat tärkeitä, ja esimerkiksi ilman raikkaus ja luonnon äänimaisemat tarjoavat tärkeää vaihtelua arkeen. Kokemuksia voidaan saada kansallispuistoissa perheen kanssa. Luonnon tarjoama rauhallisuus ja perheen kanssa retkeily tarjoavat merkityksellisiä luontokokemuksia. Luonnossa voidaan saada myös onnistumisen kokemuksia, kuten Jetro kisatessaan veljen kanssa. Alla esiteltyjen aineisto-otteiden avulla haluamme valottaa luonnolle annettua kokemuksellisuuden merkitystä Keski-Suomen näkökulmasta.

Margaret: Mä tykkään siitä et siellä on paljon värejä ja sitten tota siitä, että siellä on raitista ilmaa ja sitten saa niinku viihtyä niinku ulkoilmassa, että siellä on kaikkee vettä, ja sitte siellä voi tehdä kaikkee. Sisällä (niinku) on vähän tukalampaa ja sillee et koko ajan pitää olla valossa. Mut ku sitten on (niinku) ulkona niin se on periaatteessa päättää et onks aurinkoisessa vai. Sit siellä pystyy tehdä vähän niinku enemmän asioita kun on sisällä se on kyl kiva.

H: Minkä takia sie haluisit sinne Lemmenjoen kansallispuistoon mennä?

Riku: No kun siellä on ihan mukava ja se on varmaan vähän rauhallinen, ettei siellä oo hirveesti porukkaa. Mutta sitten mä haluaisin kato käydä myös, kun siellähän on niitä kaamoja. Ne kun me oltiin Petkeljärvellä sillon, niin me käytiin sitten siinä Patvinsuolla ja

Linnasaarella ja Kolovedellä, et se oli ihan mukavaa siellä, ja sit me ollaan käyty Kolilla. Nautin ihan hirveesti.

H: Tuleeko mieleen joku kerta, kun ootte ollu luonnossa, mikä ois jääny tosi vahvasti mieleen? Mistä ois jääny vahva muisto?

Jetro: Kun minä ja veli leikittiin kepeillä. Yritettiin lyyä toisiamme.

H: Minkä takia se on jääny niin vahvasti mieleen?

Jetro: Kun mä sain lyöttyä sitä, kun mä en oo koskaan saanu siihen melkein mitään tehtyä.

Etelä-Suomi. Etelä-Suomessa luonnon rauha ja äänimaisema koetaan tärkeänä, kuten myös luontoympäristön tarjoamat puitteet luovuudelle. Luonnon esteettisyys tarjoaa kauneuden kokemuksia, ja luonnon rauhan ja äänimaiseman kokeminen tuntuvat merkitykselliseltä. Luonnossa voi keksiä uutta ja käyttää luovuutta leikkiessä. Eläinten näkeminen ja kuolleiden eläinten löytäminen on kiinnostavaa. Vuodenajat vaikuttavat luonnossa olemiseen, ja kaikissa vuodenaajoissa voidaan nähdä sekä hyviä että huonoja piirteitä. Lapset saattavat myös kertoa toisten, kuten vanhempiensa, luontokokemuksista. Seuraavaksi Etelä-Suomen aineistokatkelmät luonnolle annetuista kokemuksellisuuden merkityksestä.

H: Onko luonnossa oleminen jotenkin erilaista kuin kotona tai koulussa tai kaupungilla oleminen?

Terttu: Joo on se paljon rauhallisempaa. Sit kaikkialla kuuluu ihan erilaista ääntä. Koulussa kuuluu vähän niinku semmosta puhumisen sorinaa, kaupungissa taas vähän niinku autojen ääntä, ja sit metsäs taas semmosta lintujen laulua ja suhinaa.

H: Joo, no, miltä se tuntuu semmonen ääni?

Liisa: Musta se tuntuu ihan mukavalle.

Liisa: No yleensä me mennään (luontoon) vaan silleen perheen kanssa pitämään hauskaa ja retkeilemään tai sitten vaan mennään rauhottumaan, ja sit me aina mun pikkusiskon kaa leikitään siellä jotain. Ja pitämään hauskaa ja viettää perheaikaa. Yleensä me leikitään siellä ja niin.

H: Onks se leikkiminen jotenkin erilaista luonnossa kun sitten?

Liisa: On se itse asiassa vähän, (kun) siinä on erilainen ympäristö. Ja sitten keksii aina erilaista, (ja) erilaisia leikkejä.

Liisa: Kun me oltiin siellä mökillä kerran, nii mä olin viemässä roskia sinne, mikä se onkaan se, jossa maatuu niinku mullaks. (Komposti.) Niin sinne, niin sitten mä ihmettelin, kun ihan koko se lähistö oli ihan roskissa. Niin sitten mä kävelin siihen lähelle viemään niitä, niin se komposti oli niinku tossa [osoittaa kädellä etäisyyttä] niin sit yhtäkkiä sieltä tuli kettu pois. Semmonen pikkukettu. Siellä on niitä paljon. Sen jälkeen niitä ei oo nähtykään enää. Se oli viime syksynä. Sit menin siihen mökkiin sanomaan mummille vaarille ja äitille. Niin sitten me siivottiin ja nykyään siellä on sit semmoset kivet tai kannot siinä edessä että se kettu ei pääse sinne.

Liisa: Kun äiti oli käyny siellä mökillä nuorempana pyöräilemässä, niin sitä vastaan tuli tosi kovasti hirvi. Äiti on myös kerran astunut hirven jätöksiin.

Siiri: Mun mielestä kaikissa vuodenaajoissa on hyvä ja huono puoli mun mielestä.... Kesässä ne ärsyttävät ötökät. Mä muistan, kun viime kesänä paarma puri mua jalkaan kuttitti joka paikkaan. Ja hyvä puoli on se, et saa olla niin paljon enemmän pihalla kuin talvella, kun talvella menee kaikki märäksi. Ja syksyssä on se ärsyttävää, kun on niitä kuralätäköitä ja alkaa menemään kaikki märäksi, mutta hyvä asia on, (että) saa haravoida ulkona ja sit me mennään haravoimaan lehtikasvoja, joihin sit me hypitään. Ja sit talvella on kivaa kun voidaan kattoo, kuinka joulupukki tulee, me kuultiin viime jouluna yöllä kulkusen ääniä. Talves on ärsyttävää se, et kaikki koiran ja kissan kakat tulee esille ja ne haisee ja niitä pitää koko ajan varoa. Ja keväässä on tosi huono puoli se, et kun lumet sulaa,

(niin) ne kakat ja pissat tulee keskelle tietä ja hyvä puoli keväässä on se, et tulee aurinkoista ja se on kivaa, et me päästää enemmän leikkiin ulkona.

6.3.3 Hyvinvointi

Hyvinvointi voidaan jakaa sosiaaliseen, fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. Sosiaalista hyvinvointia on vuorovaikutus ja yhteisen ajan jakaminen muiden kanssa. Fyysiseen hyvinvointiin kuuluu monipuolisesti tekeminen luonnossa, mikä kehittää esimerkiksi tasapainoa, voimaa, ketteryyttä tai hapenottokykyä. Kappaleessa 5.2.2. olemme esitelleet luonnossa tekemistä tarkemmin, ja siinä tuoneet esille, mitä kaikkea fyysistä hyvinvointia tukevaa toimintaa lapset luonnossa tekevät. Henkinen hyvinvointi sisältää aistikokemuksia sekä luonnon tarjoaman vapauden, rauhoittumisen ja luovuuden kokemuksia.

Pohjois-Suomi: "No siellä voi rakentaa sinne voi kutsua kavereita ja leikkiä. Jos on tylsää, metsä auttaa." Lähes kaikilla lapsilla Pohjois-Suomessa nousee keskustelussa esiin sosiaalisesta hyvinvoinnista perheen ja kavereiden kanssa yhdessä luonnossa vietetty aika. Osa lapsista viettää aikaa luonnossa myös isovanhempien ja sukulaisten kanssa. Suurimmalla osalla lapsista fyysistä hyvinvointia tukee erilaiset leikit luonnossa, sekä monipuolinen liikkuminen ja oma-
varaisuuden harjoittaminen. Nuo samat seikat voivat tukea myös henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohjois-Suomessa nousee esille myös retkeily luonnossa, mikä osalla on patikointia perheen tai kavereiden kanssa, ja toisille retkeily on seikkailua kavereiden kanssa tai yksin. Pohjois-Suomessa usealla lapsella nousee luonnon tarjoama hiljaisuus henkisen hyvinvointiin. Luonnossa voidaan viettää aikaa myös yksin kuunnellen luontoa ja rauhoittuen. Lapset kertovat myös, kuinka luonto poistaa tylsyyden ja tarjoaa luovuuden mahdollisuuden. Sosiaalinen ja fyysinen hyvinvointi nousevat aineistosta suurimmalta osin kiinteästi yhdessä. Seuraavalla aineistodialogilla haluamme valottaa luonnolle annettua hyvinvoinnin merkitystä Pohjois-Suomen näkökulmasta.

Matti: Mä teen yleensä kavereitten kanssa, me mennään yleensä pyörillä ja me jätetään yleensä naruun pyöriin kiinni et me yleensä jätetään ne niin lähelle et ne nähdään. Sitten patikoiden me löydettiin semmonen kallio, mikä on aika iso (ja) mihin me päästiin ylös niin me sitten siellä kiivettiin sinne päälle, siellä oli hienoa. Me kuvattiin ja tehtiin vähä kaikkea ja katottiin eläimiä ja kuvattiin niitä. Siinä kokee aika paljon ja sitten siinä voipi jutella kavereiden kanssa ja syöttää eläimiä.

Mirka: Välillä leikin kavereiden kanssa, et meidän vuori on karkkimaa. Me leikitään aina kavereiden kanssa mielikuvitusleikkejä. Me kuvitellaan aina niitä asioita tai sitten me piirretään ne sinne maahan.

Joonatan: Sisällä on tylsää. Niin jos ei oo kivaa tekemistä.

H: No jos sisällä on tylsää niin miks se sit luonnossa ei oo tylsää?

Antti: No siellä voi rakentaa sinne voi kutsua kavereita ja leikkii. Jos on tylsää, metsä auttaa.

Severi: Miun mielestä mukavalta tuntuu luonnossa se, että saa olla yksin.

Leena: Siellä (metsässä) on se kivaa, kun siellä on tosi rauhallista ja eikä edes kukaan edes koira tai mikään voi tulla häiritsemään.

H: Minkä takia sie meet luontoon?

Leena: Kattelemaan, jos on tosi tylsää ettei oo mitään kivaa tekemistä niin mene vaan luontoon kattelemaan niitä puita ja eläimiä hirveästi jos näkyy edes.

H: Miltä teistä tuntuu siellä metsässä tai luonnossa?

Katri: Mulla siellä tuntuu, että olis vapaa maailmasta ettei tarviis koko ajan tehdä töitä tai niinku.

Keski-Suomi "No luonnossa on ainakin se tärkeätä, että se on yks suosittu viihdyke ja se on terveellinen viihdyke". Keski-Suomessa sosiaalisessa hyvinvoinnissa nousee esille yhteinen tekeminen perheen, isovanhempien ja kavereiden kanssa. Fyysistä ja henkistä hyvinvointia tukevat leikit ja luonnossa liikkuminen. Liikkumiseen luonnossa kuuluu retkeily, uinti, koiran kanssa ulkoilu, ja suunnistus. Keski-Suomessa henkistä hyvinvointia tukee luonnon rauha ja esteetiikka. Lapset kertovat luonnon kauniista väreistä, raikkaasta ilmasta, rauhoittumisesta ja yksinolosta luonnossa. Eräs lapsista kertoo luonnon tarjoavan terveellisen viihdykkeen. Luonnon vaikutus fyysiseen hyvinvointiin saatetaan ymmärtää, ja eräs lapsi kertookin tasapainonsa kehittyneen luonnossa liikkuesssa. Alla on esitelty haastatteludialogien avulla luonnon hyvinvointimerkitys Keski-Suomen aineistosta.

H: Mikäs metsässä on parasta?

Lilli: No siellä on tosi rauhallista.

H: Onko siellä metsässä oleminen jotenkin erilaista, kun kotona tai pihalla tai koulussa?

Jetro: Siellä on mukavampi olla, kun on rauhallista ja mukavia ääniä. Sitten kun täällä josain keskustassa kuuluu ihmisten ääniä, ei kuulu lintujen ääniä eikä näy metsiä.

H: Minkä takia te meette luontoon?

Jetro: Siellä on mukava olla ja sitten siellä voi rauhottuu hyvin, kun kukaan ei tuu häiritsee.

Lilli: No, siellä on tosi rauhallista, kun täällä on tosi paljon ihmisiä ja niin.

Riku: No luonnossa on ainakin se tärkeätä että siellä on se yks suosittu viihdyke ja se on terveellinen viihdyke. Ja sitten siellä on tärkeätä se, että siellä on paljon vihreetä. Et jos on semmonen kuihtunu niin ei se oo enää sitte hirveen kiva ja sitte siellä on paljon kasveja, joita voi ja marjoja ne on hyv(iä) että sitte niillä voi maustaa asioita.

H: No miten se luonto näkyy niinku teidän elämässä?

Jetro: Se auttaa leikkimään ja muuten. Tai se auttaa sitä, ettei joka paikassa ois rakennusta tai asfalttia, nii ei ois sit yhtään luontoo.

Etelä-Suomi: *“No se kauneus ja se luonto on mulle ihan tosi rauhallinen paikka. Auttaa mua, jos mä oon esimerkiks jotenkin stressaantunu, niin mä vietän muutenkin aika paljon aikaa luonnossa”*. Etelä-Suomen vastauksissa sosiaalista hyvinvointia koetaan yhdessä perheen, isovanhempien ja kavereiden kanssa. Fyysisessä hyvinvoinnissa monella lapsella nousee esille luonnossa leikkiminen ja retkeileminen. Liikkumisesta luonnossa Etelä-Suomessa nousee esille uinti, kiipeily, kävely, pallopelit, trampoliinilla hyppiminen, soutaminen, pyöräily ja koiran kanssa lenkkeily. Henkistä hyvinvointia tukevat luonnossa rauhoittuminen, luonnon estetiikka ja hiljaisuudesta nauttiminen. Luonnon koetaan myös helpottavan stressiä. Seuraavaksi esiteltyjen aineisto-otteiden avulla tuomme esille luonnolle annettua hyvinvoinnin merkitystä Etelä-Suomen näkökulmasta.

H: Minkälaista niillä luontoretkillä tai tommosilla eväsretkillä on?

Liisa: Noo aika kivaa, kun sit on aina oman perheen kans, niin sit se on tosi kivaa.

H: No onks se jotenkin erilaista kun muuten oleminen kun menee (luontoon)?

Liisa: No on se vähän jos mä oon niin yleensä jollain isolla porukalla tai sit vaan perheen kanssa niin sit se perheen kanssa oleminen on aika paljon rauhallisempaa kun sitten jonkun ison ryhmän.

H: Joo mikä niissä on metsissä ja järvissä?

Jalmari: Se kauneus ja se on niinku luonto on mulle ihan tosi rauhallinen paikka. Auttaa mua jos mä oon esimerkiks jotenkin stressaantunu, niin mä vietän muutenkin aika paljon aikaa luonnossa.

H: Millä tavalla se sit auttaa rauhoittuu?

Jalmari: No vaikee sanoo. Sillä on vaan jotenkin semmonen vaikutus ainakin mun kohalla.

Kalevi: Mulla on sama juttu, että se jotenkin rauhoittaa silleen.

6.3.4 Eettisyys

Pohjois-Suomi: *“Tärkeintä luonnossa on se, että luonto pysyy kunnossa. Luonto pitää olla aina elossa. Jos ei ole luonto elossa, ei ole elämää.”* Pohjois-Suomen lasten puheessa kuuluu se, että he pitävät luontoa tärkeänä. Tärkeiksi seikoiksi koetaan eläinten hyvinvointi, luonnonvaraisuus, puiden hapen tuottaminen sekä luonnonsuojelu. Etenkin roskaaminen nostetaan esille ja roskattonuus liitetään luonnon hyvinvointiin ja elämän säilyttämiseen.

Moni lapsista on huolissaan eläimistä. Niistä halutaan pitää huolta ja esimerkiksi eläinten ruokkiminen koetaan mieleiseksi. Osan mielestä eläimiä ei pitäisi metsästä tai tappaa, etenkin jos ei ole pakko, mutta kituvan eläimen lo-

pettaminen ymmärretään tärkeäksi ja tarpeelliseksi asiaksi. Osa kertoo napanneensa eläimiä, kuten kaloja ja sammakoita, luonnosta omaksi iloksi ja tutkittavaksi. Tällöinkin halutaan kuitenkin pitää niistä huolta; ruokkia ja myös mahdollisesti päästää napatut eläimet myöhemmin takaisin vapauteen.

Lapset ymmärtävät luonnon merkityksen ihmisen hyvinvoinnin ja elämän mahdollistamisen näkökulmasta. Luonnosta saadaan ruokaa ja kasvit tuottavat happea. Eläinten arvo saatetaan nähdä myös sen kautta, että niistä saadaan ruokaa. Tärkeäksi luonnossa koetaan myös hauskanpito. Lapset arvostavat luonnon mukaisuutta ja he saattavat esimerkiksi pitää eniten luonnonvaraisista metsistä, joista ei ole kaadettu metsää tai käsitelty muutenkaan. Seuraavilla aineistokatkelmilla haluamme valottaa luonnolle annettua eettistä merkitystä Pohjois-Suomen näkökulmasta.

H: Mikä luonnossa on tärkeää teidän mielestä?

Mika: No minulle on tärkeitä ne eläimet. Eläimiä ei saa ikinä jättää ilman ruokaa.

Miro: Eläinten vointi.

Mika: Samaa miehen tarkotin myös. Sitä, et jos eläin ei saa ruokaa ja se ei ole löytänyt omaa laumaansa, niin sitten ihminen voi auttaa sitä. Ihminen voi antaa sille ruokaa.

Miro: Tärkeää on, et on hauskaa luonnossa.

Mika: Tärkeintä luonnossa on se, että luonto pysyy kunnossa. Luonto pitää olla aina elossa. Jos ei ole luonto elossa, ei ole elämää. En ole ikinä roskittanut luontoa. Aina kun jotain roskaa luontoon multa tippuu, niin mie nostan sen. Luonnossa on tärkeitä vesi, elämä, hienot paikat. Se on tärkeitä, ettei roskita mettää. Se satuttaa, roskittaminen metsässä satuttaa mettää ja niitä. Se on ihmeellistä tääl, et niin moni yläastelainen tai lukiolainen, jotka ovat murrosikäisiä, niin ne roskittavat erittäin paljon metsää, semmosta metsää, jota ei ole lähellä koulua. Esimerkiksi sitä metsää, jossa ope on, (niin) siellä on paljon roskia.

H: Millaiselta se tuntuu, kun roskataan?

Mika: Tyhmältä ja satuttavalta. Kun meidän metsässä on roskattu erittäin paljon, niin se satuttaa mua erittäin paljon. Niinku joka viikonloppu kesällä mie joudun menemään siivoamaan sen koko mettän niistä roskista.

H: No, entäs sit, onks luonnossa jotakin, mikä on tärkeitä teidän mielestä?

Selma: No, ettei saa roskittaa sinne. Ja sit se on tärkeää, että jos siellä on roskia, niin ne myös ottaa jos niitä näkee. Ne ei jotenkin tee hyvää luonnolle. Ja sitten siinä menee se luonto, kun (jos) niitä roskia ei koskaan kerättäis, niin luontohan ei olis luonto, se olis ros-kapönttö.

Leena: No minun mielestä se on tärkeitä, että luonnon pitää olla puhdas paikka, koska jos sinne tulee roskia, niin jotkut eläimet voivat tukehtua roskiin, kun ne vaikka syöpi niitä. Minusta se on tärkeintä että ei saa olla roskia. Meillä kotona me ei kyllä ikinä heitellä edes roskia minnekään, me vaan pistetään ne roskikseen.

H: Sie oot paljon puhunu tuosta, että luonnon pitäis olla puhdasta, niin minkä takia se on niin tärkeitä?

Leena: No kun ne pikkusethan voi löytää kaikkia roskia, ja ne luulee niitä ruuaks, ja ne voi haukata ne ja sitten.

H: Mitkä pikkuset?

Leena: No pikkuisia eläimiä ja kaikkia siilit ja ne.

Katri: Mie olen nähny poron, kun me oltiin metsäretkellä. Me oltiin tien reunassa, niin me oikeen nähtiin, kun yks ajo sen poron jalan päältä ja se lähti se jalka irti. Iskä autto sen lepoon sen takia, kun eihän se voi jäädä siihen kitumaan.

Leena: Yhtenä päivänä, kun myö oltiin sisällä, niin me nähtiin poro. Joku oli metsästä-mässä sitä raukkaa. Se juoksi sieltä rannalta tulemaan ja lähti sinne tielle päin. Minusta

vähän tuntu siltä, että jos niitä eläimiä ei metsästettäis niin hirveästi, kuten poroja, niin sillonhan olis vielä hirveästi näitä eläimiä tässä maailmassa.

H: Niin oisko se sitten hyvä asia?

Leena: Niin. Sillä tavalla, että jos jonain päivänä joku metsästää ne kaikki eläimet, niin sitten ei ole enää mitään ruokaa enää maailmassa. Pittäähän eläimiäkin säästää.

H: Onko luonnossa sit jotakin, mikä on tärkeitä?

Severi: Puut. Puut antaa ilmaa. Ilman puita ei ole ilmaa.

Keski-Suomi: "Jos haluu, ettei saastuta yhtään, ei saa syödä eikä juoda yhtään mitään, ja pitää vaan kuolla luontoon." Keski-Suomessa lasten haastateluisissa kuuluu luonnon tärkeys ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Keskustelussa nousee esille luonnon ja rakennetun maiseman eroavaisuudet; rakennetun maiseman ja luonnonvaraisen maiseman suhde ymmärretään niin, että rakennetun maiseman saatetaan kokea hävittävän luonnon tieltään.

Luonnon merkitys saatetaan nähdä ihmisen näkökulmasta, jolloin ymmärretään ihmisen tarvitsevan luontoa elääkseen. Luonto voidaan kokea kokonaisuudessaan tärkeäksi ja luonnon voidaan kokea auttavan itseä esimerkiksi leikeissä. Luonnonvaraisuus ja roskattomuus nähdään tärkeänä, ja jotkut lapsista käsittävät myös ihmisten merkityksen luonnon saastumisessa. Lapsilla on myös ymmärrystä siitä, että materialistisella hyvinvoinnilla on myös kääntöpuoli ja esineiden valmistaminen käyttää luonnonvaroja ja saastuttaa. Sisätilat ja ihmisen valmistamat esineet saatetaan kuitenkin kokea tarpeellisiksi, vaikka tiedostetaankin niiden vaikutukset luontoon. Luonnonsuojelua pidetään tärkeänä ja etenkin roskaaminen nostetaan esille huonona asiana. Lapsilla on tietämystä muun muassa mikromuoveista ja myös luonnonkatastrofit nousevat keskustelussa esille. Lopulta keskustelu etenee jopa apokalyptiseen teemaan ja siihen, miten jokaisen ihmisen olemassaolo saastuttaa maailmaa. Seuraavan haastatteludialogin avulla haluamme tuoda esille Keski-Suomessa esille noussutta luonnon eettisyyden merkitystä.

H: Eroaako se luonnossa leikkiminen jotenkin muualla leikkimisestä?

Jetro: Eroaa. Esimerkiks, jos kattoo koulun pihaa, niin siellä ei oo niin paljoo metsää, ja sitten siellä ei oo rakennettuu maisemaa. Kun rakennetussa maisemassa on aina niinku asfalttiä ja muita taloja, niin sitten se luonto lähtee siitä pois.

H: No miten se luonto näkyy niinku teijän elämässä?

Jetro: Se auttaa leikkimään ja muuten. Tai se auttaa sitä, ettei joka paikassa ois rakennusta tai asfalttiä, nii ei ois sit yhtään luontoo.

Margaret: Oikeestaan kaikki on luonnossa aika tärkeitä. Esim puut on tärkeitä, kosk ne kasvattaa sienä ja sienet auttaa puita. Ja puut on myös sen takia tärkeitä, että ne vaihtaa hiilidioksidia happeen ja myös eläimet on tärkeitä, koska ne tekee meille tietynlaisia ruokia ja muutenki luonto on tosi tärke meille, ja siel on paljon raittiimpaa happea kun siällä. Luonto on tärkeitä, koska luonto tekee kaiken.

Riku: Ei tee.

Margaret: No tosi useen asian, esim luonto tekee mejän ruuan suurimmaks osaks.

Riku: Ei luonto tee meille mitään.

Margaret: Ne tekee niinku raaka-aineet, mist me voidaan muunnella meille hyvää ruokaa.

Riku: Niin, periaatteessa raaka-aineita on myös siellä kaikki alkuaineet ja pii.

Margaret: No tänkin (pöydän) raaka-aineet on luonnosta

H: No mitä muuta se luonto tekee?

Riku: No ainakin se viihdyttää ihmisiä.

Margaret: Se rakentaa myös paljon. Se pitää sen yllä.

Riku: Ja sitten se antaa vihreyttä, ettei oo ihan betonia ja semmosta harmaata.

Margaret: Ja se antaa myös värejä.

Riku: Ja se antaa mukavaa.

Margaret: Mä tykkään myös lisää siitä, että on niinku lamppuja ja on niinku se pöytä ja tuoli ja on se paistinpannu. Et sähkö on niinku ihan jees, mut jos se saastuttaa suurimmaks osaks luontoa, niin mä en niin paljon tykkää esim muovipullot.

Riku: Mikromuovi on pahasta.

Margaret: Sen takia mä tykkään enemmän käyttää laseja.

Riku: Mut jos laseja heittää luontoon tai veteen, niin kaloja ja eläimiä voi sattua.

Margaret: Niin, et sekin pitäis pistää kuitenkin kaatopaikalle.

Riku: Kaatopaikalle. Ei suomessa oo enää ehkä ku pari, eikä sinne enää viedä. Ne on aika pois käytöstä, että kaikki (pystytään) periaatteessa kierrättämään suomessa.

Margaret: Mä tykkään niinku esim ilotulituksista, koska ne on niin kauniita.

Riku: Ne saastuttaa tosi paljon. Sillon, kun se räjähtää, niin saastuttaa tosi paljon. Ilotulituksia ei saa käyttää paljon.

Margaret: Mut se kaikki saastuminen tulee meistä.

Riku: Periaatteessa mekin saastutetaan, kun me hengitetään.

Margaret: Niin. Jos halua, ettei saastuta yhtään, (niin) ei saa syödä eikä juoda yhtään mitään, ja pitää vaan kuolla luontoon. [Nauraa.]

Riku: [Nauraa.] Jos kaikki ihmiset vaan kuolis huomenna, niin sit.

Etelä-Suomi: "Mulla olis yks toive, että me ei tehtäis niin, että roskataan luontoa ja tapetaan turhaan eläimiä ja silleen, ja pistetään myrkkyyä ja lasinsiruja joka paikkaan." Etelä-Suomen lasten luontopuheessa kuuluu luonnon hyvinvoinnin tärkeys. Luonnon saastuminen, roskaaminen ja tuhoutuminen esimerkiksi kaivoksen tieltä aiheuttavat huolta ja surua. Luonnon hyvinvoinnissa korostuu eläinten kohtelu ja suojele, ja lasten mielestä myöskään puita ei tulisi vahingoittaa. Puiden merkitys nähdään myös hapen tuottamisen kautta. Eläinten hyvinvointia pidetään tärkeänä ja lapset puhuvat roskaamisen haitallisuudesta juuri eläinten näkökulmasta. Lasten mielestä on tärkeää etenkin se, ettei itse roskaa, mutta myös se, että kerää toisten jättämät roskat pois.

Luonnon merkitys voidaan nähdä myös ihmisen kautta. Tällöin voidaan ymmärtää ihmisen saavan luonnosta ruokaa. Luonnon käsitetään myös tuovan viihtyisyyttä ja esteettisyyttä. Lähiympäristön luonnon tuhoutuminen aiheuttaa

harmitusta, kuten esimerkiksi lähimetsän hävittäminen kaivoksen tieltä. Seuraavaksi esittelemme Etelä-Suomen aineistosta esille nousutta luonnon eettistä merkitystä aineistokatkelmien avulla.

H: Onko luonto tärkeää? Miksi?

Siiri: No mun mielestä siksi (että), jos meillä ei olisi luontoa, ei välttämättä olisi marjoja tai sienia eikä niitä ihania eläimiä. Jos meillä ei olisi luontoa, niin (ei olisi) itse asiassa mitään muuta kuin pelkkiä öljystä tehtyjä ja kaasu semmosia juttuja. Meillä (ei) olisi mitään semmosta värikästä. Kun luonnon antimista saa paljon voimaa, ettei me syödä pelkkää herk(kuja ja) epäterveellistä, koska luonnosta saa kasviksia ja niitä saa varsinkin, jos haluu tehdä marjapiirakkaa. Sit, jos ei olisi luontoa, ei olisi hyviä sienipaikkoja, kun mä esimerkiksi tykkään sienikastikkeesta, sienikeitosta ja tykkään kans sienimunakkaasta ja sienimakaronista. Jos niitä ei olisi, mulle tulis paha mieli, koska luonto on tosi tärkeä mulle, kun ei meidän pihakaan olisi niin kaunis, (jos) siellä ei olisi ruohoo eikä ruusupensaita eikä kukkia, niin se olisi vähä ikävää.

Siiri: Mulla olisi yks toive mitä me tehtäis, että me ei tehdä niin, (että) roskataan luontoa ja tapetaan turhaan eläimiä ja silleen, ja pistetään myrkkyä ja lasinsiruja joka paikkaan. Mä toivoisin, ettei me tehtäis niin, vaan luonto säilyis semmosena hyvännäköisenä, et se näyttäis hyvältä. Ja se olisi kiva. Jos mä näkisin jonkun, joka tekee niin, sanoisin sille, ettei noin saa tehdä. Luonto on tärkeä meille ihmisille, koska ei ole kiva asua sellaisissa paikoissa, missä ei ole luontoa, koska on sellaisia paikkoja tuolla.

Nelli: Luonto (on) tärkeetä eläimille, kun se on niiden koti. Ei kukaan halua, et sitä roskataan. (Luonto on) vähä niinku koti sillä tavalla eläimille ja sitä ei saisi vahingoittaa. Onhan meilläkin oma koti, niin sekin on tosi tärkeä.

Saku: Eläimet saa rauhaa, ettei ole sellaisia metsästäjiä, jotka joka päivä tulee ampumaan kaikkia.

Nelli: Niin ja tarvitaan puita, kun niistä saa vessapaperia ja paperia, ja se on oravilla koti ja linnuilla koteja ja tälleen, ja me leikitään kirkkistä. Marjat on tärkeitä, me tehdään aina mustikkapiirakkaa.

Siiri: Mä oon nähny, että kun siellä oli semmosia muovijuttuja, niin sitten siellä oli semmosia pikkureikiä, mihin voi tarttua linnun jalat ja sitten ne jää siihen kiinni. Ja sit me oltiin mökillä yhden kerran, (niin) mä näin semmosen verkon millä pyydystetään kalaa, niin siellä oli kaks linnunpoikasta ja toisella oli jalassa semmonen metallinen juttu ja se roska sen jalassa. Se oli linnunpoikanen. Ne oli joutunut sinne häkkiin ja ne oli kuollu. Pikkulintuja.

Kalevi: Mullakin on mökki, mut sitte sitte sinne taakse tuli suunnilleen oisko viidenkymmenen metrin päähän joku kalkkikaivos.

H: Ai tuli? No muuttuks se sitten?

Kalevi: No ei se nyt enää niin kiva oo. Siin oli sellanen kiva metsä takana, mut sitte sinne tuli se kalkkikaivos siihen. Siin on siis vielä jotain viisky metrii sitä metsää, mutta.

H: Joo. No harmittiko se?

Kalevi: No vähän.

6.3.5 Luonnontieteellisyys

Luonnontieteellisyyttä lähestytään lasten omakohtaisen tutkimisen ja koulutiedon näkökulmasta. Lasten kertomuksissa esiintyy kokeellista luonnon tutkimista ja tarkkailua. Lasten vastauksissa on kuultavissa myös käsitteellinen osaaminen.

Pohjois-Suomi. Pohjois-Suomessa luonnontieteellisyyden teemassa nousee esille luonnon tarkkailu, tutkiminen sekä lajien tunnistaminen. Lapset tutkivat luontoa tarkkailemalla, valokuvaamalla, sekä tunnistamalla. Luonnon tutkimista

on myös pienten eläinten kiinniottaminen ja niiden tutkiminen. Lapsilla on ymmärrystä luonnon roskaamisen vaikutuksista luonnolle sekä käsitteellisellä tasolla yhteyttämisestä. Alla esittelemme Pohjois-Suomen haastatteludialogia luonnolle annetusta luonnontieteellisestä merkityksestä.

Matti: Me kuvattiin ja tehtiin vähä kaikkea ja katottiin eläimiä ja kuvattiin niitä. Nähtiin kettu, jänis ja metso.

Leena: Jos on tosi tylsää ettei oo mitään kivaa tekemistä niin mene vaan luontoon kättelemään niitä puita ja eläimiä hirveästi jos näkyy edes. Joskus mie näen jopa niitä kettuja, ja joskus ison lauman niitä poroja tai yhen hirven seisovan pellolla joskus näen kun kattelen pellolle.

Katri: Mie olen kerran semmosia pikkusammakoita niin viisvuotiaana. Mie niinku otin niitä muovikupilla vedestä ja sitten mie laitoin ne semmoseen jättsankkoon. Sitten mie niinku vein ne kotiin mökiltä ja sit ne kuoli kun ne ei saanu ruokaa. Mie tiputin sinne karpäsiä ja sääskiä

Keski-Suomi. Keski-Suomessa luonnontieteellisyys näkyy luonnon tutkimisena, tarkkailuna ja eri lajien tunnistamisena. Lapset nostavat esille myös eri ympäristöjen eroavaisuuksia, ja he pohtivat kaupunkiympäristöön ja luontoympäristöön kuuluvia asioita. Lapset kertovat tunnistavansa eläimiä ja sieniä. Heillä on myös ymmärrystä siitä, että tuotteet ja ruoka ovat lähtöisin luonnosta. Lapset kertovat myös yhteyttämisestä ja luonnonkatastrofeista. Seuraavien aineistokatkelmien avulla tuomme esille luonnontieteellisyyden merkitystä Keski-Suomen näkökulmasta.

H: No miks se on tärkeätä, että välillä käy myös luonnossa?
Jetro: Näkee uusia kasveja ja voi nähä uusia perhosia.

Riku: Mä tykkään ainaki paljon sienestämisestä ja mä tunnistan jo tosi hyvin kangasrouskun ja sitten mä tunnistan aika hyvin jo haaparouskun. Sitten mä tunnistan myös korvasienet. Ne on helppo tunnistaa, mut sitten tatit tunnistaa siitä, et niillä on pillistö, kun sitten on myös myrkyllisiä sieniä. Sitten on kangastatti, mun mummo ei pidä niistä, ja sitten on vielä [nauraen] kerran, kun me oltiin isin ja mummon kanssa sienestämisessä, (niin me) löydettiin sieltä paljon haaparouskuja ja yks kangasrousku.

Etelä-Suomi. Etelä-Suomessa luonnontieteellisyydessä nousee esille luonnon tarkkailu, kuvaaminen ja tutkiminen. Lapset kertovat tunnistavansa eläimiä ja eläinten jälkiä, ja he kertovat yhteyttämisestä ja pölyttämisestä. Lisäksi pohditaan luontoon kuuluvia tuotteita. Lapset kertovat myös koulun tarjoamista mahdollisuuksista luonnon tutkimiseen ja tarkkailuun luontokerhon ja erilaisten teemaviikkojen muodossa. Luonnon ilmiöistä saatetaan saada tietoa esimerkiksi internetistä tai kirjasta. Seuraavat aineistokatkelmat tuovat esille Etelä-Suomen luonnolle antamat luonnontieteellisyyden merkitykset.

Siiri: Ja ilman jos ei olis kukkia ei olis mehiläisiä, koska ne ei saa sitä mikä se sitä siitepölyä kerää, koska ne levittää sitä lisää, koska se johtuu kimalaisista ja niistä koska ne levittää sitä siitepölyä niin esimerkiksi kasvaa metsämansikoita ja mustikoita kun ne kukat tulee aina. Et se on yks meidän tietokirjassa luki, että kimalaisilla on yks semmonen osa mikä antaa meille luonnon antimia ja semmosta ruokaa, koska jos niitä ei olisi ei olisi marjoja, eikä sieniä.

Liisa: Viime viikolla siis oli semmonen teemaviikko. Mä olin luontoryhmässä niin sitten me käytiin kaikilla retkillä. Me otettiin vähän niinku jotain näytteitä, esimerkiks vesi ja sit jotain pieniä kasvinäytteitä. Me tutkittiin niitä ja sit me esiteltiin perjantaina messuilla.

6.3.6 Taloudellisuus

Luonnon taloudellinen merkitys kuuluu lasten kertomuksissa ennen kaikkea omavaraisuutena, mutta kertomuksissa tulee esille myös luonnon taloudellisuutta.

Pohjois-Suomi. Pohjois-Suomessa lasten vastauksissa nousee esiin taloudellista merkitystä porotalouden ja omavaraisuuden muodossa. Lapset nostavat esille porotaloudesta sarvien arvon ja lihateollisuuden. Omavaraisuudessa nousee esille lasten kertomuksissa metsästys, marjastus, sienestys, kalastus, korujen valmistus ja puutyöt. Marjoja saatetaan myös myydä. Lapset kertovat käyvänsä kalastamassa monilla eri tavoilla, kuten virvelillä, haavilla, pilkillä ja ongella. Seuraavalla aineistokatkelmalla haluamme valottaa Pohjois-Suomessa luonnolle annettua taloudellisuuden merkitystä.

Antti: Mie tykkään marjoista. Niistä saa ihan sikana rahaa hillosta. Jos mie kerään vaikka kilon hilloa, niin mie myyn sen kolmellakymppillä.

Keski-Suomi. Keski-Suomessa luonnon taloudellinen merkitys nousee esille ennen kaikkea omavaraisuutena, kuten marjastuksena ja sienestyksenä. Lapset keskusteleivat myös siitä, mitä luonto tuottaa, ja tässä yhteydessä lapset pohtivat luonnon raaka-aineita. Luonto tuottaa lasten keskustelussa kaiken. Alla olevan haastatteludialogin kautta haluamme tuoda esille luonnolle annetun taloudellisuuden merkitystä Keski-Suomen näkökulmasta

Riku: Siellä on paljon kasveja ja marjoja. Ne on hyvä, että sitte niillä voi maustaa asioita. Ja luonnossa on myös tärkeitä, että siellä on eläimiä, että ne voi lisääntyä, kun me joudu- taan syömään.

Margaret: Ne tekee niinku raaka-aineet mist me voidaan muunnella meille hyvää ruokaa.
Riku: Niin periaatteessa raaka-aineita on myös siellä kaikki alkuaineet ja onks sitä tosin alhaalla se on sitä voi saada jostain emmä tiä mistä
Margaret: No tänkin [*pöydän*] raaka-aineet on luonnosta

Etelä-Suomi. Etelä-Suomessa lasten vastauksista nousee esiin taloudellisuudesta pellon viljely, puuteollisuus ja omavaraisuuden harjoittaminen. Lapset

nostavat esille puista saadut tuotteet, kuten paperin. Omavaraisuudesta lapset kertovat marjastuksen, kalastuksen ja sienestämisen. Lasten puheessa on esillä myös, kuinka luonnosta saa terveellistä ruokaa. Lapset pohtivat myös metsästyksen tarpeellisuutta. Seuraavat ainistokatkkelmat avaavat Etelä-Suomen taloudellista merkityksen antoa luonnolle.

Veikko: No ollaan viljelty peltoa. Meijän ukki viljelee tota peltoa, koska meillä on yhteinen mökki mun ukin ja meijän kaa.
 H: Ootko siekin ollu siellä viljelemässä?
 Veikko: Oon.

6.3.7 Kulttuurisuus

Luonnolle annetuissa merkityksissä viimeisenä esittelemme lasten kertomuksissa kuuluvan kulttuurisuuden. Kulttuurisuus nähdään kansallisena ja paikallisena.

Pohjois-Suomi. Pohjois-Suomessa luonnon kulttuurinen merkitys tulee esille porotaloutena, koulukulttuurina, jokamiehenoikeuksina ja moottoriajoneuvokulttuurina. Porokulttuuri on Pohjois-Suomelle ominainen paikallinen kulttuurinen piirre, joka kuuluu lasten puheessa vahvasti. Koulukulttuuri tulee esille muun muassa koulun retkistä ja koulun kerhoista kerrottaessa. Jokamiehenoikeuksia harjoitetaan paljon, retkeilyn, kalastuksen ja keräilyn muodossa. Seuraavan haastatteludialogin avulla haluamme valottaa luonnolle annettua kulttuurista merkitystä Pohjois-Suomen näkökulmasta.

Matti: Käytiin poroerotuksissa ja vasotuksissa.
 H: Mitäs noissa tapahtuu?
 Matti: Vasotuksessa leikataan vasoja porovasoja, ja poroerotuksessa tehään niin, mutta sitten ne viiään sellaseen lihaleikkaamolle, et niistä tehään sit kaikkea.
 H: Mitäs sie siellä teet?
 Matti: Miä autan siellä nostamaan ja niille laitetaan sellaisia numeropantoja ja sitten ne on numeroitu ja tulee lisää ja sitten kun ne on ne kaikki ja sitten ne leikataan. Ja poronsarvet on tosi arvokkaita. Niistä voi saada rahaakin.

Mika: Tämä on tärkein asia, ettei sitä vettä ei todellakaan saa roskittaa. Sitte ei saa ihan ilmaiseksi sitä kalaa, koska kalastuslupa. Sitten (kun on kalastuslupa,) saa kaikki kalat, jotka on saanut, saa ilmaseks.

Keski-Suomi. Keski-Suomessa luonnon kulttuurinen merkitys tulee esille jokamiehenoikeuksina, koulukulttuurina sekä kansallispuistoina. Jokamiehenoikeudet näkyvät lasten kertomuksissa marjastuksen, sienestyksen ja retkeilyn harjoittamisena. Lapset kertovat koulun järjestämistä retkistä. Lasten kertomuksissa nousee esille myös Suomen kulttuuriin kuuluvat kansallispuistot. Alla olevien

aineisto-otteiden avulla haluamme tuoda esille luonnon kulttuurista merkitystä Keski-Suomessa.

H: Minkä takia haluaisit sinne Lemmenjoen kansallispuistoon mennä?

Riku: No kun siellä on ihan mukava, ja se on varmaan vähän rauhallinen, ettei siellä oo hirveesti porukkaa, mutta sitten mä haluaisin käydä myös, kun siellähän on niitä kamoja. Kun me oltiin Petkeljärvellä, niin me käytiin sitten siinä Patvinsuolla ja Linnasaarella ja Kolovedellä, et se oli ihan mukavaa. Me ollaan käyty Kolilla. Nautin ihan hirveesti. Mun äiti on käynyt Saaristomerellä.

Etelä-Suomi. Etelä-Suomessa luonnon kulttuurinen merkitys nousee esille jokamiehenoikeuksina, koulukulttuurina ja kansallispuistoina. Lapset kertovat marjastamisesta, sienestämisestä, kalastamisesta ja retkeilystä luonnossa. Lasten kertomuksissa tulee esille koulun tarjoamat luontokerhot sekä koulun yhteiset retket. Esille nousevat myös kansallispuistot, joissa käydään retkeilemässä. Seuraavan aineisto-otteen avulla haluamme esitellä luonnon kulttuurista merkitystä Etelä-Suomen näkökulmasta.

Liisa: Viime viikolla siis oli semmonen teemaviikko. Mä olin luontoryhmässä niin sitten me käytiin kaikilla retkillä.

H: Minkälaisia ne retket oli?

Liisa: Ihan kiva ja sit meillä oli siellä eväät ja sit me otettiin vähän niinku jotain näytteitä.

6.3.8 Luonnolle annettujen merkitysten samankaltaisuudet ja eroavaisuudet

Luonnolle annetaan samoja merkityksiä paikallisuudesta riippumatta, mutta ne voivat kuitenkin painottua eri tavalla alueesta riippuen. Seuraavassa kuvassa (Kuvio 6) esittelemme kootusti luonnolle annetut merkitykset ja paikallisesti nousseet eroavaisuudet.

KUVIO 6. Luonnolle annetut merkitykset

Kaikilla alueilla luonnon estetiikkaa pidetään merkityksellisenä. Kauniit maisemat koetaan olennaiseksi osaksi luontoa, etenkin vesistöjen ja metsien esteettisyyttä tuodaan esille. Myös vuodenaikojen aikaansaama luonnon maisemallinen vaihtelu koetaan esteettisesti. Pohjois-Suomessa luonnon esteettiseen kokemiseen liittyy useasti mielikuvitusta ja erityisen kauniina pidetään luonnonvaraista luontoa. Keski-Suomessa luonnolle annetaan esteettinen merkitys myös rakennetussa ympäristössä, sillä luontoelementtien koetaan muokkaavan kaupunkiympäristöä viihtyisämmäksi.

Luonnon kokemuksellisuuden merkityksessä esille nousevat etenkin luonnon moniaistillinen kokeminen; luonnon tarjoamat hiljaisuuden, raikkauden ja esteettisyyden kokemukset ovat lapsille merkityksellisiä. Myös luonnon tarjoamat puitteet luovuuden kokemiselle nousevat esille lasten puheessa. Pohjois-Suomessa ja Etelä-Suomessa lasten luontopuheessa kuuluu myös luonnon tarjoama mahdollisuus kokea kuoleman luonnollisuutta, esimerkiksi kuolleita eläimiä löytämällä. Luonnossa saadaan myös minäpystyvyykokemuksia, kun päästään kokeilemaan omia rajoja ja taitoja, sekä saamaan epäonnistumisen kokemuksia. Tämä korostuu etenkin Pohjois-Suomen lasten puheessa.

Luonnon hyvinvoinnin merkityksessä sosiaalista hyvinvointia tukee perheen ja kavereiden kanssa yhdessä luonnossa vietetty aika. Fyysistä hyvinvointia kehittää moninainen liikkuminen, leikkiminen ja tekeminen. Henkistä hyvinvointia tukee luonnon tarjoamat rauhoittumisen, luovuuden, virkistymisen ja vapauden kokeminen. Pohjois-Suomessa luonnossa liikunnan harrastaminen ja aktiivinen tekeminen ovat monipuolisempaa kuin muualla Suomessa. Lasten kertomuksissa tulee esille, että luonnon hiljaisuus ja esteettisyys tarjoavat nautintoa ja tuovat iloa. Luonto voidaan kokea myös virkistävänä ja sinne saatetaan lähteä poistamaan tylsyyttä. Luonnossa voidaan irtautua ympäröivän yhteisön asettamista odotuksista ja paineista ja nauttia pelkästä olemisesta ilman suorittamista.

Luontoa pidetään tärkeänä ja lapset antavat luonnolle vahvasti eettisiä merkityksiä. Tärkeäksi koetaan etenkin luonnon roskattomuus ja eläinten hyvinvointi. Jokaisella alueella ymmärretään luonnon merkitys ihmiselle muun muassa ruuantuotannon ja hapen tuottamisen näkökulmasta. Keski-Suomessa käsitetään myös ihmisen rooli luonnon saastuttajana ja se, että kaikki tuotettu materia rasittaa ja saastuttaa luontoa. Pohjois-Suomessa arvostetaan luonnonvaraisuutta.

Luonnontieteellisyys näkyy lasten toiminnassa luonnon tarkkailuna, tutkimisena ja kokeilemisena. Lasten puheessa kuuluu myös koulu lähestymistapa luontoon esimerkiksi teoreettisten käsitteiden ja koulussa käsiteltyjen aiheiden esille tuomisena. Lapsilla on luonnollista uteliaisuutta luonnon tutkimista ja siitä

oppimista kohtaan, ja se nousee esille etenkin luonnon valokuvaamisena, tarkkailuna ja erilaisten eliöiden tunnistamisena. Myös Pohjois-Suomessa lasten harrastama eliöiden kiinniottaminen ja niiden tutkiminen voidaan nähdä luonnon luonnontieteellisenä kokemisena. Etelä-Suomessa lapset pääsevät tutkimaan luontoa, muun muassa ottamaan näytteitä ja tutkimaan niitä, koulun luontokerhossa sekä teemaviikolla järjestetyssä luontoryhmässä.

Lasten puheessa taloudellisuus tulee esille etenkin omavaraisuuden harjoittamisena, kuten marjastuksena ja sienestyksenä. Pohjois-Suomessa lasten kertomuksissa nousee esille porotalous ja metsästys, ja myös kalastus korostuu muita alueita enemmän. Etelä-Suomessa mainitaan pellon viljely. Keski-Suomessa ymmärretään kaikkien tuotteiden olevan lähtöisin luonnosta ja myös Etelä-Suomessa lapset mainitsevat luonnosta saatuja tuotteita.

Lasten luontopuheessa luonnon kulttuurinen merkitys kuuluu sekä kansallisenä että paikallisena. Koko Suomea koskevana voidaan nähdä jokamiehenoikeudet sekä koululaitoksen merkitys luonnon kokemiseen. Myös Etelä-Suomessa mainitaan pellon viljely, sekä Etelä-Suomessa ja Keski-Suomessa esille tuodut kansallispuistot voidaan ajatella olevan suomalaisen luontokulttuuriin kuuluvaa. Paikallista kulttuuria nousee esille Pohjois-Suomessa poronhoitona sekä moottoriajoneuvojen käyttämisenä luonnossa liikkuesssa.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää lasten luontosuhdetta, eli sitä, miten lapsi määrittelee luonnon, millaisia luontokokemuksia hän luonnossa saa ja mitä merkityksiä lapsi luonnolle antaa. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme selvittää, miten lapset määrittelevät luonnon. Toinen tutkimuskysymyksemme selvittää lasten luontokokemuksia: sitä, missä lapset saavat luontokokemuksia, mitä lapset luonnossa tekevät ja mitä tunteita he luonnossa kokevat. Kolmas tutkimuskysymyksemme selvittää lasten luonnolle antamia merkityksiä. Luonnolle annettuja merkityksiä ovat esteettisyys, kokemuksellisuus, hyvinvointi, eettisyys, luonnontieteellisyys, emotionaalisuus, taloudellisuus/omavaraisuus ja kulttuurisuus (Simula 2004; Kronqvist ym. 2011; Ropo 2008 mukaan). Lähestymme lapsen luontosuhdetta hänen omasta kokemusmaailmastaan niin, että lapsi saa itse kertoa tärkeäksi kokemiaan seikkoja. Tutkimuksessamme haluamme tarkastella myös luontosuhteen paikallisuutta. Tässä tutkimuksessa paikallisuus tarkoittaa sitä, onko luontosuhteessa eroavaisuuksia Pohjois-Suomen, Keski-Suomen ja Etelä-Suomen alueiden välillä.

Tutkimukseen osallistuvat lapset ovat kakkosluokkalaisia, ja haastattelut toteutimme yksilö- tai parihaastatteluina niin, että haastattelutilanteessa oli aina yksi tutkija tai yksi tai kaksi oppilasta. Tutkimuksessa saatujen tulosten mukaan lasten luontosuhde ei ole tarkkaan rajattua vaan se on laaja ja monipuolinen. Nygrenin (2000) mukaan ihmisen luontosuhde on monitahoinen, laajoja merkityksiä sisältävä sekä dynaamisesti muokkaantuva ja aikaan sitoutunut. Lasten luontopuheessa kuuluu heidän luontosuhteensa ja nyky-yhteiskunnan välinen suhde ja keskusteluissa nousee esille ajankohtaisia aiheita, kuten luonnonkatastrofeja, ilmastonmuutosta, luonnonsuojelua ja teknologiaa.

Tarkastelemme seuraavissa luvuissa tutkimuksemme tuloksia analyysissa käytettyjen kategorioiden mukaisesti. Ensin esitämme tutkimuksessa esille tulleita luonnon määrittelyä koskevaa pohdintaa. Tämän jälkeen tarkastelemme

lasten luontokokemuksia huomoiden lasten luontokokemuspaikat, luonnossa tekemisen sekä luontoon liittyvät tunnekokemukset. Lopuksi tuomme esille pohdintaa tutkimuksessa esille nousseita luonnolle annettuja merkityksiä koskien.

7.1.1 Luonnon määrittely

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, miten lapset määrittelevät luonnon. Lasten määritelmä luonnosta mukailee Simulan (2004) luontomääritelmää, minkä mukaan luontoon kuuluvat luonnollisena pidetyt elolliset ja elottomat asiat. Kaikilla alueilla lapset mainitsevat luontoon kuuluvaksi erilaisia luontoympäristöjä, luonnon elementtejä, vesistöjä sekä eliöitä. Luonto saatetaan määrittellä ennen kaikkea eläinten ympäristöksi. Pohjois-Suomessa luonnon kuvailuun käytetyt luontoympäristöt ja mainitut eliöt ovat muita alueita monipuolisempia. Luontoon kuulumattomiksi lapset mainitsevat roskat, ja Pohjois-Suomessa myös puiden kaatamisen. Sekä Pohjois-Suomessa että Keski-Suomessa lapset saattavat rajata rakennetun ympäristön, kuten asfaltin ja rakennukset, pois luonnon määritelmästä. Rakennetun ympäristön saatetaan kokea tuhoavan tai poistavan luontoa tieltään. Kuitenkin Keski-Suomessa osa lapsista nostaa esille sen, että kaikki ympärillämme oleva on lähtöisin luonnosta ja siten osa luontoa. Heidän ajatuksensa mukailevat Salosen (2010) ja Willamon (2004) näkökulmaa siitä, että luontoa ja ei-luontoa on mahdotonta erottaa toisistaan. Myös Etelä-Suomessa lapset kuvaavat kaupunkiympäristössä olevaa luontoa, kuten kaupan edessä olevaa puuta tai ravintolapaikkaa. Ehkä heidänkään mielestä ei ole erikseen luonto- ja kaupunkiympäristöä, vaan luontoa on joka puolella. Allas (2001) tuo esille, että lapset kokevat kaupunkien sisältämät luontoympäristöt monesti mieluisina paikkoina olla ja leikkiä.

7.1.2 Luontokokemukset

Luontokokemuksia saadaan hyvin moninaisissa paikoissa. Simulan (2004) mukaan luontokokemuksiimme vaikuttavat elinympäristömme, sosiaalisen ympäristömme luontopuhe ja luonnossa saadut kokemuksemme. Casey'n (2007) mu-

kaan rakennetussa ympäristössä on usein enemmän leikkiä ja tekemistä rajoittavia kieltoja ja rajoja, kun taas luonto tarjoaa lukemattomia vaihtoehtoja varioida leikkiä vaihtelevissa ympäristöissä. Pohjois-Suomessa luonto saatetaan määrittellä koskemaan tilaa, jossa ei ole rajoittavia seiniä tai rajoja. Luonnon tarjoama vapaus koetaan siellä erityisen merkityksellisenä, mutta luonnon vapaus nousee esille myös muilla alueilla. Pohjois-Suomessa luontokokemuspaikat ovat moninaisia ja usein ympäröivään luontoon meneminen on arkista. Jokaisella alueella mainitaan sekä luonnon ympäristöjä että ihmisen rakentamia ympäristöjä, kuten laskettelukeskus, eläintarha ja puisto. Lapsista osa mainitsee nauttivansa juuri koskemattomasta metsästä.

Etelä- ja Keski-Suomessa luontokokemuspaikkoina korostuvat ihmisen rakentamat tai muokkaamat luontoympäristöt, kuten puistot, kansallispuistot ja luontopolut. Tällöin luontoon mennään varta vasten esimerkiksi retkeilemään perheen kanssa. Lapsille merkityksellisiä luontokokemuspaikkoja ovat myös heidän määrittelemänsä ympäristöt, kuten itse rakennetut majat. Kaikilla kolmella paikallisella alueella lapset saavat luontokokemuksia etenkin lähiympäristössä; kotipihalla, koulumatkalla sekä kodin tai koulun lähialueella. Myös Allas (2001) puhuu siitä, että yleensä lapset löytävät lempipaikkansa läheltä kotia. Kuitenkin myös mökki koetaan tärkeänä luontokokemuspaikkana. Aineistossa esille tulleet lapsille mieluisat paikat mukailevat Robertsonin (Kaivola & Rikkinen 2003) tutkimusta: mielipaikat sijaitsevat yleensä rannoilla, metsissä tai kesämökillä.

Luonnonossa tehdään paljon samoja asioita maantieteellisestä alueesta riippumatta. Casey (2007) mukaan luonto tarjoaa hyvät puitteet mielikuvituksen käyttöön ja kehittämiseen, sekä rajattomat mahdollisuudet leikkimiseen. Tutkimusaineistossa tulee ilmi se, että lapset menevät usein luontoon leikkimään, sekä yksin että kavereiden kanssa. Lapset kokevat luontoympäristön tarjoavan hyvät ja innostavat puitteet leikkimiselle ja toiminnalle. Pohjois-Suomessa korostuu se, että luonto saatetaan ottaa aktiiviseksi leikkikaveriksi; luonnon kanssa ollaan vuorovaikutuksessa ja luontoon mennään leikkimään luonnon kanssa. Etelä-Suomessa taas mielikuvitusta saatetaan käyttää niin, että rakennettu ympäristö

kuvitellaan luonnonvaraiseksi ympäristöksi esimerkiksi niin, että kuvitellaan leikkitelineiden olevan vuori.

Lasten luontopuheessa kuuluu jokamiehenoikeuksien käyttäminen; lapset käyvät retkeilemässä, ulkoilemassa sekä keräämässä marjoja ja sieniä. Etelä- ja Keski-Suomessa marjoja kerätään myös kotipihan puskista, Etelä-Suomessa mainitaan myös pellon viljely. Pohjois-Suomessa metsästys nousee esille toisin kuin muualla, ja myös kalastus on muita alueita yleisempää. Pohjois-Suomi erottuu joukosta poronhoitokulttuurillaan; lapset pääsevät mukaan poroerotukseen ja vasotukseen, porot nousevat muutenkin esille puheessa. Pohjois-Suomessa korostuvat myös moottoriajoneuvot luontoon menemisen yhteydessä; moottorikelkoilla, vesiskoottereilla ja mönkijöillä ajetaan jo lapsena tai vähintään ollaan kyydissä.

Retkeily ja koiran ulkoilutus nousevat esiin jokaisella alueella, kuten myös luonnon tarkkailu. Pohjois-Suomessa luontoa tutkitaan enemmän kuin muualla. Pohjois-Suomessa esille nousee myös talviurheilulajeja, mutta tämä saattaa joutua ainakin osittain haastattelujen ajankohdasta. Pohjois-Suomen aineisto kerättiin talvella, kun taas Keski-Suomen kertomushaastattelut toteutettiin ja Etelä-Suomen keväällä. Pohjois-Suomessa liikuttiin monipuolisemmin kuin muualla. Etelä-Suomessa moni fyysisistä aktiiviteeteista tapahtui rakennetussa ympäristössä, kuten puistoissa tai leikkipuistoissa. Luontokuvien ottaminen nousee esille etenkin Etelä- ja Pohjois-Suomessa, mihin saattoi osaltaan vaikuttaa luontokuvien osallisuus haastatteluasetelmassa. Etelä-Suomessa puhutaan älypuhelimien käyttämisestä luonnossa ja luonnossa saatetaan oleskella älypuhelimella pelaten.

Haastatteluissa nousee esille lasten ympäristöherkkyys luontoa kohtaan. Jerosen ja Kaikkosen (2001) mukaan ympäristöherkkyys havaitaan ilon, surun ja huolen tunteina luontoa kohtaan. Luonto herättää lapsissa moninaisia tunteita. Jokainen tutkimukseen osallistunut lapsi mainitsee luonnon aikaansaavan positiivisia tunteita. Etenkin tekeminen luonnossa, eläimet, luonnon esteettisyys sekä luonnossa rauhoittuminen nousevat esille positiivisten tunteiden herättäjänä. Luonnon rauhoittava ulottuvuus koetaan tärkeäksi. Etenkin Pohjois-Suomessa luontoon saatetaan mennä myös olemaan itsekseen. Luonnossa koetaan vapautta

ja lapset kertovat pääsevänsä siellä irti stressistä, töistä tai vastuista. Simulan (2004) mukaan luonto tarjoaakin oivalliset puitteet irrottautua ympäröivän kulttuurin ja yhteisön odotuksista ja rajoista, sekä pysähtyä olemaan hetkessä ja itsensä kanssa. Luontokokemukseen liittyy hyväksytyksi tulemisen ja riittävyyden aspekti (Salonen 2010), ja moni lapsista puhuukin siitä, miten luontoon voi mennä vain olemaan ilman suorittamista tai sen kummempia päämääriä.

Lasten luontoherkkyys näkyy usein siinä, että luonnon saastuminen, roskaminen ja lajien tappaminen saavat aikaan surua ja huolta (Jeronen & Kaikkonen 2001). Nämä seikat korostuvat myös tutkimusaineistossamme. Luonnon hyvinvointi koetaan tärkeäksi jokaisella alueella, roskattomuus nousee esille kaikkialla. Lisäksi Etelä- ja Keski-Suomessa puhutaan esimerkiksi pölyttäjien tärkeydestä, kun taas Pohjois-Suomessa ollaan huolissaan metsien kaatamisesta. Luonnon ja eläinten hyvinvointi saatetaan usein linkittää toisiinsa, ja eläinten hyvinvoinnin tärkeys tulee esille etenkin Etelä- ja Pohjois-Suomessa. Luonnon saastuminen ja sen hyvinvoinnin vaarantuminen saavat lapsissa aikaan surua ja huolta. Surua aiheuttaa luonnon tuhoutumisen lisäksi myös esimerkiksi metsästys, mikä toisaalta Pohjois-Suomessa tuo myös iloa ja onnistumisen kokemuksia. Etelä-Suomessa saatetaan kokea surua lähiympäristön tuhoutumisesta teollisuuden tieltä. Monesti luonnon tuhoutuminen nähdäänkin juuri lähiympäristön kautta.

Luontoon liitetään erinäisiä pelkoja ja pelon kohteet vaihtelevat alueittain. Pohjois-Suomessa yleisin pelko kohdistuu petoeläimiin, kuten karhuihin ja susiin, mutta myös tapaturmia, kuten puun kaatumista, sillan romahtamista tai laskettelutapaturmia pelätään. Myös mielikuvitus saattaa aikaansaada pelkoja. Etelä-Suomessa pelätään oman ja muiden turvallisuuden puolesta; lapset saattavat pelätä kaatumista, putoamista korkeilta paikoilta sekä myrkyllisiä kasveja ja niihin kuolemista. Pistävät hyönteiset, kuten ampiaiset, herättävät pelkoa joka puolella Suomea. Peloista voidaan päätellä, että lasten kokemat pelot liittyvät yleensä heidän lähiympäristöönsä. Etelä-Suomessa ei juuri ole suurpetoja, joten siellä ei mainita petoeläinten pelkoa, toisin kuin Pohjois-Suomessa, missä petoja on huomattavasti enemmän. Etelä-Suomessa joku mainitsee myös kidnapatuksi

tulemisen pelon, mikä selittyy lapsen lähiympäristökokemuksella. Lasten pelot saattavat koskea myös lähiympäristöä laajempaa ympäristöä, heillä on jopa globaaleja huolenaiheita. Keski-Suomessa lapset nostavat esille mikromuovit ja luonnonkatastrofien pelon, ja Pohjois-Suomessa pelätään ruuan loppumista maailmasta.

7.1.3 Luonnolle annetut merkitykset

Luonnolle annetaan moninaisia merkityksiä, mikä mukailee Simulan (2004) näkemystä luontosuhteesta. Hänen mukaansa luontosuhde ei ole yksiselitteinen, vaan siinä on monia ulottuvuuksia, ja luonnolle annetaan erilaisia merkityksiä yksilöstä riippuen. Aineistossa etenkin luonnon esteettinen merkitys painottuu. Kronqvist ja Kumpulaisen (2011) sekä Ropon (2008) mukaan esteettisiin kokemuksiin liittyy kauneuden, mielenkiintoisuuden ja mielekkyyden kokemista. Lapset nostavat esille luonnon esteettisen merkityksen; luonnon ja eläinten kauneus, luonnon värit ja eri vuodenaikojen estetiikka tulevat aineistossa esille. Luontoon saatetaan mennä kauniiden maisemien ja luonnon tarjoamien esteettisten yksityiskohtien vuoksi. Pohjois-Suomessa korostetaan etenkin luonnossa näkyvien esteettisesti ”poikkeavien” asioiden, kuten käppyräisen männyn tai viinon puun, kauneutta. Luonnon esteettisyys ruokkii luovuutta ja mielikuvitusta, ja luontoon liitetään mielekkyyden kokemista. Lapsella on luonnon esteettisessä kokemisessa aktiivinen rooli, sillä hän käyttää mielikuvitustaan ja rakentaa näkemäänsä ja kokemaansa yksilöllisiä yhteyksiä muihin asioihin ja muistoihin (Haapala 2000). Luonnon tarkkailu ja löytöjen tekeminen ovat etenkin Pohjois-Suomen lapsista mielenkiintoista ja metsään saatetaan lähteä ikään kuin tutkimusretkelle.

Parosen (2001) mukaan luonto tukee hyvinvoinnin kolmea osa-aluetta, henkistä, sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia. Nämä kolme hyvinvoinnin osa-aluetta tulevat esille tutkimuksemme jokaisella maantieteellisellä alueella. Henkistä hyvinvointia tukevat muun muassa luonnossa rauhoittuminen, vapauden kokeminen, virkistäytyminen sekä luovuuden käyttäminen. Myös Robertsonin (Kaivola & Rikkinen 2003 mukaan) tutkimustuloksissa näkyy se, että luonnon tarjoama

rauha ja hiljaisuus ovat lapsille tärkeää. Lasten puheessa tulee esille se, että luonto tukee mielikuvituksen käyttämistä, luonto tarjoaa moninaisia mahdollisuuksia luovuuden käyttämiselle ja itsensä toteuttamiselle. Salosen (2010) mukaan luontokokemuksella on neljä tekijää: turvallisuus, hyväksytyksi tuleminen, kokemuksellisuus sekä jatkuvuuden kokemus. Turvallisuuden tunne on luontokokemuksen muiden tekijöiden edellytys. Hyväksytyksi tulemisen kokemuksella tarkoitetaan kokemusta siitä, että luonnossa ei tarvitse suorittaa tai hakea hyväksyntää, vaan tullaan hyväksytyksi sellaisena kuin on (Salonen, 2010). Tämä luontokokemuksen aspekti tulee esille myös lasten puheessa. Monesti luontoon mennään olemaan ilman ympäristön paineita ja stressiä, ja pystytään nauttimaan pelkästä olemisesta.

Luonnon kokemuksellisuuteen liittyy vahvasti se, että luonto koetaan moniaistillisesti haistamalla, näkemällä, tuntemalla, ja jopa maistamalla (Haapala 2000). Nykypäivän suomalaisten luontosuhteessa korostuu kokemuksellisuus ja luonnossa virkistäytyminen (Simula 2004). Lasten puheessa nousee esille luonnon tarjoamia kokemuksia, joita saadaan niin yksin kuin yhdessä. Luonnossa ilmaistaan itseä, harjoitellaan omia taitoja ja opitaan kokeilemalla. Tästä hyvänä esimerkkinä on majojen rakentaminen, mikä tulee esille maantieteellisesti kaikilla alueilla. Pohjois-Suomessa korostuvat luonnossa seikkaileminen, eksyminen, luonnon tutkiminen ja uusien paikkojen löytäminen. Sekä Etelä- että Pohjois-Suomessa luontoon saatetaan lähteä etsimään virikkeitä, välttämään tylsyyttä tai keksimään uutta. Lapset saattavat myös kertoa läheistensä luontokokemuksia, ikään kuin he olisivat olleet itsekin kokemuksessa mukana. Salosen (2010) esittelemien luontokokemuksen neljän tekijän viimeistä tekijää, eli kokemusta ykseydestä, ei juurikaan nouse esille aineistosta. Lapset kuitenkin kokevat yhteen kuuluvuutta luonnon kanssa ja saattavat samaistua vahvasti näkemäänsä luontoon.

Luonto tarjoaa monipuolista tekemistä, mikä tukee fyysistä hyvinvointia esimerkiksi kehittämällä tasapainoa, voimaa, ketteryyttä tai hapenottokykyä. Luonnossa leikkiminen, liikkuminen ja ulkoilu nousevat esille maantieteellisesti kaikilla alueilla. Tutkimuksessa tulee esille se, että lapset saattavat ymmärtää

luonnossa liikkumisen yhteyden fyysiseen hyvinvointiinsa. Pohjois-Suomessa mainitaan huomattavasti muita alueita useampia liikuntalajeja ja liikuntaharrastuksia luonnossa. Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että etenkin poikien luonnossa olemisessa korostuu tekeminen ja aktiivinen toiminta, mikä mukailee Robertsonin (Kaivola & Rikkinen 2003 mukaan) tutkimusta.

Sosiaalista hyvinvointia tukee luonnon yhteinen kokeminen; monesti luontoon mennään perheen, kavereiden tai koiran kanssa. Lasten puheessa kuuluu luonnossa vietetyn yhteisen ajan tärkeys, ja siihen liitetään yleensä hetkessä olemisen ja rauhallisuuden kokemuksia. Myös yksin oleminen voidaan kokea merkityksellisenä. Pohjois-Suomessa luontoon mennään muita alueita useammin itseksensä. Nygrenin (2000) ja Simulan (2004) mukaan yksilön sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys hänen luontosuhteeseensa. Usein lasten puheessa korostuu heidän perheittensä luontokäyttäytyminen ja uskallamme väittää, että ympäröivien läheisten omat luontosuhteet heijastuvat vahvasti myös lapseen ja hänen luontosuhteeseensa.

Luonnon eettinen merkitys tulee aineistossa vahvasti esille. Lapset ovat huolissaan eläinten ja luonnon hyvinvoinnista, etenkin roskaaminen korostuu. Pohjois-Suomessa puhutaan luonnonvaraisen luonnon tärkeydestä ja jopa inhimillistetään luontoa. Haapalan (2000) mukaan luonnon monimuotoisuuden suojele ylläpitää myös esteettisesti kaunista luontoa ja tutkimuksessamme Pohjois-Suomessa tuodaan esille luonnonvaraisen luonnon kauneus ja se, ettei metsää saisi kaataa. Keski-Suomessa ymmärretään luonnon ja ihmisen suhteen paradoksi: ihminen tarvitsee luontoa, mutta luonnon saastuminen on lähtöisin ihmisestä. Hailan (2001b) mukaan nyky-yhteiskunnassa ihminen ymmärtää ympäristön ihmisen elämän mahdollistajana, mutta samalla ihmisen oma toiminta tuhoaa ympäristöä. Kaikilla maantieteellisillä alueilla luonnolle annetaan myös viihdykearvoa. Salosen (2010) mukaan luontoympäristölle annetaan nykypäivänä yhä enemmän virkistysarvoa ja luonto saatetaan nähdä viihdykkeenä ei ihmiselämän välttämättömyytenä.

Kotkavirran (1998) mukaan eettistä suhdetta luontoon voidaan tarkastella kolmella tasolla: yksilöllisesti, yhteisöllisesti sekä luonnon näkökulmasta. Lasten

luontosuhteen eettisyydessä korostuu etenkin yksilöllinen näkökulma; lapset ymmärtävät luonnonsuojelun omien tekojensa kautta. He kokevat oman toiminnan merkityksellisenä luonnon hyvinvoinnin kannalta, esimerkiksi roskaamattomuus ja roskien kerääminen ovat monen mielestä tärkeää. Kuitenkin moni puhuu myös lähiympäristönsä ja -yhteisönsä toiminnan merkityksestä luontoon, eli lapsilla on myös yhteisöllistä näkökulmaa. Lasten puheessa luonnon eettinen merkitys tulee esille myös luonnon näkökulmana, mutta tämä on huomattavasti harvinaisempaa kuin edelliset tasot. Tällöin lapset kuvailevat luonnon hyvinvoinnin merkitystä laajemmassa mittakaavassa ja näkevät sen holistisen hyvinvoinnin tärkeänä. Keski-Suomessa luonnon eettinen ymmärtäminen on huomattavan syvällistä, sillä lapset ymmärtävät tuotteiden valmistamisen saastuttavan ja kuormittavan luontoa. He puhuvat myös siitä, miten pelkkä ihmisen olemassaolo kuormittaa luontoa. Myös Etelä-Suomessa ymmärretään tuotteiden olevan lähtöisin luonnosta. Niin ikään Pohjois-Suomessa on ymmärrystä luonnon ja ihmisen suhteesta; tiedostetaan, että ihmiset ovat riippuvaisia luonnosta ja saavat esimerkiksi ruuan luonnosta. Lisäksi Pohjois- ja Keski-Suomessa puhutaan puiden tärkeästä roolista hapen tuottamisen kannalta.

Luonnontieteellistä merkitystä luonnolle annetaan luonnon tarkkailun ja luonnontieteellisen tiedon, kuten edellä mainitun hapen tuottamisen, kautta. Lapset saattavat tunnistaa kasveja, sieniä, eläimiä sekä eläinten jälkiä. Pohjois-Suomessa lapset kertovat nappaavansa luonnosta pieniä eläimiä, kuten sammakoita tai kaloja, tutkiakseen ja hoitaakseen niitä. Luonnontieteellisyys kuuluu alueellisesti kaikkialla myös koulussa saadun tiedon muodossa. Etenkin Etelä-Suomessa nousee esille koulun teemaviikot ja luontokerhot, joissa päästään tutkimaan luontoa.

Simulan (2004) mukaan luontosuhde on aiemmilla sukupolvilla ollut taloudellisesti painottunutta, sillä silloin luonto on ollut toimeentulon ja ruoan lähde. Luonnon taloudellisuuden ja omavaraisuuden merkitys nousee esille jokaisella alueella etenkin marjastuksen ja sienestyksen kautta. Vahvimmin se kuuluu kuitenkin Pohjois-Suomessa, sillä ainoastaan siellä metsästys ja porotalous nousevat esille, ja myös muu omavaraisuuden harjoittaminen on muita alueita yleisempää.

Pohjois-Suomessa lapset tuovat esille myös luonnosta saatavien tuotteiden taloudellista arvoa. Etelä-Suomessa metsästys nousee esille taloudellisessa viitekehyksessä, kun metsästys nähdään keinona, jolla köyhät voivat saada ruokaa.

Luonnolle annetaan erilaisia merkityksiä ympäröivästä kulttuurista katsoen. Kulttuurisia piirteitä ovat muun muassa vuodenaikojen vaihtelu, jokamiehenoikeudet sekä koululaitoksen merkitys luonnon kokemiseen. Suomen luontokulttuuriin kuuluva vuodenaikojen vaihtelu koetaan paikallisesti katsoen joka puolella merkityksellisenä. Eri vuodenajat mahdollistavat niin erilaisen tekemisen kuin myös esteettisesti muuttuvan luonnon. Tämä mukailee Robertsonin (Kaivola & Rikkinen 2003) tutkimusta, jossa myös tuli esille, että lapset ja nuoret arvostivat suomalaista vuodenaikojen vaihtelua. Suomessa on hyvin vahvat jokamiehenoikeudet, ja niitä toteutetaan joka puolella Suomea monin eri tavoin. Pohjois-Suomessa nostetaan esille myös poronhoitokulttuuri sekä kalastusmaksujen tärkeys. Moottoriajoneuvojen käyttäminen voidaan nähdä Pohjois-Suomelle ominaisena kulttuurina, ja moottorikelkkojen, mönkijöiden, veneiden sekä vesiskoottereiden käyttäminen luonnossa liikkumisen yhteydessä on Pohjois-Suomen lapsille tavallista. Myös Etelä- ja Keski-Suomessa mainitut kansallispuistot ja niissä vieraileminen voidaan nähdä osana suomalaista luontokulttuuria. Etelä-Suomessa esille noussut pellon viljely voidaan sekin lukea kuuluvan suomalaisen kulttuuriin.

Simulan (2004) mukaan luonnosta haetaan ennen kaikkea rauhaa, hiljaisuutta, esteettisiä elämyksiä sekä fyysisen kunnon ylläpitoa. Meidän tutkimuksemme mukailee Simulan ajatuksia. Muita lasten luontosuhteen tärkeitä ulottuvuuksia olivat luonnosta ja luonnossa oppiminen, luonnossa koettu sosiaalisuus sekä luonnon kokemuksellisuus, mihin kuuluvat sekä luonnon moniaistillinen kokeminen että lasten omasta toiminnastaan saamansa kokemukset. Aineistosta voimme päätellä myös lasten kokevan oman toiminnan merkityksellisenä ympäristön hyvinvoinnin kannalta.

7.2 Tutkimuksen arviointia

Toteutimme tutkimuksemme laadullisella tutkimusotteella ja keräsimme aineiston kertomushaastatteluina. Tutkimuksen toteuttaminen koulun tiloissa luo omat rajoitteensa tutkimuksen luotettavuudelle. Koulu ympäristönä ohjaa lasten ajattelua kouluun ja opetukseen. Äskettäin koulussa käsitellyt asiat voivat helposti kuulua myös lasten puheessa ja pohdimme esimerkiksi sitä, oliko Pohjois-Suomessa käsitelty juuri roskaamista, sillä lähes poikkeuksetta kaikki lapsista nostivat esille roskaamisen.

Olemme tutkijoina aloittelevia, ja tämä kokemattomuus näkyy väistämättä myös haastatteluiden toteuttamisessa. Haastatteluiden avoimet kysymykset asettavat haasteita aineistonkeruulle, ja haastatteludialogi saattoi ohjautua tutkimusaihetta koskemattomiin, lasta sillä hetkellä kiinnostaviin, aiheisiin. Lapset kertoivat itselle merkityksellisiä asioita, mutta tutkijoina saatoimme ohjata keskustelua liikaa meitä kiinnostavaan suuntaan, jolloin lasten ääni saattoi hukkuhaastattelijan ohjatessa vastauksia. Litterointia tehdessä huomasimme joitakin johdattelevia kysymyksiä, mikä osaltaan heikentää luotettavuutta. Kuitenkin yleisesti ottaen haastatteluaineistot sisälsivät kerronnallisuutta ja lasten oma ääni pääsi kuuluviin.

Lapsilähtöisyyden kehittäminen oli yksi tutkimustehtävistämme ja sitä toteutimme tutkimusmetodin portaittaisella kehittämisellä. Toteutimme kaksi pilottihaastattelua lisätäksemme lasten äänen kuulumista ja toteutetut kertomushaastattelut muokkautuivat tarkoituksenmukaisemmiksi.

Lapsilähtöisyyden parantamiseksi halusimme järjestää luokassa ryhmäytymisleikkejä lapsille, jotta lapset eivät vierastaisi meitä. Tutkimustulosten tarkastelussa tulee huomioida haastattelutilanteiden paikalliset eroavuudet. Aineistonkeruun aikataulut erosivat Pohjois-Suomen, Keski-Suomen ja Etelä-Suomen välillä. Keski-Suomessa kerätty aineiston oli tarkoitus olla alun perin pilottiaineisto, joten halusimme päästä testaamaan aineistonkeruun valintoja mahdollisimman nopeasti, emmekä tämän vuoksi järjestäneet lapsille ryhmäytymistä. Haastattelut olivat kuitenkin haastattelut toteuttaneelle tutkijalle jo ennestään tuttuja.

Pohjois-Suomessa aineisto kerättiin kahden päivän aikana, ja meillä oli enemmän aikaa ryhmäytymiselle. Etelä-Suomessa aineistonkeruu toteutettiin yhden päivän aikana, jolloin lapsiin tutustuminen jäi Pohjois-Suomea vähäisemmäksi. Tämä johtui byrokraattisten tutkimuslupahaasteiden aiheuttamasta aikataulun viivästyemisestä.

Aineistonkeruuta tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon myös se, että eri alueiden haastattelut toteutettiin eri vuodenaikoina. Haastattelut kerättiin Keski-Suomessa syksyllä, Pohjois-Suomessa talvella ja Etelä-Suomessa keväällä. Tämä saattaa näkyä tuloksissa siten että lapset kertoivat helposti senhetkisistä kokemuksista ja ajatuksista.

Tutkimukseen osallistuneiden lasten määrä on suhteellisen pieni ja etenkin Keski-Suomen osallistujamäärä jäi vähäiseksi. Tämän vuoksi emme voi vetää vahvoja johtopäätöksiä alueellisten erojen suhteen. Toisaalta laadullisessa tutkimuksessa ei pyritäkään yleistettävyyteen.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää omalta osaltaan se, että olemme toteuttaneet tutkimuksen kahden tutkijan yhteistyönä. Tämä on mahdollistanut monipuolisen ja kyseenalaistavan lähestymisen, sekä tutkimusvalintojen ja ilmiön monisyisen tarkastelun. Olemme käyneet yhdessä keskusteluja tutkimukseen liittyvistä valinnoista, sekä pystyneet tuomaan esille monipuolisempia näkökulmia ja ajatuksia kuin yksin olisimme kyenneet. Myös aineistoa analysoidessa pystyimme tarkastelemaan aineistoa kokonaisvaltaisemmin, sillä kiinnitimme huomiota eri seikkoihin. Tämä mahdollisti monipuolisemman ja laajemman analyysin toteuttamisen. Kahden tutkijan yhteistyö on mahdollistanut myös aineistonkeruun perusteellisen toteutuksen. Työmäärän jakautuminen mahdollisti lapsilähtöisen tutkimusmenetelmän kehittämisen kahden pilottitutkimuksen kautta, sekä maantieteellisesti laajan aineiston keräämisen. Tutkimuksen etenemisessä esille nousseet kysymykset ja haasteet, joihin emme vastausta löytäneet tai saaneet vastausta, ratkesivat yhteisvoimin tietoa etsimällä, pohtimalla ja tulkitsemalla.

7.3 Jatkotutkimushaasteita

Luontosuhde on hyvin ajankohtainen aihe, sillä ilmastonmuutoksen etenemisen pysäyttäminen on kriittisen tärkeää, ja luontosuhteella on siinä oma tärkeä roolinsa. Yksilön luontosuhteella on suuri merkitys ensinnäkin yksilön hyvinvointiin ja toiseksi siihen, miten hän suhtautuu luonnonsuojeluun. Olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin, millainen yhteys luontosuhteella ja yksilön ajatuksilla luonnonsuojelua kohtaan on.

Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla luontosuhteen ja hyvinvoinnin suhteen tutkiminen. Olisi kiinnostavaa saada selville, miten luontosuhde vaikuttaa yksilön hyvinvointiin ja mihin kaikkeen vahva luontosuhde vaikuttaa. Kolmanneksi jatkotutkimusta voisi toteuttaa tutkimalla sitä, miten luontosuhteen kehittymistä voitaisiin tukea koulussa. Nykypäivänä lapsilla on vähenevässä määrin mahdollisuuksia liikkua luonnossa. Luonto ei enää ole arkipäiväistä, vaan jotakin mihin varta vasten mennään kokemaan luontoa. Koululla voi olla merkittävä rooli lasten luontosuhteen kehittämisessä ja siinä, miten lapsi kokee luonnon. Saatua tutkimustietoa voisi käyttää opetussuunnitelmien kehittämiseen ja opettajien kouluttamiseen, ja siten oppilaiden luontosuhteen tukemiseen.

Yhtenä tutkimustehtävänäimme oli kehittää mahdollisimman lapsilähtöistä tutkimusotetta. Lapsen äänen kuulluksi saattaminen on tavoitteena tärkeä, mutta tehtävänä haastava. Tarkkojen haastatteludialogien esittämisen avulla tarjoamme myös lukijalle mahdollisuuden arvioida lapsilähtöisyyden toteutumista tutkimuksessamme. Oma arviomme tutkijoina on, että onnistuimme tuottamaan jokseenkin todenmukaisen kuvan lapsen luontosuhteesta tämän päivän Suomessa. Jatkon kannalta olisi mielenkiintoista selvittää, millä keinoilla lapsen luontosuhdetta voisi tutkia vielä autenttisemmin arjen kokemuksesta nousevana.

Ympäristön hyvinvointi ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat katastrofit ovat yhä enemmän jokaisen meidän tietoisuudessa. Samalla uutisoinnin lisääntyessä luonnonkatastrofeista myös ihmisten ilmastoahdistus ja epävarmuus tulevaisuuden suhteen lisääntyvät. Lasten kokema ympäristöhuoli ja ympäristöahdistus, sekä se, miten se lasten ajatuksissa ja käyttäytymisessä näkyy,

olisi myös mielenkiintoinen tutkimuksen aihe. Siitä tietoa voitaisiin soveltaa lasten hyvinvoinnin tukemiseen.

LÄHTEET

- Allas, A. 2001. Kulttuuriympäristö ympäristökasvatuksen uutena haasteena. Teoksessa E. Jeronen & M. Kaikkonen (toim.) Ympäristötietoisuus – Näkökulmia eri tieteenaloilta. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita ja katsauksia 3. Oulu: Oulun yliopistopaino, 106–118.
- Bennett, L. 2008. Narrative Methods and Children: Theoretical Explanations and Practice Issues. Julkaisussa *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing* 21 (1), 13–23.
- Cantell, H. 2004. Johdanto. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Opetus 2000. Jyväskylä: Ps-kustannus, 12–15.
- Cantell, H. 2011. Lapsuus ja nuoruus ympäristösuhteen perustana. Teoksessa J. Niemelä, E. Furman, A. Halkka, E-V. Hallanaro & S. Sorvari (toim.) Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus, 332–336.
- Casey, T. 2007. Environments for Outdoor Play: A Practical Guide to Making Space for Children. Teoksessa T. Casey. *Children's Need for Time and Space to Play*. London: Sage Publications Ltd, 5–16
- Danby, S., Ewing, L. & Thorpe, K. 2010. *The Novice Researcher: Interviewing Young Children*. Published: Sage
- Drougge, S. 2007. Leikeistä ja seikkailuista luontosuhteeseen. Kuvaus luonnosta kotonaan –toiminnan menetelmistä. Helsinki: Suomen latu ry.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Esteban-Guitart, M. 2012. Towards a multimethodological approach to identification of funds of identity, small stories and master narratives. *Narrative Inquiry*, 22 (1), 173–180.
- Frilander, J. 2017. Näkökulmia: Miksi pienentäisin päästöjäni, kun kiinalaiset ja Intialaisestaastuttavat kuitenkin? Ylen verkkouutiset. <https://yle.fi/uutiset/3-9435708>. Luettu 31.10.2018.
- Haapala, A. 2000. Luonnon kauneus ja rumuus. Teoksessa A. Haapala & M. Okanen (toim.) *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Helsinki: Gaudeamus 2000, 68–81.

- Haila, Y. 2001a. Johdanto: Mikä ympäristö. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 9–20.
- Haila, Y. 2001b. Inhimillisen elämän normit ja luonto. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 198–201.
- Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus - todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 2001. Jyväskylä: Gummerus, 116–132.
- Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista herkimistä, joustoa ja tasapainottelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (6), 629–640.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101030/helavirta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Hyvärinen, M. 2017. Kertomushaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 147–192.
- Jeronen, E. & Kaikkonen, M. 2001. Ympäristökasvatuksen kokonaismallin tavoitteet ja sisällöt arvioinnin kehittämisen tukena. Teoksessa E. Jeronen & M. Kaikkonen (toim.) Ympäristötietoisuus – Näkökulmia eri tieteenaloilta. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita ja katsauksia 3. Oulu: Oulun yliopistopaino, 22–41.
- Josselsson, R. 2013. *Interviewing for qualitative inquiry: a relational approach*. New York: The Guilford Press.
- Järvikoski, T. 2001. Ympäristötietoisuuden käsitteestä ja ilmiöstä. Teoksessa E. Jeronen & M. Kaikkonen (toim.) Ympäristötietoisuus – Näkökulmia eri tieteenaloilta. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita ja katsauksia 3. Oulu: Oulun yliopistopaino, 7–21.
- Kaivola, T. & Rikkinen, H. 2003. Nuoret ympäristöissään. Lasten ja nuorten kokemusmaailma ja ympäristömielikuvat. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Nuorisotutkimusverkosto.

- Kotkavirta, J. 1998. Luonnon esteettisistä ja eettisistä merkityksistä. Teoksessa P. Kuhmonen & S. Silman (toim.) *Jaettu jana ääretön raja*. Jyväskylän yliopisto. *Filosofian julkaisuja* 65, 108–127.
- Kronqvist, E-L & Kumpulainen, K. 2011. *Lapsuuden oppimisympäristöt : eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kuula, A. 2006. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino
- Littunen, K. & Lähde, V 2001. Ihmisen ympäristösuhteen monimuotoisuus. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) *Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka*. Tampere: Vastapaino, 227–234.
- Lähde, V. 2001. Inhimillisen toiminnan määräytyminen. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) *Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka*. Tampere: Vastapaino 202–217.
- Magraw, L. 2011. Following children`s interests: Child-led experiences that are meaningful and worthwhile. Teoksessa J. White (toim.) *Outdoor provision in the early years*. Los Angeles: Sage, 23–34.
- Nygren, A. 2000. Luontosuhteiden sosiaalinen monimuotoisuus. Teoksessa A. Haapala & M. Oksanen (toim.) *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Helsinki: Yliopistopaino, 179–192.
- Opetushallitus. 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki, Next Print Oy. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Luettu 20.2.2018.)
- Palmer, J. A. 1998. *Environmental Education in the 21st Century. Theory, Practice, Progress and Promise*. London; NY: Routledge.
- Paronen, O. 2001. Ulkoilun hyvinvointikokemukset ja esteet. Teoksessa T. Sievänen (toim.) *Luonnon virkistyskäyttö 2000: luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi, LVVI – tutkimus, 1997-2000: loppuraportti*. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos, Vantaan tutkimuslaitos, 100–111.
- Pouta, E. & Sievänen, T. 2001. Luonnon virkistyskäytön kysyntätutkimuksen tulokset Kuinka suomalaiset ulkoilevat? Teoksessa T. Sievänen (toim.) *Luonnon virkistyskäyttö 2000: luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi, LVVI – tutkimus, 1997-2000: loppuraportti*. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos, Vantaan tutkimuslaitos, 32–76.
- Puolamäki, L. 2008. Perintönä ympäristö. Teoksessa P. Venäläinen (toim.) 2008. *Kulttuuriperintö ja oppiminen*. Helsinki: Suomen museoliitto, 58–65.

- Raittila, R. 2008. Retkellä lasten ja kaupunkiympäristön kohtaaminen. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/18551>. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House. (Luettu 17.1.2018.)
- Raittila, R., Vuorisalo, M. & Rutanen, N. 2017. Lasten haastattelu. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 312–335.
- Ropo, E. 2008. Oppimisympäristöt opetuksen ja opiskelun kontekstina. Teoksessa P. Venäläinen (toim.) 2008. Kulttuuriperintö ja oppiminen. Helsinki: Suomen museoliitto, 38–47.
- Salonen, K. 2010. Mielen luonto. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot.
- Simula, M. 2004. Luontokokemuksen jäljillä. Teoksessa K. Ilmanen (toim.). Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 209–230.
- Suomela, L. & Tani, S. 2004. Ympäristön kolme ulottuvuutta. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 45–59.
- Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttätyö: Lasten kohtaaminen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & Vehkalahti K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto cop. 91–112.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansprint Oy.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valkonen, J. & Saaristo, K. 2010. Luonto ja yhteiskunta – ympäristösosiologian lähtökohdat. Teoksessa J. Valkonen. Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOYpro 2010. 7–28.
- Valtonen, A. 2005. Ryhmäkeskustelut – millainen metodi? Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 223–241.
- Warden, C. 2011. Offering rich experiences. Contexts for play, exploration and talk. Teoksessa J. White. Outdoor provision in the early years. Los Angeles: Sage 68–75.

- White, J. 2011. Capturing the difference. The special nature of the outdoors. Teoksessa: J. White. Outdoor provision in the early years. Los Angeles: Sage 2011 45-56.
- Willamo, R. 2004. Ihminen suhteessa luontoon. Teoksessa H. Cantell (toim). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: Ps-kustannus, 36-45.
- Wolff, L-A. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: Ps-kustannus, 18-31.
- Ympäristöministeriö. Tiedote 8.10.2018. IPCC: Ilmasto lämpenee hälyttävällä vauhdilla. http://www.ymp.fi/fi-FI/Ajankohtaista/IPCC_Ilmasto_lampenee_halyttavalla_vauhd48136. Luettu 31.10.2018

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupahakemus rehtorille

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

OPETTAJANKOULUTUSLAITOS/
KASVATUSTIETEIDEN LAITOS

TUTKIMUSLUPA

Hyvä koulun rehtori

Olemme Petriina Otronen ja Anne Ala-Luoma ja olemme valmistelussa pro gradu -tutkielmaamme. Olemme keskustelleet (Koulun nimi) koulun luokanopettajan, (Opettajan nimi), kanssa tutkimusaineiston keräämisestä hänen luokaltaan. Nyt pyydämme vielä teiltä lupaa kerätä tutkimusaineistoa kyseisellä koululla.

Tutkielmamme käsittelee lasten luontosuhdetta ja sen paikallisuutta. Tutkielmamme ohjaajana toimii Kaartinen Sinikka, sinikka.kaartinen@jyu.fi, +358408054904.

Aineisto kerätään keskustelunomaisina kertomushaastatteluina. Lisäksi oppilaat voivat halutessaan tuoda haastatteluun omia luontovalokuviaan, joita käytämme haastattelun lähtökohtana. Tutkimusaineisto äänitetään ja litteroidaan. Tutkimusaineisto kerätään mahdollisimman vähän toimintaa häiriten. Myös huoltajilta pyydetään kirjalliset suostumukset ja vain niitä oppilaita, joilta on huoltajien suostumus, haastatteluun. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, ja osallistumisen voi keskeyttää missä tahansa vaiheessa tutkimusta. Myös oppilaille kerrotaan, miksi tutkija on mukana.

Tutkimusaineistoa käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti. Tutkimusaineistoa käytetään siten, etteivät henkilöt ole yksilöinä tunnistettavissa. Kun tutkimus on päättynyt ja opinnäyte hyväksytty, tutkimusaineisto hävitetään.

Pyydän suostumustanne osallistua tutkimukseemme. Annamme mielellämme lisätietoa tutkimuksesta.

Ystävällisin terveisin

Petriina Otronen, petriina.p.i.otronen@student.jyu.fi

ja

Anne Ala-Luoma, anne.m.ala-luoma@student.jyu.fi

Palauta tämä osa:

TUTKIMUSLUPA:

PRO GRADU: LASTEN LUONTOSUHDE JA SEN PAIKALLISUUS

ANNAN SUOSTUMUKSENI YLLÄ KUVATTUUN TUTKIMUKSEEN

KYLLÄ

EN

—
Aika ja paikka
nys

Allekirjoitus ja nimenselven-

Liite 2. Tutkimukseen osallistumisen lupalomake vanhemmille

Hei,

Olemme luokanopettajaopiskelijoita Jyväskylän yliopistosta ja teemme pro gradu -tutkielmaa lasten luontosuhteesta ja luontokokemuksesta. Lapsenne kokemukset aiheesta olisivat arvokkaita tutkielman toteuttamisessa.

Keräämme tutkimustamme varten keskustelunomaisia haastatteluja lasten kanssa ja kysyisimme nyt, voisiko lapsenne osallistua tutkimukseemme. Arvomme tutkimusluvan antaneista oppilaista kymmenen, jotka osallistuvat pareittain oppituntien aikana toteutettavaan haastatteluun.

Toivoisimme haastatteluun osallistuvien oppilaiden kuvaavan viikon ajan luontoa arjessaan (mikäli oppilaalla on käytössään puhelin tai kamera) ja tuomaan nuo kuvat mukanaan haastatteluun. Oppilas voi myös halutessaan tuoda mukanaan aikaisempia luontokuvia. Luokanopettaja antaa kuvaustehtävän tarkemmat ohjeet tutkimukseen osallistuville.

Lasten nimiä ei julkaista, ja tutkimukseen osallistuneen oppilaan henkilöllisyys ei tule millään tavalla esiin tutkimusraportissa.

Mikäli teillä herää kysymyksiä tutkimusta koskien, voitte lähettää sähköpostia osoitteeseen petriina.p.i.otronen@student.jyu.fi tai anne.m.alaluoma@student.jyu.fi

Ystävällisin terveisin,

Petriina Otronen ja Anne Ala-Luoma

(Leikkaa tästä ja palauta lupalomake opettajalle.)

Lupalomake

Lapseni saa osallistua tutkimukseen, ja kerättyjä tietoja saa käyttää tutkimukseen. (Huom. lapsen nimeä ei julkaista.)

Lapseni ei saa osallistua tutkimukseen.

Lapsen nimi:

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 3. Luokanopettajille annettu ohjeistus valokuvaustehtävästä

Kuvaustehtävän ohjeistus luokanopettajalle

Toivoisimme haastatteluun osallistuvien oppilaiden kuvaavan viikon ajan luontoa arjessaan (mikäli oppilaalla on käytössään puhelin tai kamera) ja tuomaan nuo kuvat mukanaan haastatteluun. Oppilas voi myös halutessaan tuoda mukanaan aikaisempia luontokuvia. Käytämme noita valokuvia haastattelussa lapsilähtöisen näkökulman löytämiseen, mutta mikäli oppilaalla ei ole puhelinta tai kameraa käytössään, toteutamme haastattelun ilman oppilaan omia valokuvia.

Huomioita ohjeistuksesta:

- Valokuvaustehtävä annetaan viikko ennen haastattelua
- Oppilas valokuvaa arjessaan näkyvää luontoa viikon ajan
- Ei määritellä sitä, mikä on luontoa ja mikä ei (Tällöin lapsi saa kuvata vapaasti sitä, minkä hän itse kokee luonnoksi.)
- Valokuvia ei tarvitse tulostaa, vaan ne voi näyttää puhelimelta/kameralta
- Oppilas voi halutessaan tuoda myös aikaisempia luontokuvia haastatteluun
- Päivä ennen haastattelua on hyvä muistuttaa oppilaita tuomaan valokuvat/puhelin mukanaan koululle

Tämä ohjeistus annetaan vain tutkimukseen osallistuville oppilaille.

Liite 4. Esimerkki aineiston erittelystä

Luonnon herättämät positiiviset tunteet

Pohjois-Suomi	Keski-Suomi	Etelä-Suomi
<p>H: Hmmm joo-o. Noo kuinkas sitten jos luonnossa ei ole sellaisia pelottavia, niin onko jotain iloisia asioita tai tulee semmonen et vähä hienoa vähä mahtavaa?</p> <p>Matti: joo</p> <p>H: mitäs se ne on?</p> <p>Matti: noo ilvekset ja sitten ketut ja kärpät</p> <p>H: joo onko muuta?</p> <p>Matti: noo maalinnut.</p> <p>H: mitäs maalinnut tarkoittaa?</p> <p>Matti: no ne on semmosia jotka elää maalla.</p> <p>H: joo minkäs nimisiä?</p> <p>Matti: metso sitten on koppelo ja siten jotain on miä en muista</p>	<p>H: No entäs mikä siellä on sit semmosta mikä tuo iloa</p> <p>Jetro: No leikkiminen ja kun kattoo kaikkia puita ja muita</p> <p>H: Mikä siulle tuo iloa</p> <p>Lilli: no siellä on niin kaunista</p> <p>H: Joo mm mikä kaikki siellä on kaunista</p> <p>Lilli: Kaikki puut ja eläimet ja kasvit</p>	<p>Saku: me ollaan käyty olikohan se nyt viime vuonna koulun kanssa tuolla nuuksiossa ja sitten eskarin kanssa käytiin nuuksiossa ja sai ottaa eväät mukaan niin se oli mukavaa ja hyvä kokemus</p> <p>H: hmm joo miksi se oli hyvä kokemus?</p> <p>Saku: no semmonen hyvä ilma ja semmonen rauhallisuus</p> <p>Nelli: ja siellä oli niitä kavereita joiden kanssa voi puhua ja sit siellä ei ollut hirveesti roskattu kun siellä se oli niinku siel voi monet käydä vuodessa ainakin kymmenen. ja sit siellä käydään siivoamassa niin se tuntuu jotenkin kivalta et siellä on siistiä ja kavereita on mukana ja se saa olla niinku olla leikkiä ja niinku olla. Se oli kivaa kun syötiin ja matka ja kun siellä oli grilli paikka.</p> <p>Saku: niin kun siellä oli se makkaran tuoksu. Siellä oli melkein kaikki luokat ykkösestä.</p> <p>Nelli: niin ja siellä sai itekin paistaa.</p> <p>H: joo-o kuulostaa mukavalta retkeltä. Millaista se oli olla siellä?</p> <p>Saku: kivalta</p> <p>Nelli: hauskalta.</p>
<p>H: voidaan katsoa vaikka näitä ottamisia kuvia jos sieltä tulee jotain mieleen?</p> <p>Mirka: mä otin tän kuvan siksi koska tuo oli niin vino ja siksi et jos se olis vähä ilosempi kun sitä näkkee ja koska sit tuntuu siltä et jos mä olisin toi mä olisin ihan yksin koska sitä on varmaan kiusattu kun se on vähä sitä on ehkä ihmiset väännelly eikä se tunnu siltä kivalta.</p> <p>Mirka: ja siks mä otin sen</p>	<p>H: No minkälaisia tunteita luonnossa herää</p> <p>Jetro: Mukava</p> <p>H: Joo</p> <p>Lilli: Aika mukava</p> <p>H: Mikä siinä on mikä siinä on mukavaa</p> <p>Lilli: Äänet on aika kivoja</p> <p>H: Äänet</p> <p>Jetro: Ja siellä on mukava leikkiä</p> <p>H: Joo minkälaisia ääniä siellä on</p> <p>Lilli: Kaikkia lintuja ja</p>	<p>H: joo no Saku millaisia kuvia sulla on?</p> <p>Saku: no tässä on tämmösiä juuria vähä pensaistakin, kalliota, puista.</p> <p>H: joo millaiselta tuntui ottaa näitä kuvia luonnosta?</p> <p>Saku: no ne oli mun mielestä niinku semmosii tommosii niinku kotosalta ja tuntu et niinku kun siellä on se hyvä ilma ja niinku kaikki niinku vaikka puut tuo sitä hyvää.</p>
<p>H: oho, no mikäs on sellasia asioita luonnossa tekee iloiseksi teidät?</p> <p>Miro: no mut tekee iloiseksi kauniit paikat</p> <p>H: Joo kerro vain lisää niistä kauniista paikoista</p> <p>Miro: no aurinkoisia paikkoja semmosia avometsiä jossa on semmosia pieniä kiviä ja sit sinne loistaa hyvin valoa. nii</p>	<p>H: Joo no minkä takia te meette luontoon</p> <p>Jetro: Siellä on mukava olla ja sitten siellä voi rauhottuu hyvin kun kukaan ei tuu häiritsee</p> <p>H: Entä minkä takii sie meet luontoon</p> <p>Lilli: Noo siellä on tosi rauhallista kun täällä on tosi paljon ihmisiä ja niin</p>	<p>H: Okei no minkälaista niillä luontoretkillä tai tommosilla eväsretkillä on</p> <p>Liisa: Noo aika kivaa kun sit on aina oman perheen kans niin sit se on tosi kivaa</p> <p>H: No onks se jotenkin erilaista kun niin kun muuten oleminen kun menee</p> <p>Liisa: No on se vähän jos mä oon niin mä oon yleensä jollain isolla porukalla tai sit vaan perheen kanssa niin sit se perheen kanssa oleminen on aika paljon rauhallisempaa kun sitten jonkun ison ryhmän</p>

Liite 6. Aineistokatkelmien litteraatiomerkinnot

H: - haastattelija

() - tutkijan oma lisäys selkeyden lisäämiseksi

[] - toiminnan tai puheen kuvailua

Liite 7. Aineistokatkelmat

Luonnon määrittely

Pohjois-Suomi

H: Kun sanotaan sana luonto, niin mitä tulee ekana mieleen?

Mirka: No ehkä ne ötökät ja marjat ja puut. Ne tulee ekana mieleen. Ja puumajat ja lumimajat ja ne.

Miro: No luonnossahan (on) yleensä kyllä syvää mettää, jossa voi hyvin joissakin paikoissa (olla) karhuja ja sen semmosia petoeläimiä tai kasvieläimiä.

H: Millasta luonnossa on, jos kerrot ihan omin sanoin?

Leena: Luonnossa on villieläimiä ja hirveästi ruohoja ja hirveästi puita.

Severi: Tässä mie otan koulun takametsästä kuvan, tässä mie otan tuosta piikikkästä kasvista kuvan koska se on niin piikik kivannäkönen. Ja tässä on mejän takapihasta kuva.

Katri: Mejän kotihan on myös niinku metsässä.

H: Joo. Mites Selman koti?

Selma: No kerran me asuttiin metsässä mutta nyt me asutaan niin.

H: Onko jotakin, mikä ei kuulu luontoon?

Olli: Mulla tulee vaan yksi mieleen: roskat

H: Joo, roskat ei kuulu.

Severi: Ja rauta.

Keski-Suomi

H: Millä tavalla se luonnossa oleminen on erilaista kuin kaupungissa vaikka?

Riku: No se, että siellä on paljon puita ja vähän rauhallista. Siellä ei juuri kuulu ääniä, se on semmosta hiljasta, siellä humisee ...

H: Näkyyks luonto jotenki, jos mietit ihan tavallisia päiviä, niin näkyyks siellä jotenkin luonto?

Lilli: Joo siellä ei oo niinku mitään niinku rakennuksia.

H: Mikä on lempipaikka luonnossa?

Jetro: Takapiha ja metsä. Meill on oikeen iso takapiha.

H: Mikä siinä on parasta?

Jetro: Kun siellä on puita ja sit siel on puskia, missä on marjoja.

Etelä-Suomi

Siiri: ... siellä (metsässä) oli hevosen lantaa ja paljon kavionjälkiä. Sit mulle tuli hassu ajatus, et miks hevosilla ei ole vessaa siellä metsässä. Mä mietin et, jos ne tekis keskelle metsää sen lannan, (niin) pahoittaako se luontoa. Tätä mietin tosi paljon.

Siiri: Mun mielestä kaikissa vuodenajoissa on hyvä ja huono puoli mun mielestä.... Kesässä ne ärsyttävät ötökät, mä muistan kun viime kesänä paarma puri mua jalkaan kutitti joka paikkaan. Ja hyvä puoli on se, et saa olla niin paljon enemmän pihalla kuin talvella, kun talvella menee kaikki märäksi. Ja syksyssä on se ärsyttävää, kun on niitä kuralätköitä ja alkaa menemään kaikki märäksi, mutta hyvä asia on, (että) saa haravoida ulkona ja sit me mennään haravoimaan lehtikasvoja, joihin sit me hypitään. Ja sit talvella on kivaa kun voidaan kattoo, kuinka joulupukki tulee, me kuultiin viime jouluna yöllä kulkusen ääniä. Talves on ärsyttävää se, et kaikki koiran ja kissan kakat tulee esille ja ne haisee ja niitä pitää koko ajan varoa. Ja keväässä on tosi huono puoli se, et kun lumet sulaa, (niin) ne kakat ja pissat tulee keskelle tietä ja hyvä puoli keväässä on se, et tulee aurinkoista ja se on kivaa, et me päästää enemmän leikkiin ulkona.

Siiri: Niin, ja siellä (luonnossa) voi myös kävellä ja sitten tehdä vaikka pieni eväsretki, kunhan vain siivoo roskat, että ei saa jättää roskia luontoon se on paha juttu.

Luontokokemuspaikat

Pohjois-Suomi

H: No minne te meette, jos te meette luontoon?

Joonatan: Mä meen törmälle. Tai metsään.

Antti: Mä meen metsään.

Kalevi: Tää on sitten sellasesta, kun on hiekkatie, niin tää on sit siitä.

H: Onks tää koulumatkalta?

Kalevi: Joo. Tos on sitten kans sitä koulumatkalta metsää.

Antti: Muistatko silloin kerran, kun myö tehtiin koulun kanssa iso retki?

H: Kertokaa vähän siitä?

Antti: Eikun se vanhassa, (missä) oli se siisti purokin. Se tosi siisti.

H: Mikä puro?

Antti: Niin, kaikkialla oli vettä ja oli pelkät lankut missä käveltiin. Se oli miusta siistiä.

Kiva paikka. Muistatko kun me Kalevin kaa vaan, näit sie varmaan, kun myö syötiin vaan sipsiä siellä taukopaikalla.

Keski-Suomi

H: No sitten voi kertoa monestakin kuvasta ja monestakin retkestä. Onks siellä joku kuva?

Jetro: Mulla lähes kaikki metsä, kun meillä on mökillä metsää me tykätään leikkii Jaakon kanssa siellä

H: Okei voitko kertoa lisää siitä mökistä ja siitä metsästä?

Jetro: En mä tiiä mitä mä?

H: Joo no miltä siellä metsässä tuntuu?

Jetro: Mukavalta.

Lilli: Mulle tulee tästä kuvasta mieleen, kun me yleensä käydään sen yhen meijän koiran kanssa yleensä metsässä.

H: Joo voitko kertoa lisää siitä?

Lilli: En.

H: Et miten se niinku, et koiran kaa käynte metsässä niinku lenkillä?

Lilli: Joo.

Etelä-Suomi

Veikko: Joo sitten mulla oli muitakin luontokuvia jossakin täällä kauempana, jos muistan oikein. On mulla. Me ollaan Hesburgerissa ja sitten me ollaan syömässä jossakin paikassa [esittelee valokuvia].

Jalmari: Usein kuitenkin käyn tuolla meijän koulun tuolla metsäalueella siellä on semmonsella punasella nauhalla tai merkkitarroilla rajattu et mikä on alue et mä haluisin et sitä vähän laajennettais että pääsis vähän pidemmälle metsään.

H: Minkä takia se ois kiva että sitä laajennettais?

Kalevi: Koska sitten siel pääsis sitten on niitä kukkia ja muita siellä rajan ulkopuolella ja siitä sitten on semmonen korkea kallio niin sieltä näkee.

Terttu: Me kiivetään joskus pikkusiskon kanssa semmoselle kivelle, kun siellä on semmonen kivi. Siellä se on aika iso, ja sitten mä oon tehny majan sinne.

Liisa: Mekin kiivetään aina kaikille kiville.

Terttu: Mä ajattelin et se ois mun maja, ja sitten puolet siitä ois mun pikkusiskon, mut se ei oo hirveen hyvä paikka koska sit siellä on kaikkee muurahaisia ja sellasta.

H: oliko kivaa rakentaa majaa?

Terttu: Ei me rakennettu oikeen mitään sinne.

Tekeminen luonnossa

Pohjois-Suomi

H: Tuleeko mieleen kalastuksen lisäksi jotain muuta mitä on mukavaa luonnossa?

Matti: Me käydään papan kanssa, kun mulla on synttärit, (niin) vesilinnun pyynnissä ja samalla on hirvenpyynti.

H: Millaista se on?

Matti: Me mennään mönkijällä mettään ja siinä kävellään ja katellaan.

Selma: Mie ja isi ollaan käyty myös kahestaankin retkellä, ja nukuttiin teltassa, ja sitten siinä oli vanha mökki, joka oli lukossa, ja siellä oli järvi ja mä löysin pullon ja me tehtiin isin kanssa pullopostia.

Leena: Me oltiin mökillä mun toisen isän vanhempien kanssa ja sit äidin ja veljen, niin siellä oli tosi ihana luonto. Siellä oli myös meri. Me tehtiin myös niitä semmosia pieniä purjevenejä ja sitten mie ainakin halusin että sitä miun ei pistetä kellumaan.

Katri: Mie olen kerran semmosia pikkusammakoita, niin viisvuotiaana mie niinku otin niitä muovikupilla vedestä, ja sitten mie laitoin ne semmoseen jättisankkoon. Sitten mie niinku vein ne kotiin mökiltä ja sit ne kuoli kun ne ei saanu ruokaa. Mie tiputin sinne kärpäsiä ja sääskiä. Siinä oli vettä ja semmonen iso sammakko. Minä nappasin sen Liisan kanssa se oli meillä viikon, kun me pidettiin sitä lemmikkinä mut sit me päästettiin se. Selma: Niin me löyettiin kerran pikkusammakon, mutta se oli ainakin tämän kokonen. Me otettiin se viideksi päiväksi kotiin, sit me löydettiin kuollu iso kärpänen. Mä otin sen siivistä, se ei syönyt sitä niin me ainakin vietiin se sitten järveen ja se (oli) iloisena siellä.

Keski-Suomi

H: Entäs jos miettii vuodenaikoja, niin eroaako eri vuodenaikoina luonnossa oleminen toisistaan?

Jetro: Joo talvella voi heittää lumipalloja, kesällä voi uida.

Lilli: Sama.

Jetro: No keväällä voi vielä heitellä lumipalloja ja uida ja syksyllä voi tehdä lehtikasoja ja hypätä sinne.

Margaret: Mökillä aina kun me mennään sinne, tai kun me tullaan sieltä pois niin sitte me nähään paljon joutsenia ja valkosia lintuja. Mä yleensä käyn aina iltaisin kattomassa auringonlaskua ja se on tosi samannäkönen tästä [näyttää kukkakuvaa] tulee mieleen siitä myös nämä kaikki muutkin kukkakuvat, kun siis me mennään siellä aina metsään kun siis se on saarella.

Riku: No mistä Hossa on yks kansallispuisto ainaki me on käyty tosi monessa monissa kansallispuistoissa, mutta mejän lähin on ehkä Isojärvi, sitten mun yks lempipaikoista on Salamajärvi ainaki, ja sitte, kun me ollaan niissä, niin äiti on yleensä mukana, mutta me on käyty monesti teltailemassa isin kanssa siellä.

Etelä-Suomi

Liisa: Meillä taas mökillä niin me saatiin vaarin kanssa tehdä omat linnunpöntöt ja ripustettiin ne sinne mä en tiä et onks siellä mitään lintua vielä

Veikko: Mejän pihalle tulee joku aika iso lehtikasa, niin sinne voi aika helposti sukeltaa, kun sinne voi vaikka piilosessa mennä piiloon peittää.

Saku: No (luonnossa tulee) leikittyä kavereiden kanssa kirkkistä tai olla niinku kaikenlaista leikkiä.

Nelli: Kavereiden kanssa leikitään kirkkistä ja piilosta hippaa ja kaikkea.

Liisa: Mä olin luontoryhmässä, niin tota sitten me käytiin kaikilla retkillä, ja sit se semmonen pieni lampi, niin se oli sit sieltä ottama.

H: Minkälaisia ne retket oli?

Liisa: Ihan kiva ja sit meillä oli siellä eväät ja sit me otettiin vähän niinku jotain näytteitä. Esimerkiks vesi ja sit jotain pieniä kasvinäytteitä.

H: Mitäs te niillä näytteillä sit teitte?

Liisa: Me tutkittiin niitä, ja sit me esiteltiin perjantaina messuilla.

Veikko: Tuolta aiko mennä niinku niin korkeelle että näki niinku hyviä noita veneitäkin näky siellä

Veikko: No se oli aika huimaava paikka ja aika hieno näkymä

Veikko: Mentiin ton isän ja mun pikkusiskon kaa

Veikko: Kaikki pitkospuut ja sitten noi pitkospuut ettei uppoo tonne mutaan ja sitten tai tulee mieleen yks tota paikka tuolla jokiniemen luontopolku jossa on pitkospuut

Veikko: Sellaisessa vetisessä paikassa että voi vähän niinku upota mutta ei ihan kokonaan ettei kuitenkaan kengät kastu

Siiri: Mä haluan kertoa, kun kerran oltiin retkellä ja leikittiin käpylehmillä. Isä huusi meitä ja me hypättiin sieltä kasalta meidän eväiden kanssa.

Luontoon liittyvät positiiviset tunteet

Pohjois-Suomi

H: Miten usein sie käyt luonnossa?

Leena: No menen jostain reitistä, joka on vaikka kelkkareitti, niin kävelen ja kattelen vaan luontoa.

H: Joo. No haluutko kertoa vähän lisää siitä luonnossa olemisesta, että miltä se siusta tuntuu?

Leena: No se tuntuu aika mukavalta, kun luonto on aika rauhallinen.

H: No, silloin, kun te meette metsään, niin miltä teistä tuntuu siellä metsässä tai luonnossa?

Katri: Mulla siellä tuntuu niinku, että olis vapaa niinku maailmasta, ettei niinku tarvii koko ajan tehdä töitä tai niinku.

H: Mistä se tulee sit se vapaa fiilis vapaa olo?

Katri: Koska siellä ei ole rakennuksia, sitten siellä on vain se luonto ja luonnon valoa.

Keski-Suomi

H: No miten se luonto näkyy niinku teidän elämässä?

Jetto: Se auttaa leikkimään ja muuten.

H: Mikä siinä (luonnossa olemisessa) on mukavaa?

Lilli: Äänet on aika kivoja.

Jetto: Ja siellä on mukava leikkiä.

H: Joo, minkälaisia ääniä siellä on?

Lilli: Kaikkia lintuja ja.

Margaret: [koulun välituntialuetta tarkastellen] Mä tykkään siitä, kun tuo (ruoho) tekee jotenki ilosemmaks noi tommoset tiilit toi ruoho, mikä on tuolla ja vielä toi hiekka ja toi vähän niinku lumi tuol ja sit noi ihmiset ne näyttää niinku vähän niinku ilosemmilta.

Riku: Mä pidän ainakin siitä, että ampiaisia on ja mehiläisiä ja kimalaisia, vaikka ne voi pistää, niin mua ei oo pistäny ikinä. Mua ei hirveesti pelota ne, mutta kyllä mua vähän, mutta mua ei sinänsä hirveesti pelota, koska pitää vaan antaa niiden olla rauhassa. Ja mä pidän ehkä siks vedestä, että silloin ei tarvii tehdä peiliä. Silloin ei tarvitse saastuttaa luontoa, kun pitäis tehdä peili vaan voi katkoa vedestä

Etelä-Suomi

Siiri: Luonto tekee mut iloiseksi. Kaupungeissakin voi käydä.

H: Minna haluatko kertoa iloisista asioista?

Minna: No, retket, kun on hieno maisema ja voi siellä kävellä.

Nelli: Ja siellä (koulun retkellä) oli niitä kavereita, joiden kanssa voi puhua. Tuntuu jotenkin kivalta, et siellä on siistiä ja kavereita on mukana, ja se (että,) saa niinku leikkiä ja niinku olla. Se oli kivaa kun syötiin ja matka, ja kun siellä oli grillipaikka.

Veikko: Tossa talvella illemmalla olin tuolla jossakin metsässä, niin tota mä otin tämmösen kuvan sieltä vaan huviks. Silloin mä en tienny tästä mitään, että on tää haastattelu.

H: Joo ja minkälaista teillä on siellä vuokramökeillä ollu?

Terttu: Aika kivaa.

H: Mikä siellä on kivaa?

Terttu: No meillä on ainakin ihan hirveesti hauskaa siellä kun esimerkiks meillä on leikkimökki siellä. Siellä leikkimökissä on leluja. Sit me saadaan sieltä toiselta mökiltä se tramppa sinne. Sitten siel on uima-allas ja skeittilaudat ja kaikkee ja sit siellä on vesi-ilmapalloja ja kaikenlaista.

H: Millaista luonnossa (on)? Tekeekö siellä joku onnelliseksi tai iloiseksi?

Siiri: No, eläimet ja mä tykkään esimerkiksi ötököistä. No, mut tekee iloiseksi ötökät.

Luontoon liittyvät negatiiviset tunteet

Pohjois-Suomi

H: Onks siellä jotain muuta, mikä ärsyttää tai pelottaa (kuin pimeä)?

Severi: Sudet, koska susia on joissaki metsissä. Meidän isä on nähny Pyhän kylällä.

Olli: Niin ja käärmeen. Käärmeen purema sattuu ihan vitsin paljon.

H: Onko sulla purru käärme?

Olli: Ei, mut meidän isää on purru.

H: Oho, no miten se tapahtu?

Olli: Se oli pimeällä metsässä, niin sen perässä tuli yksi käärme.

Leena: Yhtenä päivänä kun myö oltiin sisällä niin me nähtiin poro. Joku oli metsästä-mässä sitä raukkaa. Se juoksi sieltä rannalta tulemaan ja lähti sinne tielle päin.

H: Joo. No miltä se sit tuntu?

Leena: No se minusta vähän tuntu siltä, että jos niitä eläimiä ei metsästettäis niin hirveästi, kuten poroja, niin sillonhan olis vielä hirveästi näitä eläimiä tässä maailmassa.

H: Niin. Oisko se sitten hyvä asia?

Leena: Niin.

H: Millä tavalla se ois hyvä?

Leena: No sillä tavalla, että jos jonain päivänä joku metsästää ne kaikki eläimet, niin sitten ei ole enää mitään ruokaa enää maailmassa. Pittäähän eläimiäkin säästää.

Mirka: Mä en uskalla yöllä aina nukkua puitten lähellä, koska se (on) pelottavaa, jos yhtäkkiä vaan siihen seinään tulee semmonen varjo, semmonen vaikka puu, joka näyttää mörrimöykyltä, joka aikoo tulla.

H: Hui, onko luonnossa jotain muuta, joka saattaa pelottaa?

Mirka: No minnuu ainakin pelottaa, jos oon yksin siellä tai jonkun kanssa. Sit jos mä oikein tarkasti katon sinne oikein kauas, (niin) miä saatan kuvitella tai puusta saattaa näkyä semmonen vaikka. Meidän majalla näkyi kavereiden kanssa semmonen, me kaikki nähtiin joku homma, mikä meitä kaikkia pelotti, se näytti, et siellä on joku ihminen, joka pyörii meidän majalla. Mut se oli meidän kaverin isovelji, (joka) pelotteli meitä ja me suuttuimme sille, kun se pelotti meitä.

Leena: No luonnossa ehkä voi olla se pelottavaa vähän, jos puut vanhenevat koko ajan, niin nehan voi itsestään kaatua, jos puu olis nyt vaikka tässä [esittää käsillä puuta ja ihmistä], ja joku kävelisi, niin se kaatuisi sen päälle. Se on minusta vähän pelottavaa.

Katri: Sitten, kun me oltiin siellä (metsässä), niin siellä oli tosi iso puro, missä meni tosi lujaa vesi, mut se oli näin matala ja siellä oli paljon kiviä, ja sit siellä oli semmonen riippusilta, mistä mie en uskaltanu mennä, kun minuu pelotti et se menee rikki. Sit mie tipun sinne puroon. Mie pelkään mennä Pyhänkin sillan yli kun mie pelkään siltoja.

H: Mikä siinä pelottaa?

Katri: No se pelottaa, kun mie yleensä kävelen ja pyöräilen sen yli kesäisin, kun siellä toisella puolella on uimaranta, niin sitten tuota minua pelottaa et se sortuu, vaikka se on vasta uusittu se silta eikä se kyllä mene rikki.

H: No miks ne myyrät ois ollu niin hirveitä?

Joonatan: No kun niistä voi tulla myyräkuume.

Mika: Esimerkiksi sitä metsää, jossa ope on, siellä on paljon roskia. Se tarvi kumihanskat, jos se kerää niitä. Siitä tulee kipeäksi, jos ei ole kumihanskoja kun kerää luonnosta.

Keski-Suomi

Riku: Mä pidän siitä, että ampiaisia on ja mehiläisiä ja kimalaisia, vaikka ne voi pistää, niin mua ei oo pistäny ikinä. Mua ei hirveesti pelota ne, mutta kyllä mua vähän, mutta mua ei sinänsä hirveesti pelota koska pitää vaan niinku antaa niiden olla rauhassa.

H: Joo no minkäs takia se sumu?

Margaret: Mä olin mun kaverin kanssa kerran, ja mä näytin videolta et, ja mulla on iteki joskus käynny näin, mut se on pikkusen ehkä erilainen, me katottiin semmonen video ja sit siellä joku tyyppi oli eksyny sumuun. Ja sitten mä oon ite jotain kouluuamuna, siel oli hirveesti sumusta, ja mä törmäsin puuhun.

Etelä-Suomi

Kalevi: Tuolla on sellaset kasavuoret, niin ne on aika jyrkät ja korkeet, niin sieltä saattaa silleen sattua.

H: Mut jos te ootte luonnossa, niin pelottaako joskus, että sattuis jotakin?

Kalevi: No joskus, jos on jollain todella korkeella kalliolla tai silleen, että jos oot vaikka kiipeemässä sinne ja siinä joku tosi jyrkkä seinä, että vaikk sä tiiät, että et tavallaan tipu, et siinä on ihan loiva sellanen mäki siinä, mut sit kuitenkin pelottaa et sä tiput sieltä.

Jalmari: Niin käy välillä mullekin.

H: Onks luonnossa jotain muuta, mikä pelottaa, kun niinku tommoset korkeet paikat?

Jalmari: Mulle ei kyllä kauheesti oo luonnossa muuta, kun välillä noi korkeet kalliot.

Kalevi: No ehkä jos kun ampiaiset ja sellaset on vähän silleen.

Jalmari: No joo, oon kyllä samaa mieltä. Niitä joutuu välillä vähän varomaan.

Kalevi: Mua on kerran (pistäny).

H: Ai missä?

Jalmari: Joo, tossa koulun metsässä on niinku semmonen maa-ampiaispesä. Et sitä on yritetty myrkyttää, mutta se ei oo siitä lähteny.

H: Niin, onko se siinä välkkäalueella vai?
 Kalevi: Joo, on.
 Jalmari: On sitä siis nauhattu, ettei kukaan menis sinne.
 Kalevi: Mut ne nauhat vaan revitään siitä pois ja heitellään sinne jotain kiviä tai jotain.

Siiri: Kun mä olin kerran tuolla metsässä, niin mä pelkäsin et hyttysset pistää mua, ja mä pelkäsin, kun ne lensi mun mustikka rasiaan. Mä pelkäsin et niitä hyttysiä tulee sisälle, kun avaa niitä rasioita.

H: No onks luonnossa jotain pelottavaa teijän mielestä?
 Veikko: Ei.
 Oskari: Ei.
 H: Tai mikä vois ehkä jotakuta pelottaa?
 Veikko: Pieniä lapsia ehkä pelottaa yöllä joku linnun ääni niin kun sellanen.

Esteettisyys

Pohjois-Suomi

Matti: ... Hienoja, mutta miusta ilvekset on hienoja.
 H: Oletko nähny ilveksen?
 Matti: Olen mie nähny sen pään.
 H: Joo. Mikä tekee ilveksestä hienon?
 Matti: Kun siinä on ne värit ja siinä on korvat ja häntä ja jalat.

H: No, jos mietit eri vuodenaikoja, niin mikä vuodenaika on siun mielestä paras luonnossa?
 Pertti: Ehkä syksy oisko.
 H: Minkä takia se on paras?
 Pertti: No, kun silloin siellä on niin hienoja maisemia.

H: Mikä luonnossa saa teijät iloseks?
 Severi: Hienot maisemat.
 Olli: Mullaki.
 H: Mikä teijän mielestä on luonnossa niinku kivaa? Teillä on aika erilaisia kuvia.
 Severi: Siellä on kivoja maisemia.

Severi: Mulla on kaks kuvaa, jossa on toisten autoja, mutta se siinä on, kun mie kuvasin yhdessä (kuvassa) metsää ja yhdessä tosi hienoo käppyräpuuta.

Joonatan: Tää on siistin näkönen. [Esittelee valokuvaa tykkylumipuusta.]
 Antti: Ne näyttää joltakin ukkeleilta.
 Joonatan: Tää näyttää vähän oudolta. [Nauraa.]

Selma: Ja sitten mä löysin sieltä sellasen ruohon, joka oli paksu ja sydämen muotonen ja vihreä ja sitten mä heitin sen järveen.

Keski-Suomi

H: No entäs sit, kun katotte näitä kuvia tässä, niin tuleeko täällä mieleen jotakin sellasta, mikä teijän mielestä on luonnossa jotenkin hieno asia?
 Jetro: Kukkia .
 Lilli: Perhoset.
 Jetro: Linnut ja sienet.
 Lilli: Lehdet on syksyllä aika hienon värisiä.
 Jetro: Siinä on ihan kirkkaanpunasia.

Etelä-Suomi

H: Teillä molemmilla on vettä siellä (valokuvissa). Onks vesi sit jotenkin teijän mielestä tärkeä osa luontoo tai kivaa?
 Jalmari: No on se aika niinku kaunis osa esimerkiks järvissä tai tälleen.
 Kalevi: Niin.

Jalmari: Tässä on tämmönen, en tiä mistä tää on otettu, mutta siinä on tommosen puun päällä kaks hyönteistä.
 H: Jaa, onpa värikkäitä.

Jalmari: Joo, tuli hyvään kuvaan hyvin kaks samaan kuvaan. Sitten tässä myös auringonlaskua. Sieltä hienosti näkyy vähän tuosta järven pinnasta, joo tää on talvella sieltä mökiltä siinä vähän niinku saareen päin kuvattu ... Joo, tääkin on sieltä. Kauniisti näkyy toi vähän niinku lammen ranta... Joo, tääkin on sieltä. Myöhemmin todennäköisesti jäältä, tässäkin on tämmönen kiireessä otettu jääkuva. Täältä näkyy vähän niinku kristallin kirkaat siinä. Tässäkin on tälleen, taitaa auringonlasku olla menossa, kauniin punanen tuolla horisontissa toi taivas.

Saku: Meidän parvekkeelta näkee meren.

H: Vau, miltä se luonto näyttää?

Saku: No hienolta. On kiva kattoa niitä laivoja, kun ne menee siellä. Ja meillä on mökki merellä.

H: Mikä kerta ois sellanen, joka on jäänyt mieleen jotenkin? Joku kerta, kun ootte käyny luonnossa.

Veikko: Sellanen, että käytiin isolle kalliolle. Oikeestaan jonkun kaksinkertaisesti koulun tiputuksen putoaminen tuonne jonnekin veteen.

H: Ai niinku niin korkea?

Veikko: Niin kallio. Niin sieltä näki tonne meidän lippulaivalle sieltä. Tuolta aiko mennä niinku niin korkeelle, että niinku noita veneitäkin näky siellä.

H: Joo. No, miks se jäi niin vahvasti mieleen?

Veikko: No se oli aika huimaava paikka ja aika hieno näkymä.

Kokemuksellisuus

Pohjois-Suomi

H: Ja miks vesi on tärkeä siun mielestä?

Joonatan: Koska siellä voi uida.

Antti: Ja siellä voi myös arvaa mitä vedessä voi myös tiiätkö mitä ottaa vain kaikki paidat ja sellaset ja hyppää sinne vetteen.

Joonatan: Veneily on mukavaa. Mä oon saanu ohjata aika semmosta isoa venettä.

H: Millaista on nähdä niitä eläimiä?

Matti: No siinä kokee aika paljon, ja sitten siinä voipi jutella kavereiden kanssa ja syöttää eläimiä.

Marjukka: Mummo oli tuolla päin ja mä kuulin rasahuksen, ja sanoin, et mummo mikä toi ääni oli ja mummo sanoi, et mitä siä kuulit. Niin miä kuulin jonkun äänen raks, ja sitten se tuli kattoon, niin siellä oli poroja ja siellä oli poroaita.

Severi: Mie olen nähny ketun meidän pihalla, koska meidän takapihalla on ketun pesä.

Olli: Mie olen nähny pupun.

Severi: Jäniksen, pupun, pääsiäispupun.

Olli: En ole nähny mitään muuta kuin pupun täällä meidän pihalla, Se oikeen kävi tuossa aivan siinä oven edessä.

H: Minkälaista teidän mielestä luonnossa on?

Severi: Yksinäistä ja kosteaa.

H: Joo. Haluutko kertoa vähän, et miks siellä on yksinäistä?

Severi: Kun siellä, missä meidän metsässä, kun on yksin.

H: Joo, niin sit siellä on kosteeta?

Severi: Niin tosi kosteeta, mut siellä siellä kasvaa ihan hirvittävän paljon mustikoita...

H: Entäs Olli, minkälaista siun mielestä luonnossa on? Ihan omin sanoin. Nyt ei oo mitään oikeeta vastausta vaan ihan vaan että siun mielestä.

Olli: Hiljaista.

Severi: Mulla unohtu sanoa kans tuo hiljaista.

H: Joo tässä ei haittaa, vaikka sanoisitte aina, jos tulee jotakin mieleen, niin saa sanoa.

No, miltä siellä luonnossa tuntuu, jos te ootte luonnossa?

Severi: Oudolta ja sitten vielä.

H: Mikä siellä tuntuu oudolta?

Severi: Se, että siellä se että siellä kuuluu linnun laulua kovaa melkein aina kesällä varsinkin meidän takapihalla.

H: Mikä siitä tekee outoa että kuuluu linnunlaulua?

Severi: On aika oudon kuulosta.

H: Okei. No, entäs Olli, miltä siun mielestä luonnossa tuntuu?

Olli: Mukavalta

H: Joo. Mikä siitä tekee mukavaa? Onks se jotenkin erilaista luonnossa oleminen kun muualla oleminen?

Severi: Miun mielestä mukavalta tuntuu luonnossa se, että saa olla yksin.

Joonatan: Sisällä on tylsää, niin jos ei oo kivaa tekemistä.

H: No, jos sisällä on tylsää, niin miks sit luonnossa ei oo tylsää?

Antti: No siellä voi rakentaa, sinne voi kutsua kavereita ja leikkii. Jos on tylsää, metsä auttaa.

Severi: Mulla olis vielä kaksi, mutta yksi on tässä. Me oltiin menossa mustikkaan Mikan ja Sallin kanssa, ja kun me menttiin, niin sitten me kerättiin täyvvellisen jättisankon mustikkoja. Me oltiin tulossa kotia, mutta sitten me yritettiin päästä pois, kun siinä aina tuli tielle niin paksu puu, että me ei päästy siitä ohi, niin meidän piti mennä pitkää reittiä, niin sitten me löyettiin meidän äiti, kun se oli ottamassa kiviä nurmikolta pois, niin nähtiin äiti ja siinä edessä ei ollu kun yksi paksu puu enää, niin me juostiin äkkiä, niin sitten meidän sankosta repes puolet, niin me yritettiin kantaa niitä niin, että ne pysyis kaikki, niin sitten meidän äiti huomasi ja tuli auttamaan, niin enää sitten me päästiin kotia täyden niin kaililla mustikoilla.

H: Joo, niin, et kun se sankko meni rikki, niin ne meinas kaatua maahan.

Severi: Halkes puolikkaaks, niin meidän piti kantaa silleen samalla kallistaen sitä.

Keski-Suomi

H: Minkälaisia tunteita luonnossa herää ?

Jetro: Mukava.

Lilli: Aika mukava.

H: Mikä siinä on mukavaa?

Lilli: Äänet on aika kivoja.

H: Joo, minkälaisia ääniä siellä on?

Lilli: Kaikkia lintuja ja.

Etelä-Suomi

Terttu: Kun me ollaan joskus ajettu mökiltä kotiin päin, niin me nähtiin kettu. Sillä oli joku hiiri tai joku suussa siinä ihan autojen lähellä siinä. Se oli niinku, et siinä ympärillä oli metsää siinä tien ympärillä, niin metsästä tuli semmonen kettu, ja sit se oli jotain suussa, mut mä en nähny sitä.

H: Vau, joo, et se oli saanu jonkun saaliin.

Terttu: Me löydettiin joskus joku kuollu mikäköhän se oli öö olikohan sisilisko. Se oli ollu kun meillä on semmonen puuvarasto se on kolmionmuotonen niin sen takana oli se

H: Joo no miltä se tuntu

Terttu: En mä oikeen tiedä se näytti ällöltä

H: Jätitteks te sen sinne vai teitteks te

Terttu: Jätettiin sinne

Liisa: Tota meidän vaari aina pilkkoo polttopuita niin sit tota kun siellä oli ihan hirveet kassat niitä polttopuita niinku aina niin sit sieltä takaa löyty joku iso iso hämähäkki. Ja sit mä oon löytäny joskus mä en muista mistä niin niin semmosen kuolleen metsähiiren tai jonkun raadon. Se tais olla poikanen.

H: Jos mietitte, et kun ootte varmaan käyny luonnossa useemman kerran, niin mikä kerta ois sellanen, joka on jääny mieleen jotenkin? Joku kerta kun ootte käyny luonnossa?

Veikko: Sellanen, että käytiin isolle kalliolle, oikeestaan jonkun kaksinkertaisesti koulun tiputuksen putoaminen tuonne jonnekin veteen.

H: Ai niinku niin korkee?

Veikko: Niin kallio. Niin sieltä näki tonne meidän lippulaivalle sieltä. Niin korkeelle, että näki niinku hyviä noita veneitäkin näky siellä.

H: Joo. No miks se jäi niin vahvasti mieleen?

Veikko: No se oli aika huimaava paikka ja aika hieno näkymä. Mentiin ton isän ja mun pikkusiskon kaa.

Hyvinvointi

Pohjois-Suomi

Katri: Ja me ollaan kaajuttu sillä kun iskä ajo vähän liian lujaa.

H: Miten siinä kävi?

Katri: No kun meillä oli liivit niin mie kävin veden alla ja sitten mie jäin siihen kellumaan selälleni. Ja sitten iskä aina vetää kesäsin meitä siellä joella, niin semmosen vesiskootteeriin laittaa kiinni semmosen vesipatjan niin myö pidetään käsillä. Ja me ollaan kaajettu silläkin.

H: Onks teillä sittenkin liivit vai?

Katri: On jos ei olis liivejä niin mehän hukuttais.

Katri: Mie tykkään myös kukkia ja sitten me käyään aina äitin ja iskän kanssa retkellä.

H: Missä te käytte retkellä?

Katri: Yleensä kaikilla tuntureilla ja metsissä.

H: Voitko kertoo vähä lisää niistä retkistä?

Katri: Nokun sit me otetaan siellä aina semmosia hienoja luontokuvia. ... ja sitten me sitten me aina tehään luontoon me ei niinku mennä kotoon koska me tykätään katella luontoo.

H: Mikä sun mielestä on luonnossa tärkeää?

Matti: Siellä on raitis ilma ja sitten siellä on eläimiä ja sitten on niinku sellaista niinku hienoakin.

H: Millasta teijän mielestä luonnossa on ihan omin sanoin kerrotte?

Antti: Hauskaa.

H: Mikä siellä on hauskaa?

Antti: Yleensä kaikki.

H: Mikä kaikki aika kaikki on hauskaa luonnossa mitä kaikkee mitä siellä?

Antti: Siellä pystyy leikkiä paljon tuhansia eri leikkejä.

Keski-Suomi

Riku: Me aiotaan käydä ihan kaikissa koko Suomen kansallispuistoissa.

H: Koko Suomen kansallispuistoissa?

Riku: Niin meil on ollu pitkäaikainen haave käydä Lemmenjoella... Me ei olla päätetty, mutta mä haluaisin käydä joululomalla Lapissa, niin vois siinä samalla pyörähtää.

H: Mikä vuodenaika ois paras?

Lilli: Kesä.

H: Joo ja miks kesä?

Lilli: No sillon on kesäloma.

H: Joo tuleeko kesälomalla oltuu enemmän luonnossa vai.

H: Mietitään että mikä luonnossa on tärkeitä niin mitä teille tulee mieleen?

Margaret: Oikeestaan kaikki on luonnossa aika tärkeitä, esim puut on tärkeitä, kosk ne kasvattaa sieniä ja sienet auttaa puita, ja puut on myös sen takia tärkeitä, että ne vaihtaa hiilidioksidia happeen, ja myös eläimet on tärkeitä, koska ne tekee meille tietynlaisia ruokia ja muutenki luonto on tosi tärkeä meille ja siel on paljon raittiimpaa happea kun siellä.

Margaret: Jaa tota luonto on tärkeitä koska luonto tekee kaiken

Riku: No se tekee ainakin se viihdyttää ihmisiä

Margaret: Se rakentaa myös paljon. ... Se pitää sen yllä.

Riku: Ja sitten se antaa vihreyttä ettei oo ihan betonia ja semmosta harmaata

Margaret: Ja se antaa myös värejä

Riku: Ja se antaa mukavaa

Jetro: En muuta kun on ollu tosi mukavaa liikkua luonnossa. (ollessa koulunretkellä)

H: Joo mukava liikkuu luonnossa mikä siitä tekee mukavaa?

Jetro: Siellä ei niinku se ei oo sellasta kovaa eikä se oo sitten niin pehmeetäkään ja sitte siellä nyttien voi tehdä lähes kaikkee

Etelä-Suomi

Kalevi: No kaupungissa on koko ajan semmosta hälyä tai vilkasta.

Jalmari: Niin niinku vilkas kaupunki jos ajatellaan nyt vaikka niinku helsinkiä esimerkiks.

Kalevi: Siellä luonnossa on silleen tulee rauhallista.

Kalevi: Kotonakin kun meillä on kissat niin koko ajan vaan siellä juoksee niin on joku vaikee siellä on rauhottua.

Siiri: Me mennään yleensä semmoseen paikkaan, missä ei ole niin paljo mölyä, koska me mennään kolmistaan tai neljistään, koska meidän perheessä on yhteensä neljä henkilöä. Me ei yleensä mennä semmosiin paikkoihin, mis on hirveesti ihmisiä, koska se on se o vähä ärsyttävää, kun me halutaan olla semmosessa rauhallisessa paikassa syömässä eväitä.

H: No jos te meette luontoon niin minkä takia te niinku meette sinne?
 Liisa: No yleensä me mennään niinku vaan silleen perheen kanssa pitämään hauskaa ja retkeilemään tai sitten vaan niinku mennään rauhoittumaan ja sit niinku me aina mun pikkusiskon kaa leikitään siellä jotain ja niin ... Ja pitämään hauskaa ja viettää perheaikaa niinku yleensä.
 H: Joo no millä tavalla te vaikka siskon kaa pidätte hauskaa.
 Liisa: No yleensä me leikitään siellä ja niin
 H: Onks se leikkiminen jotenkin erilaista luonnossa kun sitten
 Liisa: On se itse asiassa vähän
 H: Millä lailla se eroaa
 Liisa: No sit tota siinä on niinku erilainen ympäristö ... Ja sitten keksii aina erilaista erilaisia leikkejä

Veikko: Niin sitten syksyllä vielä on ne talkoot niin siellä on kivaa.
 H: Minkälaiset talkoot?
 Veikko: No semmoset että grillataan vaikka makkaraa töitten jälkeen jaetaan kaikki lehdet pois ja kierrätetään kaikki ja sitten siellä on kaikkee mehuu ja keksiä.... Siinä mejän pihalla kun me asutaan rivitalossa niin sitten tulee mejän kaikki rivitalon jäsenet sitten mejän pihaa niin sitten kun on kaikki hommat niin sitten saa makkaraaja sitten kaikkee mehua saa
 H: Kenen kaa te meette yleensä luontoon vai meetteks te yksinään?
 Veikko: Isän kaa
 Oskari: kavereiden kaa

Eettisyys

Pohjois-Suomi

Selma: Aina kun mä oon mummon luona, niin me laitetaan kauriillekin ruokaa ja linnuille ja oraville... ja mä oon nähny ikkunasta kun kauriit on syöny ja kun punatulkku on käyny syömässä siinä, ja oravakin on syöny niitä siemeniä. Ja mä tykkään siitä, kun mä saan kaataa ne siemenet siihen sellaseen, jo(n)ka eno on rakentanu, niin mä otan sen katon ja kaajan aina siihen ja mummo levittää ne.

Katri: Mie kerran semmosia pikkusammakoita, niin viisvuotiaana, mie niinku otin niitä muovikupilla vedestä, ja sitten mie laitoin ne semmoseen jättisankkoon. Sitten mie vein ne kotiin mökiltä ja sit ne kuoli, kun ne ei saanu ruokaa. Mie tiputin sinne kärpäsiä ja sääskiä.

H: Niin, että jos ne ois syöny niitä?

Katri: Niin, kun ne yleensä syö. Miulla oli semmonen iso sammakko, joka pomppi sellasessa tällasessa. Siinä oli vettä. Semmonen iso sammakko, mi(n)kä nappasin Liisan kanssa. Se oli meillä viikon, kun me pidettiin sitä lemmikkinä, mut sit me päästettiin se.

H: No kiva, että päästitte sen takasin luontoon.

Katri: Mut ei se edes yrittäny tulla sieltä pois, kun sillä oli niin paljon ötököitä, kun se söi niitä koko ajan.

Selma: Meilläkin on ollu (sammakko).

Katri: ... Mie olen muuten semmosia tuon kokosia kaloja, ne on tosi pieniä semmosia lapsikalaloja, niin mie sillon pienenä otin niitä haavilla ja sitten mie niitä hoijjin, ja sit ne kasvo muuten aika isoiksi.

Selma: Mitä sie annoit niille ruuaksi?

Katri: Mie annoin niille jotain, mie en ihan muista, mie annoin jotain kalanruokaa.

H: Mut luonnon kaloille vai siis oliks ne ihan akvaariokaloja?

Katri: Ne oli ihan vapaita, mut mä pietin mejän pihassa. Mejän vanhassa kodissa, niin siellä oli semmonen lampi, mihin mie laitoin ne, niin ne sai olla vapaana tavallaan, kun siellä oli jo niitä kaloja, kun mie olen tosi monesti niitä kyllä napannu ja laittanu. Mie niinku otan haavilla ja mökilläkin mie otin niitä ja sitten meillä on mökilläkin semmonen lampi mikä on luonnonlampi ja sitten siellä on sammakoita tosi paljon. Siellä on paljon sammakonkutua (ja) siellä on tosi paljon sammakoita. Sitten olen niitä ottanu. Mie tykkään piittää niitä kädessä, kun ne on semmosia vähän limasia.

Mika: Joo, siinä on joki. Joki on luontoa. Joessa on kaloja. Kalat kuuluu luontoon. Vettä-kään ei saa roskittaa. Vettä ei saa roskittaa, kun kalat voi kuolla siihen jokeen, jos sitä roskittaa. Tämä on tärkein asia, ettei sitä vettä todellakaan saa roskittaa.

Leena: No, luonto eroaa siitä, ettei ole semmonen mitenkään kaaos, että kaikki puut olis vaikka kaajettu ja siellä ei olis edes oravalla omaa pesää, eikä sitten semmosilla jotka asuvat puissa tai puiden alla.

H: Joo. No, mikä luonnossa on tärkeitä tai onko luonnossa jotakin mikä on tärkeitä?
 Leena: No minun mielestä se on tärkeitä, että luonnon pitää olla puhdas paikka, koska jos sinne tulee roskia, niin jotkut eläimet voivat tukehtua roskiin, kun ne vaikka syöpi niitä. Minusta se on tärkeintä että ei saa olla roskia. Meillä kotona me ei kyllä ikinä heitellä edes roskia minnekään, me vaan pistetään ne roskikseen.

H: No, mikä luonnossa on ollu parasta?
 Leena: No, se varmaan, että vesi on kirkasta ja aivan hienossa kunnossa.
 H: Sie oot paljon puhunu tuosta, että luonnon pitäis olla puhdasta, niin minkä takia se on niin tärkeitä?
 Leena: No kun ne pikkusethan voi löytää kaikkia roskia, ja ne luulee niitä ruuaks, ja ne voi haukata ne ja sitten.
 H: Mitkä pikkuset?
 Leena: No pikkuisia eläimiä ja kaikkia siilit ja ne.

Katri: Ja sitten, kun me ollaan aina uimassa siellä rannalla, niin sitten mie tykkään joesta, kun siellä ei virtaa se vesi niin lujaa. Eikä siinä ole rakennettu silleen sitä, vaan siinä on vähän niinku tullu sitten. Meidän mökilläki on semmonen vedestä tullu uimaranta, et siinä on niinku uimarannan hiekkaa, vaikka siihen ei ole laitettu mitään.

Keski-Suomi

Riku: ... mä pidän ehkä siks vedestä, että sillen ei tarvii tehdä peiliä (ja) sillen ei tarvitse saastuttaa luontoa, kun pitäis tehdä peili vaan voi kattoa vedestä.

Margaret: Mä tykkään siitä, et siellä (luonnossa) on paljon värejä, ja sitten siitä, että siellä on raitista ilmaa ja sitten saa viihtyä ulkoilmassa, että siellä on kaikkee vettä ja sitte siellä voi tehdä kaikkee ku sisällä on vähän niinku tukalampaa ja sillee, et koko ajan pitää olla valossa, mut ku sitten on ulkona niin (saa) periaatteessa päättää, et onks aurinkoisessa vai sit siellä pystyy tehdä vähän niinku enemmän asioita, kun on sisällä. Se on kyl kiva.
 H: Millä tavalla siellä pystyy tekee enemmän asioita kun sisällä?
 Margaret: Esim näissä kuvissa ei oo roskia, mut kun nyt menee metsään, niin huomaa, et siellä on paljon enemmän roskia. Tai mä tykkään teltailupaikoista sen takia, kun siellä ei niin paljon enää roskata.

Margaret: Mä tykkään niinku esim ilotulituksista, koska ne on niin kauniita.
 Riku: ... Ne saastuttaa tosi paljon. Sillon, kun se räjähtää, niin saastuttaa tosi paljon, tai ei tosi paljon, no ei se haittaa. Ilotulituksia ei saa käyttää paljon.

Etelä-Suomi

Terttu: Meillä on joskus ollu semmonen aika pieni uimaallas... niin sitten sinne hirveästi meni noita kaikkia ampiaisii, niin sit me pelasteltiin niitä sieltä.

Liisa: Sit kerran siellä mökillä järvestä oli semmonen puoliks kuollut kala, niin sit me päästettiin se linnun ruuaks, kun se ei enää oikeen osannu uida, niin sit se meinas hukkuu koko ajan siellä. Sit me heitettiin se jonnekin sinne kaislikkoon lintujen ruuaks.

H: joo-o noo millaisia kokemuksia luonnosta teillä on?
 Nelli: No onnellinen, kun siellä vuorella ei yleensä ole mitään roskattu, vaan kerätty aina omat roskat ja muidenkin roskat, jos joku on jättänyt. Tai me ollaan ainakin tehty, et kai jotku muutkin tekee niin. Se tekee onnelliseksi, jos joku ottaa oikeen lasin tai muovia. Eläimet on siellä luonnossa, niin ne saattaa syödä niitä ja sitten ne haavoittuu siitä.

Luonnontieteellisyys

Pohjois-Suomi

H: joo-oo noo vuodenajoista pidätkö jostain?
 Matti: no kesällä on lämmin ja voipi käydä patikoimassa ja pyöräilemässä metsässä.
 H: joo-o millaisia patikkareissuja teette?
 Matti: no miä teen yleensä kavereitten kanssa, me mennään yleensä pyörillä ja me jätetään yleensä naruun pyöriin kiinni et me yleensä jätetään ne niin lähelle et ne nähdään. ja sitten patikoiden ja me löydettiin semmonen kallio mikä on aika iso mihin me päästiin ylös niin me sitten siellä kiivettiin sinne päälle, siellä oli hienoa. Me kuvattiin ja tehtiin vähä kaikkea ja katottiin eläimiä ja kuvattiin niitä.
 H: okei, mitäs eläimiä te näitte?
 Matti: noo nähtiin kettu, jänis ja metso.

Katri: mie olen kerran semmosia pikkusammakoita niin viisvuotiaana mie niinku otin niitä muovikupilla vedestä ja sitten mie laitoin ne semmoseen jättisankkoon sitten mie niinku mie niinku vein ne kotiin mökiltä ja sit ne kuoli kun ne ei saanu ruokaa
 H: oho
 Katri: mie tiputin sinne kärpäsiä ja sääskiä
 H: niin että jos ne ois syöny niitä
 Katri: niin kun ne yleensä syö miulla oli semmonen iso sammakko joka pomppi sellasessa tällasessa
 H: ai mikä missä tämmösessä
 Katri: siinä oli vettä semmonen iso sammakko mikä nappasin sen Liisan kanssa se oli meillä viikon kun me pidettiin sitä lemmikkinä mut sit me päästettiin se
 H: no kiva että päästitte sen takasin luontoon
 Katri: mut ei se edes yrittäny tulla sieltä pois
 H: aijaa
 Selma: meilläkin on ollu (sammakko)
 Katri: kun sillä oli niin paljon ötököitä kun se söi niitä koko ajan

Keski-Suomi

Riku: Ookoo mulla
 H: Haluutko sanoo niistä luonnonkatastrofeista
 Riku: En mä en ihan hirveesti tiedä mutta mä voin ainaki sanoo sen että mä tykkään ainaki paljon sienestämisestä ja mä tunnistan jo tosi hyvin kangasrouskun ja ja sitten mä tunnistan aika hyvin jo haaparouskun ja sitten mä tunnistan myös korvasienet ne on helppo tunnistaa mut sitten mä tatit tunnistaa siitä et niillä on pillistö kun sitten on myös myrkyllisiä tat sieniä
 Margaret: Yks on myrkyllinen tatti
 Riku: Niin pirun tatti (*nauraen*)
 Margaret: Hyvä nimi (*nauraen*)
 Riku: Sitten on kangastatti niin mun mun mummo ei niinku pidä niistä ja sitten on vielä niinku kun me ollaan menty niin sitten niinku niinku niinku niinku niinku niinku niinku niinku niinku niinku niinku niinku (*nauraen*) me nähtiin kerran sillan kun me oltiin isin ja mummon kanssa sienestämässä löydettiin sieltä paljon haaparouskuja niin ja yks kangasrousku niin me ollaan

Etelä-Suomi

Liisa: No ainakin viime vuonna viime viikolla siis oli tota öö semmonen (-)viikko että koko koulu oli sekasin eri ryhmissä ja mä olin luontoryhmässä niin niin tota sitten me käytiin kaikilla retkillä ja sit se semmonen pieni lampi niin se oli sit sieltä ottama mä löysin sen sieltä Jokirannasta
 H: Joo no no minkälaisia ne retket oli
 Liisa: Ihan kiva ja sit meillä oli siellä eväät ja sit me otettiin vähän niinku jotain näytteitä
 H: Näytteitä minkä laisia
 Liisa: No esimerkiks vesi ja sit jotain pieniä kasvinäytteitä
 H: Mitäs te niillä näytteillä sit teitte
 Liisa: Noo me tutkittiin niitä ja sit me esiteltiin perjantaina messuilla
 H: Okei no minkälaisia tuloksia sieltä sit tuli
 Liisa: No aika kivoja ja sit kaikki melkein koko koulu tuli sit kattoo niitä ja sit siitä tuli

Taloudellisuus

Keski-Suomi

Riku: No luonnossa on ainakin se tärkeätä että siellä on että se on yks yks suosittu viihdyke ja se on terveellinen viihdyke ja sitten siellä on tärkeätä se että siellä niinku on paljon vihreätä et jos on semmonen kuihtunu niin ei se oon enää sitte hirveen kiva ja sitte siellä on paljon kasveja joita voi ja marjoja ne on hyv että sitte niillä voi maustaa asioita
 Riku: Ja luonnossa on myös tärkeätä että siellä on eläimiä että ne voi lisääntyä kun me joudutaan syömään
 H: mm niin eli luontoo pitäs niinku myös tai niinku tommonen roskaaminen on pahasta
 Riku: mikromuovi on pahasta
 Margaret: sen takia mä tykkään enemmän käyttää laseja
 Riku: mut jos laseja heittää luontoon tai veteen niinku niin kaloja ja eläimiä voi sattua
 Margaret: niin et sekin pitäis pistää kuitenkin kaatopaikalle
 Riku: kaatopaikalle ei suomessa oo enää ehkä ku pari eikä sinne enää viedä ne on aika pois käytöstä että kaikki periaatteessa kierrättämään suomessa
 Margaret: periaatteessa
 Riku: periaatteessa

Etelä-Suomi

H: No entäs onks luonnossa jotain tärkeetä

Veikko: Mm kaikki puut että saa happee ja kaikki pensaas ja puskat että voi ottaa mansikoita ja jotakin vadelmia

Veikko: No ollaan viljelty peltoa

H: Ootte viljelly

Veikko: Ollaan kato kun mejän Ukki niin tota sen ammatti on kuitenkin lääkäri mutta samalla se on melkein rakennusmies kun se osaa rakentaa kaikkee ja sitten tota vielä viljelee tota peltoa koska meillä on yhteinen mökki mun ukin ja sitten tota mejän kaa niin

H: Niin ootko siekin ollu siellä viljelemässä

Veikko: Oon

Kulttuurisuus

Pohjois-Suomi

Matti: noo käytiin kalassa ja käytiin (paikka), ja käytiin poro erotuksissa ja vasotuksissa

H: joo-o hmm oletko ollut katsomassa vai?

Matti: olen mie ollut siellä ottamassa niitä

H: mitäs sie siellä teet?

Matti: miä autan siellä nostamaan ja niille laitetaan sellaisia numeropantoja ja sitten ne on numeroitu ja tulee lisää ja sitten kun ne on ne kaikki ja sitten ne leikataan.

H: okei, missä tämä tapahtuu?

Matti: no ruskalla

Keski-Suomi

H: Minkä takia sie haluisit sinne lemmejoen kansallispuistoon mennä

Riku: No kun siellä on ihan mukava ja se on varmaan vähän rauhallinen ettei siellä oo hirveesti porukkaa mutta sitten mä haluaisin kato käydä myös kun siellähän on niitä kamoja siis me kun me oltiin petkeljärvellä silloin niin me käytiin sitten siinä patvinsuolla ja linnasaarella ja kolovedellä et se oli ihan mukavaa siellä ja sit me ollaan käyty kolilla nautin ihan hirveesti mun äiti mun äiti on käyny saaristomerellä